

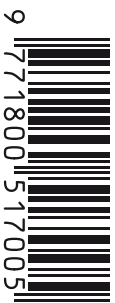
A portrait of Sunčana Glavak, a woman with blonde hair and bangs, wearing a black blazer over a white shirt. She is holding a pair of glasses in her hands. The background is a blurred indoor setting.

Hg.

Hrvatski glasnik

Glasilo Hrvata Crne Gore

br. 197 ■ lipanj 2025.

9 771800 517005

INTERVJU: SUNČANA GLAVAK

HRVATSKA ZAJEDNICA AMBASADOR EUROPSKE BUDUĆNOSTI CRNE GORE

Hrvatsko građansko
društvo
Crne Gore-Kotor

AKTUALNO

"Hrvatski glasnik" dobio status projekta od posebnog značaja

Pratite nas i online.

www.hrvaticg.org

Uvodnik

Nema dvojbe da je golema razlika između darovanog i vraćenog, poglavito ako se radi o zdanju koje ponajbolje svjedoči o povijesti, kulturi i nadasve identitetu jedne autohtone nacionalne zajednice.

Darovanje u primjeru donjolastovskoga hrvatskog doma znači dobročinstvo, razumijevanje i stvaranje bliskih odnosa prijateljstva, dok vraćanje predstavlja samosvjesnost, odlučnost te pravdoljubivost. Ova dva glagola ne veže istodobna podudarnost, stoga dvije prvotno suprotstavljene strane, crnogorska i hrvatska, različito objašnjavaju svoje nakane i postupke.

Istina je, međutim, samo jedna, a ona se, doista, lako utvrđuje. Osim u pergamentu postavljenom u temelju, koliko je samo ostalih materijalnih dokaza da je hrvatski narod te 1922. godine u Boki gradio svoj dom. A upravo taj dom - knjižnica, postao je i opstao stjecište znanja zahvaljujući kojemu, stoljeće i kusur kasnije, nasljednici vraćaju nacionalnu i kulturnu ostavštinu.

Donjolastovski dom, danas i formalno naš, čvorište je djelovanja u korist opstojnosti hrvatske zajednice u Crnoj Gori, ali i dobrobiti građana drugih nacionalnosti koji ga ravnopravno koriste. Povratak zdanja pravim vlasnicima učinio je sve strane ovoga procesa istinskim pobjednicima, a ponajviše Crnu Goru zbog konačnog poštovanja zajamčenog prava autohtonog naroda, čije nasljeđe čini gotovo dvije trećine kulturnog blaga zemlje.

Ostaje nada da će iskrenost u budućim primjenama manjinskih prava isprati gorak okus koji su višegodišnjim neprimjerenim postupanjem prema hrvatskome narodu ostavile pojedine strukture izvršne vlasti u Crnoj Gori. Držati bez nekoga posebnog interesa tuđi dom, a zatim ga nakon obnove nastojati ponovno prisvojiti, nije ništa drugo nego kršenje osnovnih ljudskih sloboda te pritisak na manje brojniji hrvatski narod.

Vraćanje Doma kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi, u konačnici, otvara vrata daljnjeg povrata hrvatskih javnih zdanja u Boki kotorskoj, posebice u Kotoru koji je još u 19. stoljeću imao Hrvatski dom.

Nikola Dončić

Nikola Dončić,
glavni i odgovorni urednik
Hrvatskoga glasnika

Sadržaj

- 4 Nova politička kretanja u sjeni HDZ-ove dominacije
- 10 Dom kulture vraćen Hrvatima Boke
- 12 Obilježena 1100. obljetnica Hrvatskog Kraljevstva u Crnoj Gori
- 16 Između europskih ambicija i unutarnjih podjela
- 20 Intervju › Sunčana Glavak
- 28 „Mir sa svima vama”
- 32 Mozaik
- 34 Prva procesija na Tijelovo u Kotoru nakon Drugoga svjetskog rata
- 36 Herceg Novi slavi svetog Leopolda
- 38 U Tripovićima slavili svetoga Antuna
- 40 Lepetani u čast svetog Antuna
- 42 U Perastu proslavljen zavjetni dan – Gospa Peraška
- 44 Proslavljena stota obljetnica organiziranog djelovanja Bokelja u Zagrebu
- 50 Tripunovo kolo u povodu Dana svetog Vida
- 52 Više od škole, više od jezika
- 56 Kad umjetnost govori zavičajem
- 58 Štorija koja se ne smije zaboraviti
- 62 Čuvar hrvatske baštine Boke kotorske
- 64 Mali grad velikih priča
- 68 „Sretna zemlja i vi sretni izdanci”
- 70 Melodija duga više od stoljeća
- 75 Hrvat iz Spiča u službi iranskoga šaha
- 78 Alžir – pustinjski div Afrike

str. 10-11

HRVATSKA I CRNA GORA JAČAJU
POVJERENJE

Dom kulture vraćen Hrvatima Boke

Ugovorom između crnogorske i hrvatske vlade, Dom kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi službeno je darovan hrvatskoj zajednici...

str. 12-15

DAN DRŽAVNOSTI

Obilježena 1100. obljetnica Hrvatskog Kraljevstva u Crnoj Gori

“Imamo možda najljepši i klimatski najpovoljniji komad planeta Zemlje, divne krajolike, lijepe, pametne i tople ljude, srčanost...”

str. 20-27

INTERVJU: SUNČANA GLAVAK

Hrvatska zajednica ambasador europske budućnosti Crne Gore

Crna Gora je na europski put krenula ambiciozno i dugo se smatrala predvodnicom među državama Zapadnoga Balkana....

impresum

Naslovnica: **Sunčana Glavak**

Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore**

Glavni i odgovorni urednik: **Nikola Dončić**

Uređivački odbor: **Miroslav Marušić, Joško Katelan, Marina Dulović, Jasmina Bajo**

Lektorica: **Sandra Ćudina**

Fotografije: **HDZ, SDP, Hina, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Podgorici, Ured predsjednika Crne Gore, Ured predsjednika Vlade Crne Gore, Kieran Kelly/Reuters, Edgar Beltrán/The Pillar, Kotorska biskupija, Presidencia de Colombia, Radio Dux, Župa svetog Antuna Padovanskog, Marija Gjurović, Dražen Kokorić, Hrvatska matica iseljenika – Rijeka, Boka News, Aukcijska kuća Barac&Pervan, Miroslav Marušić, Božidar Proročić, Branka Bezić Filipović**

Dizajn i grafička priprema: **Lidija Ninkov**

Tisak: **Biro Konto - Igalo**

Naklada: 500 primjeraka

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u donjem lijevom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore

Pjaca od muzeja 361, Stari grad, 85330 Kotor

t. +382 32 304 233 • hgd-kotor@t-com.me

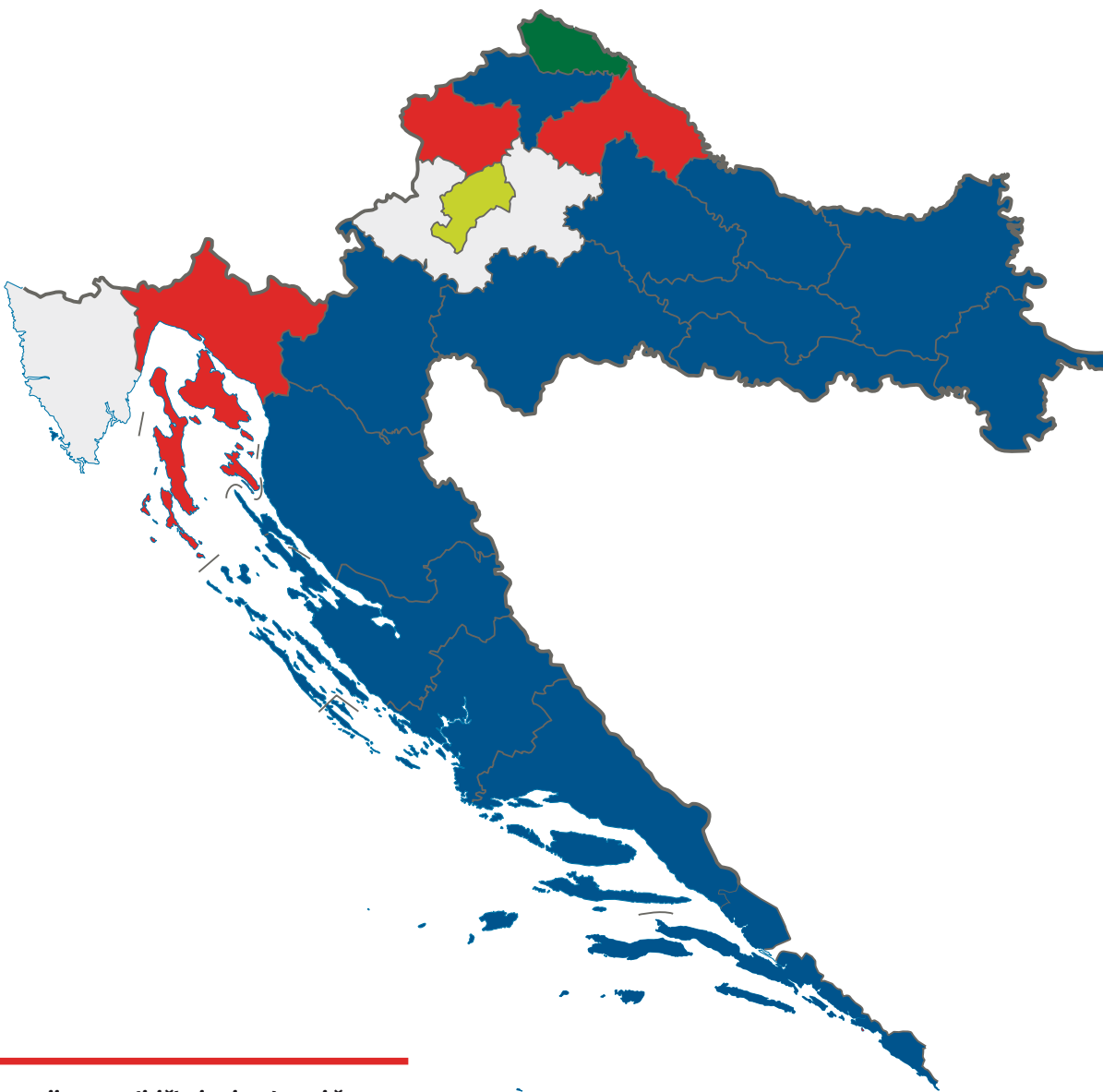
žiro-računi: 520-361700-17 • 510-4741-76

www.hrvaticg.org

NOVA POLITIČKA KRETANJA U SJENI HDZ-OVE DOMINACIJE

Stranka kojom rukovodi premijer Andrej Plenković zadržala je prevlast, dok su birači u pojedinim sredinama iskazali povjerenje novim, često nezavisnim kandidatima, šaljući jasnu poruku o želji za drukčijim pristupom politici

Tekst: Nikola Dončić
Foto: HDZ, SDP

Dok se očekivalo kako će lokalni izbori biti potvrda već poznatih odnosa snaga, rezultati izbora održanih u dva kruga, 18. svibnja i 1. lipnja, pokazali su da hrvatska politička scena, iako stabilna na površini, talasa ispod linije poznatoga.

S jako malom izlaznošću birača, što je u skladu s dugogodišnjim trendovima apstinencije, izbori su još jednom

potvrdili da lokalna razina politike u Hrvatskoj i dalje pati od manjka stvarne mobilizacije glasača.

Iako je Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) u većini sredina ostvarila pobjedu, u nekoliko urbanih središta građani su izabrali novu, često izvanstranačku politiku i time poslali važnu poruku.

Rezultati lokalnih izbora 2025 IZABRANI ŽUPANI

Županija	Župan		Opcija	Osvojeno glasova	Mandat osvojen
Zagrebačka županija	Stjepan Kožić	□	nezavisni kandidat	53,13%	II. krug
Krapinsko-zagorska županija	Željko Kolar	■	SDP	63,71%	I. krug
Sisačko-moslavačka županija	Ivan Celjak	■	HDZ	67,44%	I. krug
Karlovačka županija	Martina Furdek-Hajdin	■	HDZ	54,85%	I. krug
Varaždinska županija	Anđelko Stričak	■	HDZ	50,10%	II. krug
Koprivničko-križevačka županija	Tomislav Golubić	■	SDP	55,18%	II. krug
Bjelovarsko-bilogorska županija	Marko Marušić	■	HDZ	56,77%	I. krug
Primorsko-goranska županija	Ivica Lukanović	■	SDP	53,49%	II. krug
Ličko-senjska županija	Ernest Petry	■	HDZ	65,23%	II. krug
Virovitičko-podravska županija	Igor Andrović	■	HDZ	72,13%	I. krug
Požeško-slavonska županija	Antoniya Jozić	■	HDZ	53,73%	I. krug
Brodsko-posavska županija	Danijel Marušić	■	HDZ	64,20%	II. krug
Zadarska županija	Josip Bilaver	■	HDZ	66,39%	II. krug
Osječko-baranjska županija	Nataša Tramišak	■	HDZ	55,49%	I. krug
Šibensko-kninska županija	Paško Rakić	■	HDZ	58,90%	II. krug
Vukovarsko-srijemska županija	Ivan Bosančić	■	HDZ	61,43%	II. krug
Splitsko-dalmatinska županija	Blaženko Boban	■	HDZ	58,97%	II. krug
Istarska županija	Boris Miletić	□	nezavisni kandidat	50,44%	II. krug
Dubrovačko-neretvanska županija	Blaž Pezo	■	HDZ	64,20%	II. krug
Međimurska županija	Matija Posavec	■	NPS	82,34%	I. krug
Grad Zagreb	Tomislav Tomašević	■	MOŽEMO!	57,56%	II. krug

HDZ ostaje sidro lokalne vlasti

Prema konačnim rezultatima, HDZ je potvrdio ili osvojio vlast u 282 od 576 jedinica lokalne samouprave. U 15 od 20 županija izabrani su njihovi kandidati za župane, dok su ključne sredine, poput Osijeka, Zadra, Šibenika, Splita i Dubrovnika, pod njihovom kontrolom.

U Osijeku, primjerice, HDZ-ov **Ivan Radić** trijumfirao je već u prvom krugu s gotovo 71 posto glasova, osiguravši novi mandat bez potrebe za dodatnim natjecanjem.

Ova strukturalna dominacija pokazuje ne samo snagu HDZ-ove lokalne mreže, već i političku disciplinu stranke koja već godinama koristi lokalne izbore kao poligon za konsolidaciju vlasti i pripremu kadrova za nacionalnu razinu.

„Kada se zbroje županije, gradovi i općine, HDZ je osvojio povjerenje u 282 jedinice lokalne i područne samouprave, što čini gotovo 49 posto svih jedinica. Ovo je uvjerljiva i dominantna pobjeda“, poručio je hrvatski premijer **Andrej Plenković** nakon izbora, podsjetivši kako je HDZ time nastavio niz pobjeda nakon parlamentarnih i europskih izbora, uz iznimku predsjedničkih.

Posebno je zadovoljan zbog ostvarenih pobjeda u petnaest županija, kao i pomaka kada su u pitanju urbane sredine. Istaknuo je i mlade kandidate, Ivana Radića u Osijeku i novoga splitskoga gradonačelnika **Tomislava Šutu**.

„Ovo je prvi put otkad se izravno biraju gradonačelnici da imamo dva od četiri najveća grada“, naveo je Plenković te još spomenuo i **Krešu Ačkara** iz Velike Gorice, kao i **Šimu Erlića** u Zadru.

Nova generacija političara na ovim lokalnim izborima za Plenkovića je apsolutno opravdala povjerenje, a izborni rezultat smatra uspješnim i zbog Vladine politike ravnomjernoga regionalnog razvoja u proteklih devet godina. Vrlo je zadovoljan i zbog uvjerljivih pobjeda u Dalmaciji.

„Dubrovnik i županija - **Franković i Pezo**, Split i županija - Šuta i **Boban**, Šibenik i Šibensko-kninska - **Burić i Rakić**, Zadar - Erlić i **Bilaver**. To je sjajan rezultat i jasna podrška politici koju vodimo. Osam kroz osam je sjajan rezultat“, istaknuo je Plenković, naglasivši kako su svi kandidati prezentirali program „Nacionalna snaga - lokalna vizija“.

U Zagrebu Tomašević potvrdio poziciju, SDP suputnik

U glavnome gradu, koalicija platforme Možemo! i Socijaldemokratske partije (SDP) obranila je vlast, a **Tomislav Tomašević** osvojio je svoj drugi mandat s oko 57 posto glasova u drugom krugu.

Iako je kampanja pokazala određeno zasićenje javnosti, razjedinjenost oporbe i alternativa koja još nije u potpunosti zaživjela među biračima, personificirana u kandidaturi **Marije Selak Raspudić**, omogućili su mu relativno mirnu pobjedu.

Skupštinska većina također ostaje stabilna, ali pažljiviji pogled otkriva kako je SDP u Zagrebu i dalje suputnik platformi Možemo!.

U SDP-u su, ipak, zadovoljni rezultatima izbora.

„Ostvarena su tri cilja i imamo upravljačku ulogu u četiri županije. Posebno me veseli da je **Peđa Grbin** osvojio Pulu. Što reći? Nastavit ćemo slušati ljude i ispravljati mane. Znamo koje su naše prednosti i držat ćemo ih se. Vratili smo se nakon dugog niza godina, vratili smo se u Slavoniju,

pobijedili smo u Orahovici“, rekao je nakon proglašenja rezultata **Siniša Hajdaš Dončić**, čelnik SDP-a.

Istaknuo je kako je tijekom kampanje upoznao veliki broj kandidata i kandidatkinja koji mogu biti načelnici svojih mjesta. Očekuje kako će svojim radom u sljedeće četiri godine pokazati da znaju.

„Svjestan sam da je izlaznost bila mala i da se mi sami moramo pitati zašto je to tako, ali veza SDP-a s lokalnom zajednicom ostat će čvrsta, slušat ćemo naše ljude. Iduća naša bitka je bitka za Hrvatsku“, naglasio je Hajdaš Dončić.

Rijeka označila simbolički kraj jedne ere

Možda najveće iznenađenje izbora stiglo je iz Rijeke, u kojoj je **Iva Rinčić**, nezavisna kandidatkinja s podrškom mladih i centrističkih platformi, uvjerljivo slavila, pobijedivši bivšega SDP-ova gradonačelnika **Marka Filipovića**.

Rinčić je, s više od 63 posto glasova u drugom krugu, postala prva gradonačelnica Rijeke nakon više od pedeset godina, istodobno okončavši trodesetljetnu dominaciju SDP-a u ovome gradu.

Ova promjena ne nosi samo personalni ili stranački značaj, već signalizira rastuću želju građana za političkom konkretnosti, izvan ideoloških obrazaca koji su desetljećima definirali riječke izbore. Rinčić je ponudila ono što tradicionalne stranke uglavnom zaboravljaju, a to je lokalno ukorijenjena politika.

Vukovar: Lokalna priča s nacionalnom porukom

Ništa manje simboličan nije bio ni ishod u Vukovaru. **Marijan Pavliček** iz suverenističke platforme DOMiNO u tijesnoj utrci pobijedio je **Domagoja Bilića**, kandidata Domovinskoga pokreta i HDZ-a.

Ovi izbori potvrdili su kako Vukovar, koji se često koristi za ideološke obračune, sve više postaje uporište političkih opcija s desnog spektra. Istodobno je u gradu heroju potvrđena i razjedinjenost same desnice, posebno ako se ima u vidu da su dvojica kandidata, Bilić i Pavliček, vodili jako oštru kampanju.

Premijer Plenković istaknuo je kako će Vlada nastaviti davati snažnu podršku Vukovaru.

„Vukovar kao grad heroj ostaje važan za sve moje vlade. To je grad u koji smo ulagali i koji ćemo i dalje pratiti. On to zaslužuje, osobito oni koji su najviše dali za Hrvatsku, a to su hrvatski branitelji Vukovara“, rekao je Plenković, dodavši kako je koalicija s Domovinskim pokretom stabilna.

Puljkov oproštaj u Splitu

Tomislav Šuta iz HDZ-a u drugom krugu porazio je done-davnoga gradonačelnika Ivicu Puljka, lidera stranke Centar.

Puljak, koji je Split vodio turbulentno, nakon poraza objavio je povlačenje iz politike. Ova promjena vraća HDZ-u jednu od najvažnijih političkih pozornica u Dalmaciji.

„Ponosan sam na ono što smo napravili u ovome gradu. Zaista smo ostvarili određene stvari. Grad smo vodili pošteno i odgovorno i želim da se grad nastavi voditi na taj način. Želim najbolje svome gradu“, rekao je Puljak.

Rezultati lokalnih izbora 2025 - IZABRANI GRADONAČELNICI

GRAD	GRADONAČELNIK	OPCIJA
Bakar	Tomislav Klarić	HDZ
Beli Manastir	Igor Pavelić	HDZ
Belišće	Ivana Jerbić	nez. kand.
Benkovac	Tomislav Bulić	HDZ
Biograd na Moru	Ivan Knez	HDZ
Bjelovar	Dario Hrebak	HSLS
Buje	Fabrizio Vižintin	IDS
Buzet	Damir Kajin	nez. kand.
Cres	Marin Gregorović	SDP
Crikvenica	Ivona Matošić Gašparović	HDZ
Čabar	Antonio Dražović	nez. kand.
Čakovec	Ljerkica Cividini	NPS
Čazma	Valentina Čanađija	HSLS
Daruvar	Damir Lneniček	HDZ
Delnice	Igor Pleše	SDP
Donja Stubica	Nikola Gospočić	nez. kand.
Donji Miholjac	Dražan Trčović	HDZ
Drniš	Tomislav Dželalija	HDZ
Dubrovnik	Mato Franković	HDZ
Duga Resa	Tomislav Boljar	nez. kand.
Dugo Selo	Nenad Painan	nez. kand.
Đakovo	Marin Mandarić	HDZ
Đurđevac	Hrvoje Janči	nez. kand.
Garešnica	Josip Bilandžija	HDZ
Glina	Ivan Janković	nez. kand.
Gospić	Darko Milinović	LiPO
Grubišno Polje	Zlatko Pavičić	HDZ
Hrvatska Kostajnica	Dalibor Bišćan	HDZ
Hvar	Šime Ravlić	HDZ
Ilok	Renata Banožić	HDZ
Imotski	Luka Kolovrat	HDZ
Ivanec	Milorad Batinić	NPS

GRAD	GRADONAČELNIK	OPCIJA
Ivanić-Grad	Javor Bojan Leš	HDZ
Jastrebarsko	Zvonimir Novosel	SDP
Karlovac	Damir Mandić	HDZ
Kastav	Matej Mostarac	SDP
Kaštela	Denis Ivanović	HDZ
Klanjec	Zlatko Brlek	SDP
Knin	Marijo Čačić	nez. kand.
Komiža	Ivica Vitaljić	nez. kand.
Koprivnica	Mišel Jakšić	SDP
Korčula	Franjo Jeričević	HDZ
Kraljevica	Dalibor Čandrlić	HDZ
Krapina	Zoran Gregurović	HDZ
Križevci	Tomislav Katanović	nez. kand.
Krk	Darijo Vasilčić	PGS
Kutina	Zlatko Babić	nez. kand.
Kutjevo	Josip Budimir	HDZ
Labin	Donald Blašković	nez. kand.
Lepoglava	Željko Šoštarić	HSS
Lipik	Vinko Kasana	HDZ
Ludbreg	Dubravko Bilić	NPS
Makarska	Zoran Paunović	SDP
Mali Lošinj	Ana Kučić	HDZ
Metković	Dalibor Milan	HDZ
Mursko Središće	Dražan Srpak	HDZ
Našice	Krešimir Kašuba	HDZ
Nin	Emil Čurko	HDZ
Nova Gradiška	Vinko Grgić	nez. kand.
Novalja	Ivan Dabo	HDZ
Novi Marof	Siniša Jenkač	HDZ
Novi Vinodolski	Tomislav Cvitković	HDZ
Novigrad	Anteo Milos	IDS
Novska	Marija Kušmiš	HDZ

Njegov politički angažman ovim izborima završava.

„Ovo je volja građana, zaista je poštujem. Ja ću se vratiti znanosti, moj put u politici je ovime završen“, istaknuo je Puljak, uputivši čestitku Šuti.

Boris Miletić ponovno istarski župan

Nezavisni kandidat i dosadašnji istarski župan **Boris Miletić** tijesnom pobjedom osigurao je novi mandat, svladavši u drugom krugu kandidatkinju SDP-a **Sanju Radolović**.

Miletić je zavrijedio 50,44 posto glasova, dok je njegova protukandidatkinja osvojila 49,56 posto.

„Ovo nije samo moja pobjeda, već je to pobjeda svih ljudi na mojoj listi jer smo u ovu političku utakmicu ušli otvorena srca. Kao nezavisna lista, vodili smo afirmativnu i pozitivnu kampanju kao što Istrijani i očekuju. Građani Istre donijeli su odluku da podržavaju ove rezultate rada i da žele da onaj program koji smo predstavili i realiziramo“, rekao je Miletić.

Nezavisna platforma Sjever najjača regionalna politička snaga

Nezavisna platforma Sjever (NPS) ostvarila je najveći rast u usporedbi s prethodnim izbornim ciklusom.

Ova platforma proširila je svoj utjecaj iz Međimurja, gdje su **Matija Posavec** i **Ljerka Cividini** ponovno osvojili županiju i Grad Čakovec, na područje Varaždinske županije. Njima su se pridružili gradonačelnici Ludbrega **Dubravko Bilić** i Ivanca **Milorad Batinić**, koji su također obnovili svoje mandate.

NPS je time značajno povećao svoju prisutnost i upravljačku snagu na lokalnoj razini, a s ovim rezultatom platforma je postala najjača regionalna politička snaga u zemlji, nadmašivši Istarski demokratski sabor (IDS).

Politički analitičari **Višeslav Raos** i **Davor Gjenero** ocijenili su kako je HDZ na lokalnim izborima pobijedio, i to „bitno iznad očekivanja“, dok su rezultat SDP-a ocijenili poraznim, odnosno „podbačajem“, a kao najvećega gubitnika vide Domovinski pokret ■

Izvor: Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske

GRAD	GRADONAČELNIK	OPCIJA
Obrovac	Ante Župan	HDZ
Ogulin	Dalibor Domitrović	SDP
Omiš	Zvonko Močić	nez. kand.
Opatija	Fernando Kirgin	SDP
Opuzen	Ivan Mataga	nez. kand.
Orahovica	Milan Babac	SDP
Oroslavje	Viktor Šimunić	nez. kand.
Osijek	Ivan Radić	HDZ
Otočac	Goran Bukovac	nez. kand.
Otok	Slavko Grgić	DP
Ozalj	Lidija Bošnjak	nez. kand.
Pag	Stipe Žunić	NLM
Pakrac	Tomislav Nominc	HDZ
Pazin	Suzana Jašić	Možemo
Petrinja	Magdalena Komes	HDZ
Pleternica	Marija Šarić	HDZ
Ploče	Ivan Marević	SDP
Popovača	Josip Mišković	HSP
Poreč	Loris Peršurić	IDS
Požega	Borislav Miličević	HDZ
Pregrada	Goran Vukmanić	HDZ
Prelog	Ljubomir Kolarek	HDZ
Pula	Peđa Grbin	SDP
Rab	Nikola Grgurić	HDZ
Rijeka	Iva Rinčić	nez. kand.
Rovinj	Emil Nimčević	IDS
Samobor	Petra Škrobot	Fokus
Senj	Željko Tomljanović	HDZ
Sinj	Miro Bulj	Most
Sisak	Domagoj Orlić	HDZ
Skradin	Antonijo Brajković	HDZ
Slatina	Tomo Tomić	HDZ

GRAD	GRADONAČELNIK	OPCIJA
Slavonski Brod	Mirko Duspara	nez. kand.
Slunj	Mirjana Puškarić	HDZ
Solin	Dalibor Ninčević	HDZ
Split	Tomislav Šuta	HDZ
Stari Grad	Vinko Vranjican	HDZ
Supetar	Ivana Marković	SDP
Sveta Nedelja	Dario Zurovec	nez. kand.
Sveti Ivan Zelina	Eva Jendriš Škrljak	HDZ
Šibenik	Željko Burić	HDZ
Trilj	Ivan Bugarin	HDZ
Trogir	Ante Bilić	SDP
Umag	Vili Bassanese	SDP
Valpovo	Matko Šutalo	nez. kand.
Varaždin	Neven Bosilj	SDP
Varaždinske Toplice	Dragica Ratković	HDZ
Velika Gorica	Krešimir Ačkar	HDZ
Vinkovci	Josip Romić	HDZ
Virovitica	Ivica Kirin	HDZ
Vis	Hrvoje Mratinić	nez. kand.
Vodice	Ante Cukrov	HDZ
Vodnjan	Igor Orlić	IDS
Vrbovec	Denis Kralj	SDP
Vrbovsko	Dražen Mufić	nez. kand.
Vrgorac	Mile Herceg	NLM
Vrlika	Jure Plazonić	HDZ
Vukovar	Marijan Pavliček	HS
Zabok	Valentina Đurek	SDP
Zadar	Šime Erlić	HDZ
Zaprešić	Željko Turk	HDZ
Zlatar	Jasenska Auguštan-Pentek	SDP
Županja	Damir Juzbašić	nez. kand.

DOM KULTURE VRAĆEN HRVATIMA BOKE

Ugovorom između crnogorske i hrvatske vlade, Dom kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi službeno je darovan hrvatskoj zajednici. Tim činom ispravljena je dugogodišnja nepravda prema autohtonim Hrvatima Boke, koji su dom izgradili početkom 20. stoljeća i dugo se borili za njegovo formalno priznanje

Tekst i foto: Miroslav Marušić (Hina)

Hrvatski ministar vanjskih poslova **Gordan Grlić Radman** i crnogorski šef diplomacije **Ervin Ibrahimović** potpisali su 21. lipnja ugovor između vlada dviju zemalja o darivanju Doma kulture

„Josip Marković“ u Donjoj Lastvi za potrebe hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Hrvatski šef diplomacije, koji je u subotu boravio u radnome posjetu Crnoj Gori, rekao je da Hrvati u

toj zemlji kao autohtona zajednica pokušavaju desetljećima regulirati imovinsko-pravni status ovoga važnog objekta koji je simbol njihovih predaka koji su ga izgradili između 1920. i 1922. godine.

Zahvalio je crnogorskoj strani na otvorenosti i razumijevanju važnosti da se osigura institucionalni prostor hrvatskoj manjini, istaknuvši kako ovaj dom, osim praktične funkcije, ima i snažno simbolično značenje kao mjesto očuvanja hrvatske kulturne baštine te prenošenja tradicije na buduće naraštaje.

„Konačno je ipak uspjelo ovoj vladi na čelu s **Milojkom Spajićem** i osobito zalaganjem ministra Ervina Ibrahimovića da riješi ovo pitanje, da Hrvati konačno mogu ovdje aktivno njegovati kulturni sadržaj, voditi sve aktivnosti. Ne treba zaboraviti da su Hrvati Boke autohtona, starosjedićka zajednica koju hrvatska vlada snažno podržava”, rekao je Grlić Radman.

U domu je sjedište Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, a u njemu su smješteni informativni medij na hrvatskome jeziku Radio Dux te Hrvatska knjižnica „Ljudevit Gaj“.

Ministar Ibrahimović rekao je da je Crna Gora „jasno pokazala da želi njegovati i graditi prijateljske i partnerske odnose i povjerenje s prijateljskom državom Hrvatskom”.

„Hrvatska je naša prijateljska država i saveznik, a isto tako je hrvatska zajednica u Crnoj Gori neodvojiv dio mozaika našeg društva”, naglasio je Ibrahimović.

Crnogorska vlada usvojila je 19. lipnja izvješće o završenim pregovorima za zaključivanje ugovora između crnogorske i hrvatske vlade o poklanjanju Doma kulture „Josip Marković”.

Grlić Radman je, odgovarajući na pitanje Hine dobiva li dom eksteritorijalnost, rekao da se on može nazvati „corpus separatum”, ali da podliježe crnogorskim zakonima, dok je eksteritorijalnost u međunarodnom pravu i bečkim konvencijama regulirana drukčije ■

SEDAMNAEST MILIJUNA EURA ZA LOGORAŠE IZ MORINJA?

Tijekom posjeta dvojica ministara razgovarali su i o nizu bilateralnih i otvorenih pitanja, među kojima i o obeštećenju hrvatskih državljana koji su bili zatočeni u logoru Morinj.

Na pitanje jesu li dvije vlade blizu dogovora o isplati logoraša iz Morinja te je li točno da je riječ o sedamnaest milijuna eura, Radman je rekao da Hrvatskoj nije važan iznos, već priznanje i satisfakcija za logoraše i njihove obitelji koji su od 30. rujna 1991. do 18. listopada 1992. bili zatočeni u logoru.

„Agresiju na Republiku Hrvatsku potvrdili su međunarodni sudovi. Moramo otvoreno govoriti o stradanjima, o Dubrovniku, pljačkanjima i bombardiranjima, suočiti se s prošlošću da bismo gradili bolju budućnost. Novi naraštaji moraju znati što je bilo kako se takvo nešto ne bi ponovilo”, istaknuo je Grlić Radman.

Ibrahimović je, odgovarajući na pitanje je li Crna Gora spremna isplatiti odštetu, rekao da stvari promatra s druge strane.

„Ja gledam s druge strane. Nakon pet godina započeli smo političke bilateralne konzultacije, što je veliki pomak. Od siječnja imamo redovite konzultacije, što je za pohvalu. Što se tiče obeštećenja, gledam na to kao dio europske vizije Crne Gore da postane članica Europske unije. Suočavanje s prošlošću i dobri bilateralni odnosi su važni. Vlada Crne Gore, na čelu s premijerom Spajićem, jasno šalje poruku o unapređenju odnosa s Hrvatskom. Ostalo ćemo dogovoriti za stolom u interesu obiju država”, poručio je Ibrahimović.

Što se tiče crnogorskoga europskog puta, ministar Grlić Radman istaknuo je da je Hrvatska do sada Crnu Goru snažno podržavala.

„Hrvatska je prošla taj put pregovora s Europskom unijom, pa će pomoći i Crnoj Gori na tom putu”, zaključio je Grlić Radman.

OBILJEŽENA 1100. OBLJETNICA HRVATSKOG KRALJEVSTVA U CRNOJ GORI

Svečanim prijamom i snažnim porukama prijateljstva i europske budućnosti, Hrvatska je u Crnoj Gori obilježila značajne povijesne datume

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Podgorici

U organizaciji Veleposlanstva Republike Hrvatske u Crnoj Gori, 28. svibnja 2025. godine svečano je obilježen Dan državnosti Republike Hrvatske i veliki jubilej – 1100. obljetnica Hrvatskog Kraljevstva.

Prijam, održan na „Imanju Knjaz“, okupio je više od sedamsto uzvanika, među kojima su bili predstavnici crnogorskih institucija, članovi diplomatskoga zbora, vjerskih

zajednica, gospodarskoga sektora, kulturnih ustanova, sigurnosnih i vojnih tijela te brojni pripadnici hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Svečanost je započela intoniranjem hrvatske i crnogorske himne, kao i „Ode radosti“, u izvedbi ženske klape „Kurjože“, čime je simbolično istaknuta pripadnost Hrvatske Europskoj uniji, a ujedno i podrška europskoj perspektivi Crne Gore.

Veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori **mr. sc. Veselko Grubišić** u svom obraćanju osvrnuo se na značenje Dana državnosti, aktualne uspjehe Republike Hrvatske, bilateralne odnose s Crnom Gorom te ulogu ovdašnje hrvatske manjine.

„Svakog od vas susreo sam bar nekoliko puta, svi ste me dotaknuli svojim vrlinama. Moje ste putovanje ovdje u Crnoj Gori činili ljepšim“, ovim je riječima započeo Grubišić obraćanje te nastavio kako mu je u povodu Dana državnosti bilo veliko zadovoljstvo izdvojiti značajna postignuća Republike Hrvatske.

„Danas diljem svijeta promičemo svoj vlastiti hrvatski identitet koji uključuje i sve posebnosti 22 ustavne manjine u Republici Hrvatskoj. Ponavljam kako je hrvatski jedan od službenih jezika Europske unije. Ponovno je Hrvatska proglašena najsigurnijom državom u Europi za samostalnu šetnju noću. Postigli smo A kreditni rejting u sve tri najvažnije kreditne agencije. Dio smo Schengenskog prostora. Prosječna neto plaća u Hrvatskoj sada je blizu 1500 eura. Članstvo u Europskoj uniji nam u tome znatno pomaže. Prošle godine posjetilo nas je više od 20 milijuna turista. Nižemo i dalje mnoge sportske uspjehe“, istaknuo je Grubišić.

U kontekstu velike obljetnice 1100 godina Hrvatskog Kraljevstva, veleposlanik se prisjetio vremena kralja Tomislava i ranih temelja hrvatske političke samobitnosti.

„Ovo je godina u kojoj slavimo 1100 godina Hrvatskog Kraljevstva, koje je utemeljio Tomislav, prvi hrvatski kralj iz narodne loze Trpimirovića. Moćni je vladar tada širokog ozemlja, od Jadranskog mora do Drave i Dunava, uživao nepodijeljeni ugled koji je i motivirao papu Ivana X. da mu se, 925. godine, obrati kao ‘dragom sinu, kralju Hrvata’. Veliko Hrvatsko Kraljevstvo utemeljeno je nakon uspješnih vojni koje je Tomislav vodio protiv Mađara i Bugara, kao i uspješnoga političkog balansiranja između velikog Bizantskog carstva na istoku i snažnih germanskih grofovija na zapadu. Vrijeme Tomislavove vladavine stoga je postalo ishodišno mjesto hrvatske državnosti, vrijeme na koje se pozivamo kada govorimo o tisućugodišnjem hrvatskom državnom pravu, koje su nam toliki pokušavali osporiti. Šahovnica i trobojnica, simboli suvremenoga hrvatskog suvereniteta, uživaju kontinuitet kakvim se danas malo koja zemlja i narod mogu pohvaliti. A još je manje država koje danas imaju isto ime kao što su ga imale i u desetom stoljeću“, podsjetio je Grubišić, dodavši kako smo danas ponosni baštinici slavne povijesti koju smo, kako je rekao, i sami oplemenili našim

doprinosom u stvaranju suvremene hrvatske države, svjesni da ćemo i mi, kao što su to činili naši preci za narodnih vladara, ostaviti u naslijeđe našim potomcima obranjeno ovo vrijedno, prelijepo i nama sveto tlo.

Hrvatski veleposlanik u Podgorici osvrnuo se i na izazove s kojima se Hrvatska danas suočava. Uključujući demografske trendove i gospodarski razvoj, istaknuo je postignuća na vanjskopolitičkom i sigurnosnom planu te sve snažniju međunarodnu poziciju Hrvatske.

Posebno je naglasio važnost suradnje i međusobnog pomaganja među susjednim zemljama.

„Hrvatska kao i sve njoj susjedne države imaju dovoljno teritorija. Svima nam je potrebna sloga i snažna demografska obnova. Imamo možda najljepši i klimatski najpovoljniji komad planeta Zemlje, divne krajolike, lijepe, pametne i tople ljude, srčanost... Trebamo jedni drugima isticati kreposti i vrline. Moramo biti dobri susjedi te jedni drugima biti pomoć i utjeha.“

Veleposlanik se osvrnuo i na crnogorsku državnost, podsjetivši na 900. obljetnicu smrti vladara Duklje, kralja Grubiše, te povezao simboliku dvaju povijesnih putova. U tom kontekstu istaknuo je potrebu za jačanjem europske orijentacije Crne Gore.

„Želimo da Vlada Crne Gore ubrzano rješava sva otvorena pitanja s Hrvatskom. Pomozite nam da vam pomognemo. Provodite reforme potrebne za uspješno okončanje pristupnih pregovora. Možete dosegnuti zahtjevan, ali dostižan cilj članstva u Europskoj uniji u 2028. godini. Učinite sve potrebno glede reformi i dobrosusjedskih odnosa kako biste ušli u sedmogodišnju financijsku omotnicu Europske unije 2028. – 2034. Razlika u novcu mjerit će se možda i blizu pola milijarde eura u vašu korist godišnje“, rekao je Grubišić.

Govoreći o hrvatsko-crnogorskoj suradnji, veleposlanik je naveo brojne susrete i razmjene između dviju država na najvišoj razini, a posebno je zahvalio institucijama Crne Gore na brzom reakciji prilikom nedavne pomoći hrvatskome sportašu **Ivici Kosteliću**.

„Predsjednik Republike Hrvatske gospodin **Milanović** posjetio je Crnu Goru nakon reizbora. Prvo je posjetio Sloveniju, zatim Crnu Goru. Predsjednik Vlade Republike Hrvatske gospodin **Plenković** i predsjednik Vlade Crne Gore gospodin **Spajić** razgovarali su tijekom nedavnog boravka u Vatikanu. Imali smo i nekoliko ministarskih posjeta u oba smjera. Komisije za rješavanje otvorenih pitanja rade intenzivno i u dobroj vjeri.“

Veleposlanik Grubišić izrazio je vjeru u nastavak uspješne suradnje, uz osvrt na nedavne svjetske i crkvene događaje koji, kako je istaknuo, šalju poruku zajedništva, mira i univerzalne ljudskosti. Zaželio je „pravedan mir napačenoj Ukrajini i na Bliskom istoku“.

Grubišić je istaknuo kako Hrvatska vjeruje u zajedničku budućnost sa svim susjedima u sklopu velike obitelji europskih naroda.

„Crna Goro, ti si Hrvatskoj trajna susjeda. Crna Gora i Albanija trebaju biti naše jadranske posestre“, zaključio je Grubišić, uputivši poruku građanima Crne Gore: „Nije bitno kojem narodu u Crnoj Gori pripadate, nemojte biti ničija periferija, budite svoj centar“ ■

GENERALNA KONZULICA LONČAREVIĆ ČESTITALA DAN DRŽAVNOSTI

U povodu Dana državnosti Republike Hrvatske, generalna konzulica Republike Hrvatske u Crnoj Gori **mr. sc. Jasminka Lončarević** uputila je čestitku pripadnicima hrvatskoga naroda i hrvatskim državljanima u Crnoj Gori.

U poruci je podsjetila na povijesni značaj 30. svibnja 1990. godine, kada je konstituiran prvi demokratski višestranački Sabor, čime je Hrvatska započela put prema neovisnosti.

„Proslavom Dana državnosti obnavljamo sjećanje na taj veliki povijesni trenutak. Tim blagdanom ujedno ističemo nezamjenjivu povijesnu važnost Hrvatskoga sabora, koju je imao u očuvanju kontinuiteta i promicanju hrvatske državnosti tijekom duge nacionalne povijesti“, navela je generalna konzulica.

S osobitim ponosom na taj dan i na Hrvatski sabor, u ime Generalnog konzulata i osobno, konzulica Lončarević svim pripadnicima hrvatskoga naroda i hrvatskim državljanima u Crnoj Gori čestitala je Dan državnosti Republike Hrvatske.

IZMEĐU EUROPSKIH AMBICIJA I UNUTARNJIH PODJELA

Dva paralelna događaja – jedan u organizaciji predsjednika Crne Gore Jakova Milatovića na Cetinju, drugi pod pokroviteljstvom Vlade i premijera Milojka Spajića u Podgorici – oblikovala su narativ Dana nezavisnosti ove godine

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Ured predsjednika Crne Gore, Ured predsjednika Vlade Crne Gore

Dok su s pozornica stizale poruke o znanju, jedinstvu i europskoj zrelosti, odsutnost opozicijskih lidera i pojedinih koalicijskih partnera jasno je pokazala kako 21. svibnja ostaje datum koji jednima simbolizira ponos, a drugima još predstavlja otvoreno pitanje.

Crna Gora je 21. svibnja obilježila Dan nezavisnosti, kojim se prisjetila referenduma iz 2006. godine kada je 55,5

posto građana odlučilo da država obnovi svoju samostalnost.

Devetnaest godina kasnije, praznik je obilježen nizom događaja i poruka usmjerenih ka europskoj integraciji, društvenoj koheziji i afirmaciji znanja i izvrsnosti.

Predsjednik Crne Gore **Jakov Milatović** upriličio je svečanost u rezidenciji na Cetinju, na kojoj su prvi put od

obnove nezavisnosti uručena najviša državna odlikovanja istaknutim pojedincima. Odlikovani su: **Zoran Rašović, Tatjana Motrenko-Simić, Vanja Čalović-Marković, Snežana Dragičević, Goran Radević, Dejan Savičević, Mirsad Serhatlić, Božidar Ivanović** te posthumno **Duško Jovanović**.

„Ljudi su naše najveće bogatstvo i neiscrpan resurs, ova svečanost je početak adekvatnijeg odnosa prema on-

ima koji su dali sebe za izgradnju bolje, pravednije i prosperitetnije Crne Gore”, poručio je predsjednik Milatović.

U svom obraćanju osvrnuo se i na dvije godine mandata, istaknuvši da je Crna Gora „nikad bliža članstvu u Europskoj uniji”, zahvaljujući povratku kredibiliteta u međunarodnim odnosima.

„Vratili smo kredibilitet kod međunarodnih partnera i gradili dobrosusjedske odnose. U susretima s liderima Europe i svijeta slali smo jasnu poruku: Crna Gora zna tko je, gdje ide i s kim ide. I ostali smo pouzdan partner našim saveznicima – čvrsto privrženi miru, stabilnosti i zajedničkim vrijednostima.”

Milatović je naglasio da „politika ne smije biti zatvorena u institucijama, već mora živjeti među ljudima” te poručio da će borba protiv korupcije, pravda i zajedništvo ostati ključni prioriteti. „Ako nastavimo zajedno – uspjjet ćemo. Za Crnu Goru svih nas”, zaključio je.

U odvojenom događaju u organizaciji Vlade Crne Gore, premijer **Milojko Spajić** poručio je da 21. svibnja simbolizira „najvažniji praznik u novijoj povijesti Crne Gore”.

„Snažimo Crnu Goru, jačajući njezine institucije, infrastrukturu, obrazovanje i partnerstva s najmoćnijim globalnim igračima ovoga doba i kreiramo nove šanse za sve mlade ljude pod ovim dijelom našega neba. Nijedan cilj nije nedostižan ako ka njemu ide slobodan, educiran i dostojanstven građanin”, rekao je na svečanosti Spajić.

Naglasio je da Vlada ima jasnu ambiciju da do kraja 2026. ispuni sve pregovaračke obveze, a do 2028. godine

postane punopravna članica Europske unije. Posebnu pažnju posvetio je obrazovanju, najavivši izgradnju novih vrtića, škola i studentskih domova kao ključne investicije iz Plana rasta.

„Naša naslijeđena multietničnost, multikulturalnost, multikonfesionalnost, koje su obranjene uz sve povijesne mijene i vrtloge, vrijednosti su kojima i praktično dokazujemo gdje zapravo pripadamo, a koje napokon i izvršna vlast do kraja reflektira. Iduće godine obilježit ćemo dva desetljeća obnove nezavisnosti. Duboko sam uvjeren da je obveza naše generacije da za veliki jubilej Crnu Goru odvedemo tamo gdje oduvijek i pripada – u Europsku uniju”, naglasio je crnogorski premijer.

Smatra kako će sljedeće dvije godine biti najbolji test ukupnoga društvenog sazrijevanja i, kako je naveo, spremnosti da se zajednički ostvari generacijski san koji je sada već nadohvat ruke.

„Ponosni na slojevitost, kompleksnost i raznolikost koje smo očuvali u kontekstu uvijek izazovne balkanske zbilje, dostojanstveno i entuzijastično ulazimo u samu završnicu pristupnog procesa.”

Spajić je rekao kako bez znanja nema napretka, ističući da država „nema luksuz da izgubi još jednu generaciju najboljih”.

„Ova zemlja je mnogo puta u svojoj povijesti pokazala kako se brani pravo da budeš svoj. Danas, kada 19. put dočekuje svoj 21. svibnja, imamo šansu da pokažemo kako se ne samo brani, već i osvaja budućnost. Budućnost u kojoj nitko ne ide iz Crne Gore da bi uspio, već ostaje, jer ovo je zemlja u kojoj znanje vrijedi više od bilo kojeg privilegija”, poručio je predsjednik Vlade Crne Gore, zaključivši kako se „država mora voljeti djelima, a budućnost ne treba čekati kao čudo, već stvarati kao djelo”.

Dok su Milatović i Spajić uputili poruke jedinstva, europske perspektive i odgovornosti prema budućim generacijama, pozivajući na prevladavanje podjela i fokus na konkretne reforme, **Andrija Mandić**, predsjednik Skupštine Crne Gore, nije ni čestitao Dan nezavisnosti. Čestitke su izostale i od ostalih državnih i lokalnih funkcionara koji pripadaju ili ideološki gravitiraju Mandićevoj Novoj srpskoj demokratiji.

Iz Demokratske partije socijalista, najveće opozicijske stranke, poručeno je kako se posljednjih godina Crna

Gora suočava s pokušajem poništavanja njezine suverenosti.

„Ponosni na slobodarsku i antifašističku tradiciju, stvorili smo temelje za izgradnju modernoga europskog društva, zasnovanog na multietničkoj demokraciji. Tijekom proteklih godina, Crna Gora je ostvarila značajan napredak na planu ekonomskog i društvenog razvoja, te postala punopravna članica NATO saveza. Međutim, već pet godina suočavamo se s izazovima koji prijete da ponište crnogorsku suverenost i mukotrpno građenu međunarodnu reputaciju naše zemlje. Zbog toga je od presudne važnosti da svi zajedno damo doprinos i posvetimo se izgradnji stabilne, prosperitetne i europske Crne Gore kako bi jubilej koji obilježavamo sljedeće godine dočekali s ozbiljnom i državno odgovornom politikom”, rekao je **Danijel Živković**, predsjednik Demokratske partije socijalista.

Na svečanosti u povodu Dana nezavisnosti, koju je organizirao premijer Spajić, izostala je prisutnost opozicijskih predstavnika, kao i članova stranaka bivšega Demokratskog fronta, unatoč tome što su dio vladajuće koalicije ■

” EU traži konkretne rezultate – osobito u jačanju neovisnosti institucija, borbi protiv korupcije i implementaciji zakona. Samo s vidljivim i vjerodostojnim iskoracima taj se proces može ubrzati i približiti trenutak članstva

HRVATSKA ZAJEDNICA AMBASADOR EUROPSKE BUDUĆNOSTI CRNE GORE

Intervju vodio: Nikola Dončić
Foto: privatna arhiva

Sunčana Glavak, zastupnica u Europskome parlamentu i članica Izaslanstva u Parlamentarnome odboru za stabilizaciju i pridruživanje Europske unije i Crne Gore, u razgovoru za Hrvatski glasnik govori o aktualnoj dinamici europskih integracija Crne Gore, političkoj vjerodostojnosti njezinih lidera te ulozi Hrvatske u jačanju međusobnih odnosa. Glavak, istaknuta u Europskome parlamentu po predanome angažmanu i jasnome političkom stavu, otvoreno komentira izazove koji stoje pred Podgoricom na putu prema članstvu u Europskoj uniji, složenost unutarnjih političkih prilika, ali i položaj hrvatske zajednice u Crnoj Gori, ističući značaj očuvanja njezina identiteta, koje je ujedno test demokratske zrelosti države koja želi postati dijelom europske obitelji.

Gospođo Glavak, kao dugo-godišnja zastupnica u Europskome parlamentu i članica Izaslanstva u Parlamentarnome odboru za stabilizaciju i pridruživanje Europske unije i Crne Gore, smatrate se jednim od najupućenijih političkih autoriteta kada je riječ o europskome putu Crne Gore. Iz Vaše perspektive, koliko je službena Podgorica u dosadašnjem razdoblju učinila na tome putu?

Crna Gora je na europski put krenula ambiciozno i dugo se smatrala predvodnicom među državama Zapadnoga Balkana. Pristupne pregovore otvorila je još 2012., a tijekom hrvatskoga predsjedanja Vijećem Europske unije 2020. otvoreno je i posljednje poglavlje, čime je formalno aktiviran cijeli pregovarački okvir. To je bio važan iskorak i potvrda ozbiljnosti tadašnjih napora.

Međutim, posljednjih godina napredak je bio ograničen. Europske institucije upozoravaju na stagnaci-

ju, osobito u poglavljima 23 i 24 koja se tiču pravosuđa, temeljnih prava i vladavine prava – ključnih za daljnji tijek pregovora. Razlog zastoja leži, prije svega, u unutarnjoj političkoj nestabilnosti – česte promjene vlada, zategnuti odnosi između institucija i blokade u Skupštini usporile su donošenje i provedbu važnih reformskih zakona.

Unatoč tome, u posljednje vrijeme primjećujem pozitivne pomake. Nakon sedam godina pauze, krajem 2024. Crna Gora je privremeno zat-

11 *Sredinom svibnja u Europskome parlamentu usvojili smo Izvješće o Crnoj Gori za 2023. i 2024. godinu, i sama sam uložila brojne amandmane, a potvrđeno je na plenarnoj sjednici u lipnju. Naglašena je potreba za političkom stabilnošću, istinskim napretkom u reformi pravosuđa i izbornoga sustava, te borbi protiv korupcije i organiziranoga kriminala*

vorila tri poglavlja. Također, Vlada je izradila ambiciozan plan – do kraja 2026. želi ispuniti mjerila za poglavlja 23 i 24, čime bi otvorila prostor za završavanje svih ostalih poglavlja.

Volja postoji, ali sada je ključno zadržati stabilnost i ubrzati reformski tempo. Kao zastupnica koja sustavno prati ovaj proces, mogu reći da je Crna Gora postavila dobar temelj, ali da pred njom stoji još niz izazova. EU traži konkretne rezultate – osobito u jačanju neovisnosti institucija, borbi protiv korupcije i implementaciji zakona. Samo s vidljivim i vjerodostojnim iskoracima taj se proces može ubrzati i približiti trenutak članstva.

Vaše djelovanje u Europskome parlamentu, koje traje od 2019. godine, poklapa se s političkim i ideološkim promjenama koje su se u prošlom razdoblju odigrale u Crnoj Gori. Iako te promjene, barem na

deklarativnoj razini, nisu dovele u pitanje proklamiranu europsku orijentaciju države, postavlja se pitanje može li se govoriti o drukčijem intenzitetu i vjerodostojnosti europskih težnji aktualne vlasti u odnosu na onu kojom je upravljala Demokratska partija socijalista?

Dugogodišnja vladavina DPS-a bila je obilježena jasnim proeuropskim usmjerenjem, uz sve manjkavosti u provedbi reformi. Nova vlast također javno podržava članstvo u Europskoj uniji, ali retorika nije dovoljna – vjerodostojnost se dokazuje konkretnim reformskim iskoracima.

Nova politička struktura donijela je svježinu i velika očekivanja, no istodobno je vrlo raznolika – od uvjerenih proeuropskih aktera do političkih snaga koje imaju afinitete prema centrima izvan euroatlantskoga okvira. Ta heterogenost otežava koherentan i dosljedan reformski

smjer, što izaziva zabrinutost i u europskim institucijama.

U Izaslanstvu za odnose s Crnom Gorom više puta je istaknuto da europski put zahtijeva djelovanje, a ne samo deklarativno određenje. Ključne su reforme u pravosuđu, borbi protiv korupcije, slobodi medija i neovisnosti institucija. Svaki korak koji odudara od tih vrijednosti – uključujući koketiranje s konceptima poput „srpskog sveta“ – potkopava vjerodostojnost europske orijentacije.

Posebno zabrinjavaju potezi koji unose političke i društvene podjele, poput donošenja rezolucija koje politiziraju povijesne tragedije ili retorike koja dovodi u pitanje građanski i multietnički karakter Crne Gore. S druge strane, izjave predsjednika **Milatovića** o tome da će biti predsjednik svih građana, kao i njegova jasna podrška Ukrajini, ohrabruju i pokazuju da u novoj vlasti postoje

snage koje ostaju čvrsto na europske putu.

Aktualna vlast ima stvarnu priliku pokazati da europska orijentacija nije samo politička fraza, već posvećenost vrijednostima i reformama.

Najprije je Republika Hrvatska krajem prošle godine Crnoj Gori uputila „non-paper“, da bi Europska komisija nedavno zemljama članicama Europske unije predstavila također neformalni dokument koji se odnosi na napredak Crne Gore u vladavini prava, konkretno u poglavljima 23 i 24. U tom svjetlu, kako ocjenjujete stvarni doseg reformi koje je Crna Gora provela i koliko su ti naponi u očima Bruxellesa dostatni za otključavanje sljedeće faze u pregovorima?

Vrlo pažljivo pratit će se poglavlja 23 i 24 jer upravo ona predstavljaju temelj pristupnog procesa – vladavinu prava, temeljna prava, borbu protiv korupcije i neovisnost pravosuđa.

Sredinom svibnja u Europskom parlamentu usvojili smo Izvješće o Crnoj Gori za 2023. i 2024. godinu, i sama sam uložila brojne amandmane, a potvrđeno je na plenarnoj sjednici u lipnju. Naglašena je potreba za političkom stabilnošću, istinskim napretkom u reformi pravosuđa i izbornoga sustava, te borbi protiv korupcije i organiziranoga kriminala. Istodobno smo izrazili zabrinutost zbog malignih stranih utjecaja, kibernetičkih napada i dezinformacijskih kampanja koje podrivaju pristupni proces i narušavaju povjerenje u Europsku uniju.

Početkom lipnja Komisija je između ostalog naglasila da je Crna Gora uložila određene napore, osobito u normativnim reformama tijekom 2024., uključujući usklađivanje zakona sa standardima Europske unije i reformu sustava imenovanja sudaca i tužitelja.

Međutim, jasno se ističe da to još nije dovoljno. Implementacija kasni – prema službenim podacima tek 22 posto aktivnosti iz nove Strategije pravosudne reforme za 2024. godinu u potpunosti je provedeno, dok je gotovo petina još uvijek na čekanju. To upućuje na potrebu za snažnijim političkim fokusom i ubrzanjem tempa.

Očekuju se i konkretna poboljšanja: depolitizaciju Sudskoga savjeta, usklađivanje zakona o tužiteljstvu s preporukama Venecijanske komisije, popunjavanje ključnih pravosudnih institucija, ali i zaustavljanje političkoga utjecaja na sudske procese. Pritisci visokih dužnosnika na pravosuđe ozbiljno narušavaju povjerenje u institucije.

Poruka je jasna: Europska unija želi pomoći, ali neće snižavati kriterije. Ovo je i upozorenje i prilika – trenutni naponi su obećavajući, ali još

nisu dostatni. Kao članica Izaslanstva za odnose s Crnom Gorom, podržavat ću svaki korak naprijed, ali ću i inzistirati da pravna država funkcionira u praksi, a ne samo na papiru. Jer samo tako Crna Gora može postići ono što želi – punopravno članstvo u Europskoj uniji.

Odnosi između Crne Gore i Republike Hrvatske tijekom 2024. godine bili su posebno izazovni, no početkom ove godine ponovno su pokrenuti razgovori o otvorenim pitanjima između dviju susjednih zemalja, koje su ujedno i saveznice u NATO-u. Može li se govoriti o konkretnom pomaku u tim razgovorima, posebno imajući u vidu različite stavove koji u Crnoj Gori postoje o načinu rješavanja bilateralnih pitanja?

Istina je da su odnosi Hrvatske i Crne Gore tijekom 2024. prošli kroz osjetljivu fazu, ali ohrabruje što je početkom ove godine ponovno us-

postavljen dijalog. Kriza je kulminirala nakon što je crnogorski parlament, na inicijativu predsjednika Skupštine **Andrije Mandića**, usvojio rezoluciju o Jasenovcu, što smo ocijenili kao nepotrebno politiziranje žrtava, pokušaj instrumentalizacije povijesti i zlouporabe Republike Hrvatske u unutarnje političke svrhe. Nakon toga troje crnogorskih dužnosnika, uključujući Mandića, proglašeni su personama non grata.

U siječnju su započele konzultacije između ministarstava vanjskih poslova. Važan signal bila je i lokacija sastanka – brod „Jadran”, simbol otvorenog pitanja. Hrvatska je jasna: granica na Prevlaci za nas je neupitna, „Jadran” smatramo dijelom hrvatske pomorske baštine, a sva otvorena pitanja spremni smo rješavati bilateralno.

Formirane su radne skupine, identificirano je desetak bilateralnih pitanja – od sudbine nestalih i pra-

vosudne suradnje do statusa logora Morinj i povrata kulturnih dobara. Premijer **Andrej Plenković** potvrdio je da su razgovori na ekspertnim razinama već u tijeku. To je pomak – stručni dijalog zamijenio je političke tenzije.

Moj dojam danas je umjereno optimističan. Ponovno uspostavljen dijalog, izostanak zapaljive retorike i spremnost na razgovor – to su konkretni pomaci. Hrvatska i Crna Gora dijele euroatlantske vrijednosti i saveznice su u NATO-u. Vjerujem da ćemo, uz partnerski odnos i uz međusobno poštovanje, pronaći pravedna rješenja i zajedno nastaviti europskim putem.

Koliko su, prema Vašemu mišljenju, realna očekivanja crnogorskih državnika da Crna Gora do 2028. godine postane dijelom Europske unije te usmjeravaju li aktualna geopolitička previranja Crnu Goru prema tom cilju, neovisno o ispunjenju svih pristupnih kriterija?

To je ambiciozan plan, pod uvjetom da se ispune ključni preduvjeti. Crna Gora mora značajno ubrzati reformski tempo, osigurati političku stabilnost i zadržati široki društveni konsenzus oko europske agende. U aktualnome geopolitičkom kontekstu – osobito nakon ruske agresije na Ukrajinu – jača svijest u Europskoj uniji koliko je važno integrirati Zapadni Balkan kao prostor stabilnosti, demokracije i europskih vrijednosti.

Postoji politička volja za proširenje – to potvrđuju poruke predsjednice Komisije **Ursule von der Leyen**, kao i nedavni posjet predsjednika Europskog vijeća **Antónija Coste** Podgorici, gdje je poručio da je plan 2028. ostvariv ako Crna Gora zadrži fokus. U Europskome parlamentu također prepoznajemo i cijenimo svaki konkretan napredak koji Crna Gora postigne.

Međutim, nijedna geopolitička kalkulacija ne može zamijeniti ispunjavanje kriterija. Europska unija je zajednica prava, a članstvo traži konkretne rezultate u vladavini prava, borbi protiv korupcije, slobodi medija i funkcionalnosti institucija. Neće biti prečaca, nemojte nasjedati na političke predatore, nemojte ostati na periferiji, budite uz europsku Crnu Goru.

Poznati ste kao dosljedna zagovornica zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, s osobitim naglaskom na položaj i očuvanje identiteta hrvatskoga naroda. Više puta ste javno istupali u prilog hrvatske zajednice u Boki kotorskoj i Crnoj Gori, ističući važnost sustavne skrbi za njezinu kulturnu i nacionalnu prepoznatljivost. Kako danas vidite položaj Hrvata u Crnoj Gori i u kojoj mjeri smatrate da se sustavno vodi računa o njihovim pravima i potrebama?

Hrvatska zajednica u Crnoj Gori možda je brojčano mala, ali je iznimno važna – duboko je utkana u povijest i identitet Boke kotorske i Crne

Gore. Prema posljednjem popisu, Hrvati čine manje od jedan posto stanovništva, no njihov doprinos je neprocjenjiv. To nije dijaspora, već starosjedićka zajednica – prisutna „od stoljeća sedmog“, kako je to lijepo rekao **Adrian Vuksanović**. Oni su kulturni i duhovni most između dviju država, a koji svojim radom neumorno održava **Zvonimir Deković**.

Ustavnoopravno, položaj Hrvata u Crnoj Gori ima solidan okvir: priznati su kao manjina, imaju lakši pristup parlamentarnom predstavljanju putem nižega izbornog praga, aktivno djeluju Hrvatsko nacionalno vijeće i kulturne udruge, a 13. siječnja obilježava se Dan hrvatskoga naroda. Taj datum imala sam čast više puta proslaviti s našom zajednicom u Tivtu i Kotoru i svaki put me dirne njihov ponos – i na hrvatsko podrijetlo i na crnogorsku domovinu.

Naravno, izazovi postoje. Broj Hrvata se smanjuje, a predstavnici zajednice upućuju i na osjećaj zapostavljenosti, pa i predrasude. Bilo je slučajeva da se Hrvate pokušava prikazati iskrivljenim povijesnim narativima ili potaknuti da se umjesto nacionalno izjasne regionalno. Takve pojave su neprihvatljive. Manjine moraju imati pravo na vlastiti identitet bez pritisaka.

Sustavna skrb znači konkretne politike – dvojezično obrazovanje gdje je moguće, potporu medijima i kulturnim projektima, očuvanje baštine. Hrvatska zajednica često ističe da bez pomoći matične domovine mnoge aktivnosti ne bi opstale. No, važno je i da Crna Gora, kao država svih svojih građana, aktivno njeguje tu baštinu.

U Europskome parlamentu uvijek naglašavam da je položaj manjina zrcalo demokracije. Za Crnu Goru to je i pitanje europskih integracija – i tu ćemo paziti da standardi ostanu visoki. Manjine nisu samo broj – one su temelj demokracije.

” Moja poruka hrvatskoj zajednici u Crnoj Gori dolazi iz srca: budite ponosni na ono što jeste i na ono što predstavljate. Vi niste tek manjinska skupina – vi ste čuvari bogate povijesti, kulture i tradicije, duboko ukorijenjene u Boki kotorskoj i cijeloj Crnoj Gori

Broj Hrvata u Crnoj Gori kontinuirano opada, što potvrđuju i rezultati popisa stanovništva. Vlada Republike Hrvatske pruža značajnu potporu naporima u očuvanju ovdašnje zajednice, no mogu li se, uz postojeće nacionalne inicijative, osigurati dodatna snaga i učinkovitost i europskim mehanizmima? Postoje li konkretni instrumenti u Europskoj uniji koji bi mogli pomoći jačanju položaja Hrvata u Crnoj Gori?

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske te Vlada Republike Hrvatske godinama sustavno podupiru zajednicu: projektima u kulturi i obrazovanju, stipendijama, potporom medijima poput Radija Dux, razmjenama mladih, obnovom crkava, domova kulture i – simbolično najvažnijom stavkom – izgradnjom Hrvatskoga doma u Donjoj Lastvi. Hrvatska će i dalje ostati uz svoju zajednicu u Boki.

Programi potpore hrvatskoj nacionalnoj manjini te osiguravanje sredstava s ciljem jačanja položaja hrvatskih manjinskih zajednica u političkom i društvenom životu država u kojima žive kontinuirano se podupiru. Time se pridonosi očuvanju hrvatske kulture, baštine i jezika, kao i jačanju hrvatskog zajedništva. Tako

je prije nekoliko dana donesena Odluka o dodjeli financijskih sredstava za programe i projekte u 2025. godini za hrvatsku nacionalnu manjinu u Crnoj Gori, u ukupnome iznosu od 200 tisuća eura, za promociju kulturnih i sportskih manifestacija kao i, među ostalim, za obnovu župne crkve.

Prije nekoliko dana ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske **Gordan Grlić Radman** i potpredsjednik Vlade te ministar vanjskih poslova Crne Gore **Ervin Ibrahimović** potpisali su Ugovor o darovanju i povratu nekretnine Doma kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi za potrebe hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Time je osigurano trajno rješenje za institucionalni prostor hrvatske manjine te potvrđena spremnost dviju država na suradnju u duhu dobrosusjedskih odnosa i poštovanja manjinskih prava. Ohrabruju i riječi ministra Ibrahimovića, koji je Hrvate opisao kao hrabru i neraskidivu komponentu crnogorskoga identiteta. Takve geste

i poruke vraćaju povjerenje i jačaju osjećaj pripadnosti. Vjerujem da će u tom duhu dijaloga biti moguće riješiti i preostala otvorena pitanja, uključujući i prijedlog da se preispita ime gradskoga bazena u Kotoru, koje za hrvatsku zajednicu nosi posebno teško povijesno značenje. Voljela bih da se u budućnosti Hrvate više uključuje u donošenje odluka, osobito na lokalnoj razini, kako bi njihova prisutnost bila vidljivija i snažnija u društvenome i političkome životu Crne Gore.

No pitali ste me i za europsku razinu, i tu vidim značajan prostor za dodatnu podršku. Prvo, položaj manjina, pa tako i Hrvata, dio je tzv. Kopenhaških kriterija koje Crna Gora mora ispuniti kako bi postala članica Europske unije. Europska komisija redovito ocjenjuje poštovanje manjinskih prava, a mi u Europskome parlamentu – osobito hrvatski zastupnici – pazimo da se glas naše zajednice čuje u Bruxellesu. U sklopu poglavlja 23, Crna Gora je već preuzela obvezu

jačanja političke participacije i zaštite manjina. Europska unija tu neće raditi kompromise – napredak prema članstvu ovisit će i o načinu na koji se Crna Gora odnosi prema Hrvatima.

Osim političkog uvjetovanja, postoje i konkretni financijski alati. Uz Instrument pretpristupne pomoći (IPA) već se povlače sredstva za projekte civilnog društva, kulturne baštine i međunacionalne suradnje. Hrvatska zajednica može svojim udrugama – ili u suradnji s općinama Tivat, Kotor – prijavljivati projekte očuvanja hrvatske baštine u Boki, edukacije mladih ili lokalnog razvoja. Također, programi poput „Europa za građane“ i Erasmus+ nude prilike za povezivanje mladih Hrvata iz Crne Gore s vršnjacima iz Hrvatske i Europske unije.

Upravo je u tijeku evaluacijski proces prijavljenih projekata u sklopu Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021. – 2027., ukupne vrijednosti od oko 30 milijuna eura.

U budućnosti, nakon što Crna Gora postane članica, otvaraju se još snažniji alati poput Europskoga socijalnog fonda, ruralnih programa i pravne zaštite pred europskim institucijama. No već sada treba planirati kako zajednicu pripremiti za to – kako pomoći mladima da ostanu, da razvijaju projekte, da se osjećaju dijelom europske obitelji.

Vaši česti posjeti hrvatskoj zajednici u Boki kotorskoj, osobito tijekom obilježavanja važnih povijesnih datuma, svjedoče o kontinuiranoj političkoj i institucionalnoj potpori koju im pružate. Posebnu pozornost izazvao je Vaš govor u povodu Dana hrvatskoga naroda u Crnoj Gori, koji je bio snažna poruka o važnosti očuvanja identiteta i zajedništva. Stoga se, u završnici ovoga razgovora, nameće pitanje – koju poruku danas upućujete hrvatskoj zajednici u Crnoj Gori?

Moja poruka hrvatskoj zajednici u Crnoj Gori dolazi iz srca: budite ponosni na ono što jeste i na ono

što predstavljate. Vi niste tek manjinska skupina – vi ste čuvari bogate povijesti, kulture i tradicije, duboko ukorijenjene u Boki kotorskoj i cijeloj Crnoj Gori. Čuvajte svoj jezik, običaje, ime i vjeru – jer upravo u tim vrijednostima leži snaga jednoga naroda. Kao što sam rekla u Tivtu: jezik je zrcalo identiteta, a običaji su živa veza s precima. Nemojte se nikada odreći svoga hrvatskog imena – to je vaše naslijeđe, koje ne umanjuje ničiju vrijednost, već obogaćuje multikulturni mozaik Crne Gore.

Isto tako, želim vam poručiti: Hrvatska je uvijek uz vas. Niste sami. I Republika Hrvatska, i svi mi – vaša braća i sestre s druge strane granice – gledamo na vas s ljubavlju i poštovanjem. Vaš uspjeh, vaša ustrajnost, vaša vjernost hrvatskome identitetu – to je i naš ponos. Drago mi je vidjeti zajedništvo u vašoj zajednici: kada slavite, gradite Hrvatski dom, čuvate baštinu i odgajate djecu u duhu svojih korijena – to nas sve ispunjava radošću. U

tome imate našu podršku – diplomatsku, moralnu i financijsku. Vi ste most između Hrvatske i Crne Gore, živi simbol povezanosti i prijateljstva među našim narodima.

Znam da nije uvijek lako. Znam da vas ima malo i da ponekad osjećate nesigurnost. Ali vjerujte – snaga se ne mjeri brojkama, već srcem i zajedništvom. Kao što je rekao državni tajnik **Zvonko Milas** – vaša snaga je u tome što ste vjerni sebi, svojim precima i svome kraju. Zato ostanite složni, podupirite jedni druge, učite svoju djecu tko su i odakle dolaze, prenosite im ljubav prema hrvatskoj riječi i prema Boki.

Pozivam vas da i dalje vjerujete u europsku budućnost Crne Gore. Europske vrijednosti znače sigurnost, slobodu i poštovanje za manjine. Vi budite njihovi ambasadori – ne samo za Hrvate, nego i za jedno otvoreno, tolerantno društvo u kojemu svatko ima mjesto. Imat ćete u tome i moju i hrvatsku i europsku potporu ■

„MIR SA SVIMA VAMA”

Izborom kardinala Roberta Francisa Prevosta za papu Lava XIV., Katolička crkva zakoračila je u novo poglavlje svoje povijesti. Bijeli dim iznad Vatikana označio je početak pontifikata u znaku mira, dijaloga i služenja, koji je novoproglašeni papa najavio riječima koje povezuju Kristovu poruku s izazovima suvremenoga svijeta

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Kieran Kelly / Reuters, Edgar Beltrán / The Pillar, Kotorska biskupija, Presidencia de Colombia

U svjetlu osmoga svibanjskog dana nad Trgom sv. Petra podigao se bijeli dim, koji se stoljećima prepoznaje kao znak velike promjene i nove nade.

A onda, iz lože vatikanske bazilike, u 19:13, kardinal iz reda đakona **Dominique Mamberti** objavljuje na latinskom: „Annuntio vobis gaudium magnum! Habemus Papam!” („Objavljujem vam veliku radost! Imamo papu!”).

Novo poglavlje Katoličke crkve započelo je jednostavnim, a snažnim riječima: „Mir sa svima vama!”, koje je izgovorio papa Lav XIV., novookrunjeni nasljednik svetoga Petra. Prvi

pozdrav 267. rimskoga biskupa bio je nježan poziv Crkvi i svijetu da zajedno zakorače u vrijeme pomirenja, blizine i duhovnog zajedništva.

„Ovo je prvi pozdrav uskrsloga Krista, Dobrog Pastira, koji je dao svoj život za Božje stado. I ja bih želio da ovaj pozdrav mira uđe u vaša srca, da dosegne vaše obitelji. Svim ljudima, gdje god bili, svim narodima, cijelome svijetu: mir s vama. To je mir uskrsloga Krista – razoružani i razoružavajući mir, ponizan i ustrajan. Dolazi od Boga. Boga koji nas voli sve – bezuvjetno”, prve su riječi novoga pape.

„Zato, bez straha, ujedinjeni, ruku pod ruku s Bogom i međusobno, idemo naprijed“, rekao je Papa. „Mi smo Kristovi učenici. Krist ide ispred nas. Svijet treba njegovu svjetlost. Čovječanstvo ga treba kao most da bi bilo dosegnuto od Boga i njegove ljubavi. Pomozite nam i vi, a onda i jedni drugima, da gradimo mostove – dijalogom, susretima – ujedinjujući se svi kako bismo bili jedan narod, uvijek u miru.“

Amerikanac s dušom Latinske Amerike

Ime koje se od sada izgovara s papinskom titulom Lav XIV. pripada američkome kardinalu **Robertu Francisu Prevostu**, redovniku augustincu rođenome u Chicagu 1955. godine. Iako ponikao u srcu Sjedinjenih Američkih Država, Prevostov je duhovni put oblikovan na južnoameričkim misijama, u znoju peruanskih gradova, ukorak s običnim ljudima.

Nakon što je zaređen za svećenika 1982. godine, mladi augustinac ubrzo je poslan u Peru, u Chulucanas i Trujillo, gdje je proveo gotovo dva desetljeća. Ondje je bio prior, sudski vikar, profesor kanonskoga prava i teologije – čovjek čije su ruke bile zaprljane zemljom, ali i podignute u molitvi.

Crkveni put vodio ga je sve više: iz provincije Majke dobrog savjeta do pozicije generalnoga priora reda svetoga Augustina. Papa Franjo, koji je prepoznao njegovu pastoralnu dubinu, imenovao ga je najprije biskupom, zatim prefektom moćnoga Dikasterija za biskupe, a zatim i kardinalom. Njegovo imenovanje za papu 8. svibnja 2025., nakon četvrtoga glasovanja u konklavi, bilo je iznenađenje za mnoge, ali ne i za one koji su poznavali njegov rad u Latinskoj Americi.

Nasljednik svetoga Augustina i pape Lava Velikoga

U prvome govoru, papa Lav XIV. povezao se s naslijeđem dviju velikih figura: svetoga Augustina, čije duhovno nasljedstvo nosi kao redovnik i pape Lava Velikoga, čije ime uzima kao geslo i putokaz.

„S vama sam kršćanin, a za vas biskup“, citirao je svetoga Augustina, upućujući time na stil vodstva koji ne počiva na moći, već na služenju.

Njegov govor, prožet mirom i evanđeoskom poniznošću, bio je više molitva nego izjava, više poziv nego poruka.

U dijelu govora na španjolskome uz jaku emociju pozdravio je vjernike biskupije Chiclayo, gdje je služio kao biskup, ističući njihovu vjeru, vjernost i žrtvu. Bila je to potvrda da Lav XIV. nije zaboravio na svoj put i narode kojima je služio.

LAV I HRVATI U CRNOJ GORI

Robert Francis Prevost izabran je 8. svibnja 2025. za papu te je uzeo ime **Lav XIV**. Prigoda je to da se prisjetimo pontifikata posljednjega pape koji je ponio ime Lav i pokušamo ga povezati s tek započetim pontifikatom novoizabranoga pape. **Lav XIII**. (1810. – 1903.), rođen kao **Gioacchino Vincenzo Raffaele Luigi Pecci**, čiji je pontifikat trajao 1878. – 1903., bio je prvi papa bez zemaljskih vlasti te se zalagao za društvenu pravdu i radnička prava. Nećemo se ovdje baviti cjelokupnim njegovim djelovanjem, tek ćemo se kratko osvrnuti na dva važna događaja koja povezuju papu Lava XIII. s Hrvatima u Crnoj Gori.

Prva važna spona između pape Lava XIII. i Hrvata u Crnoj Gori je činjenica da je 6. lipnja 1889. taj papa odobrio štovanje **Nikole Tavelića**, koji je 1970. proglašen svetcem, i Bokelja **Gracije iz Mula**, koji je 18. svibnja 1890. postao blaženikom.

Drugi važan događaj koji povezuje papu Lava XIII. s Hrvatima u Crnoj Gori je apostolsko pismo *Slavorum gentem* od 1. kolovoza 1901. Papa je u tome pismu Zavod svetoga Jeronima nazvao *Collegium Hieronymianum pro Croatica Gente* (Svetojeronimski zavod za hrvatski narod), no zbog političkih razloga, koji su presloženi da bismo ih razjasnili u ovome kratkom osvrtu, Zavod je 7. ožujka 1902. preimenovan u *Collegium Hieronymianum Illyricorum* (Svetojeronimski zavod Ilira).

U tome istom pismu papa Lav XIII. spominje hrvatske korijene pape **Siksta V.** (*Quum vero ad supremum Apostolatus officium Sixtus V evectus esset, is, ob suam in Sanctum Hieronymum pietatam atque in Chroaticam nationem, ex qua ducebat originem, benevolentiam*), rodnom Bokelja, koji je za svojega pontifikata (1585. – 1590.) izgradio novu crkvu svetoga Jeronima i osnovao kaptol sastavljen od hrvatskih svećenika.

Odredbom je, pak, **pape Pavla VI.** od 22. srpnja 1971. Zavodu vraćeno hrvatsko ime, koje mu je prvotno papa Lav XIII. namijenio, te otad nosi ime *Pontificium Collegium Chroaticum Sancti Hieronymi* (Papinski hrvatski zavod svetoga Jeronima). U njega su se primali i danas se primaju hrvatski svećenici s cjelokupnoga hrvatskoga jezičnog područja, uključujući i svećenike iz Kotorske biskupije i Barske nadbiskupije, u kojima je i danas hrvatski jezik bogoslužni.

Na kraju napomenimo kako je novi papa Lav XIV. augustinac poput blaženoga Gracije iz Mula, pa neka poveznice između dvaju papa koji su nosili ime Lav s Bokom i Svebarjem umnože našu vjeru i učvrste ufanje.

dr. sc. Domagoj Vidović

„Pozdrav svima, ali na poseban način mojim prijateljima iz biskupije Chiclayo, u Peruu, gdje je jedan vjerni narod bio uz svoga biskupa, dijelio svoju vjeru i dao mnogo, jako mnogo da bi ostali Crkva vjerna Isusu Kristu. Svima vama, braćo i sestre iz Rima, Italije i cijeloga svijeta, želimo biti sinodalna Crkva – Crkva koja hodi, Crkva koja uvijek traži mir, koja uvijek traži ljubav, koja nastoji biti blizu posebno onima koji trpe.“

Ne zaboravljajući svoga prethodnika, rekao je jednostavno i iskreno: „Hvala **papi Franji**.“

„Želim zahvaliti i svoj subraći kardinalima koji su me izabrali da budem nasljednik Petra i da zajedno s vama hodim, kao ujedinjena Crkva, uvijek tražeći mir, pravdu, uvijek nastojeći raditi kao vjerni muškarci i žene Isusa Krista, bez straha, kako bismo naviještali evanđelje i bili misionari“, rekao je papa.

U trenucima duhovne sabranosti, novi papa podsjetio je i na blagdan Blažene Djevice Marije od Pompeja, koji se slavio na dan njegova izbora.

„Naša majka Marija uvijek želi hoditi s nama, biti nam blizu, pomoći nam svojim zagovorom i svojom ljubavlju. Zato želim moliti zajedno s vama. Molimo zajedno za ovo novo poslanje, ali i za cijelu Crkvu, za mir u svijetu, i zazovimo ovaj poseban Marijin dar milosti – naše Majke.“

Lav XIV. svoje prvo obraćanje završio je zajedničkom molitvom, koju je izgovorio mirno i s dubokom snagom.

„Zdravo Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom. Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje, Isus. Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike, sada i na času smrti naše. Amen.“

Zahvalna misa za papa Lava XIV. u katedrali sv. Tripuna

U duhu zajedništva, i u Boki kotorskoj je odzvanjalo papino „Mir sa svima vama!“

U ponedjeljak, 19. svibnja, kotorski biskup **mons. Mladen Vukšić** predvodio je u katedrali svetoga Tripuna misu zahvalnicu za izbor pape.

U propovijedi je naglasio važnost kontinuiteta u Crkvi, spominjući prethodne pape koji su nosili ime Lav, počevši od Lava Velikoga, pape dijaloga i hrabrosti.

„Svijet je duboko ranjen ovim ratovima u Ukrajini, u Palestini, sada pak u Indiji i Pakistanu. Svijet je ranjenik koji treba nebesku pomoć. Na pročelju bazilike Svetoga Petra pojavio se ne novi strateg, ne neka slavna ili poznata osoba, nego duhovni otac koji stupa u drevnu službu – staru dvije tisuće godina – u Petrovu službu. Na nama nije odvagivati hoće li biti lijevo ili desno, progresivan ili konzervativan. Crkva nije politička institucija, nego duhovna ustanova.“

Liturgijsko slavlje uvećao je župni zbor katedrale, a svećenici su prethodno u prostorijama biskupije održali svibanjsku koronu ■

■ DEKOVIĆ PONOVO NA ČELU HRVATSKOGA NACIONALNOG VIJEĆA CRNE GORE

Konstitutivna sjednica novog saziva Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore (HNV) održana je 28. lipnja u Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi. Na sjednici je za predsjednika izabran **Zvonimir Deković**, koji je tu dužnost obnašao i u prethodnome mandatu.

Za dopredsjednike Vijeća izabrani su **Aleksandar Bijelić** i **Darko Perić**, dok su za članove Izvršnog odbora imenovani **Adrijan Vuksanović**, **Josip Gržetić**, Aleksandar Bijelić, Darko Perić i Zvonimir Deković.

Deković je izrazio zahvalnost na iskazanom povjerenju te naglasio kako će i u ovome mandatu nastaviti predano raditi na unaprjeđenju položaja hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Istaknuo je važnost očuvanja kulturnoga identiteta i realizacije brojnih projekata kojima će se hrvatska zajednica predstaviti u najboljem svjetlu, kako u zemlji tako i izvan nje.

Elektorska skupština za izbor članova novog saziva HNV-a održana je 27. lipnja, kada je izabrano petnaest članova Vijeća.

Skupština je potvrdila jedinstvo i zajedničku viziju hrvatske zajednice u Crnoj Gori, usmjerenu prema očuvanju identiteta, kulturne baštine i aktivnom sudjelovanju u svim područjima bitnim za hrvatsku zajednicu.

■ PODRŠKA IZ BRUXELLESA HRVATSKOJ ZAJEDNICI U CRNOJ GORI

Predsjednik Hrvatske građanske inicijative (HGI) i zastupnik u Skupštini Crne Gore **Adrijan Vuksanović** nedavno se u Podgorici sastao s **Karlom Resslerom**, hrvatskim zastupnikom u Europskom parlamentu.

Vuksanović i Ressler razmijenili su mišljenja o aktualnoj političkoj situaciji u Crnoj Gori i procesu europskih integracija te izazovima i prilikama s kojima se suočava hrvatska zajednica. Poseban naglasak stavljen je na važnost očuvanja identiteta, jezika, kulture i tradicije Hrvata u Crnoj Gori, kao i na nastavak više nego dobre institucionalne suradnje hrvatske zajednice s Republikom Hrvatskom.

Vuksanović je izvijestio Resslera o aktualnim nastojanjima koje HGI provodi u cilju jačanja položaja hrvatske zajednice, osobito na području obrazovanja, kulturnog naslijeđa i duhovne baštine. Naglašena je i važnost zastupljenosti hrvatske zajednice u političkom i javnom životu Crne Gore, kao i u društvenim procesima koji se tiču svih građana.

Ressler je izrazio punu podršku nastojanjima HGI-ja u očuvanju kolektivnih prava hrvatskoga naroda i njegovoj ulozi u izgradnji demokratskog i europskog društva u Crnoj Gori. Potvrdio je da hrvatski eurozastupnici ostaju snažan partner i most između Europske unije i hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

■ DEKOVIĆ I VUKSANOVIĆ U KNINU NA PROSLAVI VELIKIH JUBILEJA

U Kninu je početkom lipnja održana višednevna manifestacija u povodu obilježavanja dviju velikih obljetnica hrvatske povijesti – 1100. godišnjice krunidbe prvoga hrvatskog kralja Tomislava i 950 godina od krunidbe kralja Dmitra Zvonimira.

U proslavi su, uz predstavnike Ministarstva obrane Republike Hrvatske, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grada Knina, sudjelovali i politički predstavnici Hrvata iz Crne Gore, Italije, Austrije, Mađarske, Kosova, Rumunjske, Srbije, Sjeverne Makedonije i Bugarske.

U ime hrvatske zajednice iz Crne Gore nazočnima su se obratili **Zvonimir Deković**, predsjednik HNV i **Adrijan Vuksanović**, predsjednik HGI i zastupnik u Skupštini Crne Gore.

Deković je govorio o bogatome duhovnom naslijeđu i kulturnom identitetu Hrvata u Crnoj Gori, istaknuvši važnost očuvanja povijesne memorije kao temelja suvremenoga identiteta.

Vuksanović je naglasio kako dolazak u Knin, grad hrvatskoga kralja Zvonimira, budi ponosna sjećanja i pruža novo nadahnuće za daljnje zalaganje u zaštiti i promicanju interesa hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Višednevna manifestacija završena je svečanom svetom misom u crkvi Gospe od Velikoga hrvatskog krsnog zavjeta.

■ PREDAVANJE O HRVATIMA BOKE KOTORSKE ODRŽANO U MÜNCHENU

U organizaciji Hrvatske kuće i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Münchenu, u nedjelju, 22. lipnja, održano je predavanje na temu Hrvata u Boki kotorskoj, pred prepunom dvoranom Doma Hrvatske katoličke župe.

Predavači, **prof. dr. sc. Vanda Babić Galić** sa Sveučilišta u Zadru i **dr. sc. Domagoj Vidović** s Instituta za hrvatski jezik u Zagrebu, publici su približili povijesnu i kulturnu baštinu bokeljskih Hrvata.

Uvodne riječi uputio je **fra Petar Klapež**, župnik HKŽ München, dok je inicijator događaja **dr. Tomislav Đurasović** istaknuo važnost očuvanja hrvatskoga identiteta u Boki kotorskoj, osobito u godini obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva.

Program je moderirao **Orlando Medo**, a poseban naglasak stavljen je na ulogu Katoličke crkve, Bokeljske mornarice i kulturno-povijesne baštine u očuvanju nacionalne svijesti. Zaključeno je kako je nužna kontinuirana potpora Hrvatima u Crnoj Gori, kako uz djelovanje, tako i uz molitvu.

Nakon predavanja uslijedila je živa rasprava, a večer je zaključena neformalnim druženjem uz domjenak. Poseban emotivni pečat događaju dala je prisutnost supruge i sina pokojnoga Lastovljanina **Mira Nikolića**.

■ MANDOLINSKI ORKESTAR „TRIPOTOMAS“ PONOVO POČINJE S RADOM

Mandolinski orkestar „Tripo Tomas“, nakon dulje pauze izazvane pandemijom koronavirusa i posljedičnim financijskim izazovima, ponovno započinje s radom, u sklopu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore iz Kotora.

Ovaj orkestar, koji nosi ime po poznatome kotorskom skladatelju **Tripu Tomasu**, predstavlja jedan od najvažnijih kulturnih segmenata djelovanja Društva te je njegov ponovni rad od iznimne važnosti za očuvanje i njegovanje bogate glazbene tradicije Kotora.

Voditeljica orkestra je dugogodišnja članica **Una Pajić**, koja s velikim entuzijazmom preuzima ovu ulogu s ciljem okupljanja novih generacija mladih glazbenika i nastavka tradicije mandolinske glazbe u našem gradu.

Pozivamo sve zainteresirane, a poglavito mlade, da se pridruže radu orkestra i postanu dio jedne posebne glazbene priče.

Više informacija moguće je dobiti putem e-mail adrese

hgd-kotor@t-com.me

ili na broj telefona

067 377 191.

S obnovljenim entuzijazmom i mladim snagama, Mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ kreće u novo poglavlje – priključi se i postani dio tradicije koja traje!

■ „MUŠKE RABOTE I ŽENSKE STVARI“ U ĐURĐEVU BRDU

U selu Đurđevo brdo u Mažini 26. lipnja svečano je otvorena manifestacija „Muške rabote i ženske stvari“, koju drugu godinu zaredom organizira BK Brđanin. Cilj manifestacije, koja traje četiri četvrtka, jest predstavljati bogate tradicije, običaja i svakodnevnog života mještana uz kulturu, sport, gastronomiju i glazbu.

Večer je započela voditeljskim nastupom bračnog para **Tamare i Mate Krstovića**, čija je duhovitost stvorila toplu atmosferu. Kulturno-umjetnički program uključivao je predstavu „Muške rabote i ženske stvari“ s izvrsnim izvedbama **Dolores Gašler, Marjana Ribice, Doris Deković i Matije Sindika**.

KUD Boka dodatno je obogatio program tradicionalnim plesovima iz Gornje Lastve i okolice. Izložba starih fotografija evocirala je uspomene i pružila uvid u prošlost, a organizator **Mato Krstović** zahvalio je svima koji su pomogli u prikupljanju arhivskog materijala.

Glazbeni dio večeri osigurao je bend „Fankulo“, a druženje je upotpunjeno domaćim specijalitetima i vinom.

Manifestacija „Muške rabote i ženske stvari“, prema riječima organizatora, donosi još zanimljivog i raznovrsnog programa, uz koji će posjetitelji imati priliku upoznati kulturu i duh Tivta.

Među uzvanicima bila je i generalna konzulica Republike Hrvatske u Kotoru **mr. sc. Jasminka Lončarević**.

Prva procesija na Tijelovo u Kotoru nakon Drugoga svjetskog rata

Ovogodišnja proslava svetkovine Tijelova u Kotoru bila je obilježena povijesnim zajedništvom i obnovom liturgijske tradicije

Tekst i foto: Kotorska biskupija

Ovogodišnja proslava Tijelova u Kotoru bila je u znaku osobite svečanosti. Na inicijativu župnika prigradskih župa, svetkovina je prvi put proslavljena zajednički za grad Kotor i župe u neposrednoj blizini: Dobrotu (župe

Sv. Eustahija i Sv. Mateja), Škaljare (župa Gospe od Snijega), Muo (župa Pomoćnice Kršćana) i Prčanj (župa Rođenja Blažene Djevice Marije). Nakon mise održana je prva procesija na Tijelovo u gradu nakon Drugoga svjetskog rata.

Svečano misno slavlje predvodio je **don Robert Ton-sati**, kancelar biskupije i župnik Mula, u zajedništvu s **don Antom Dragobratovićem**, župnikom Dobrote i upravite-ljem župa Kotor i Škaljari te **don Željkom Paskovićem**, žup-nikom Prčanja i Stoliva.

Don Robert je u homiliji istaknuo važnost euharistijske pobožnosti i vjere, iz koje, kako je naglasio, proist-ječe život žive Crkve i svakog vjernika.

„Ova neizreciva i za naš ljudski razum nikad potpu-no shvatljiva tajna, tako cjelovito opjevana u posljedni-ci koju smo slušali prije evanđelja, potiče nas na strahopoštovanje i poniznost te zahvalnost zbog tolike Božje blizine nama slabim i grešnim ljudima“, rekao je don Rob-ert.

Osvrnuo se također i na euharistijska čuda koja je priznala Crkva za koje je rekao kako su izvrsni znakovi i poticaji na vjeru te primjere svetaca koji su euharistiji pristupali s velikim strahopoštovanjem i pobožnošću.

„Sama čuda nisu temelj vjere, već su Božji zahvat u pov-ijesti u trenucima kada je vjera pojedinca ili zajednice bila u krizi, s druge strane, svakodnevna darovanost našeg Spa-sitelja u euharistijskoj žrtvi, samo po sebi najveće je čudo njegove ljubavi, koje prečesto olako i površno shvaćamo. Stoga je ovaj veliki blagdan izvrsna prilika za osnaživanje vjere i euharistijske pobožnosti, za ispravno shvaćanje sakramenta, koji nam se kao anđeoska hrana daje za lijek i popudbinu“, zaključio je don Robert.

Poslije svete mise upriličena je procesija u povodu Tijelo-va od katedrale, ulicom pokraj crkve svetoga Pavla do crkve svete Klare, u kojoj je bio svečani završetak s blagoslovom, a zatim je uslijedilo druženje u samostanskom klaustu.

Na kraju slavlja, don Robert je u ime svih svećenika zah-valio svima koji su svojom prisutnošću i doprinosom učinili proslavu svečanijom. Posebno je istaknuo ministrante, vjer-oučenike te župni zbor katedrale kojim je ravнала **Anđela Homen**, a na orguljama pratila **s. Dragica Kuštre** ■

Herceg Novi slavi svetog Leopolda

„Neka nam sveti Leopold, u svojim vrlinama, iz ispovjedaonice, poruči da je imao povjerenja u ljude i vjeru u čovjeka. On je davao novu šansu čovjeku, preko milosrdne ruke Božje“

Tekst i foto: Radio Dux

U Herceg Novom je 12. svibnja obilježen svetom misom blagdan svetog Leopolda Mandića, zaštitnika, ispovjednika i jednog od najomiljenijih svetaca ovih krajeva.

Misu je predvodio **don Siniša Jozić**, koji se u svojoj propovijedi osvrnuo na život i duhovno nasljeđe svetog Leopolda.

„Danas slavimo svetog Leopolda – velikog sveca, male-nog rastom, ali gorostasa duhom. Čovjeka koji je uložio cijeloga sebe i svoj život u ispovjedaonicu, dajući čovjeku novu šansu. Mi kao ljudi, kao kršćani, moramo znati jednu stvarnost – svećenik nije taj koji prašta grijeh. Mi ne praštamo grijeh – Bog prašta grijeh. Mi, svećenici, samo smo milosrdna, produžena ruka Oca nebeskoga“, rekao je don Siniša.

Podsjetio je kako je sveti Leopold čak 40 godina svakodnevno provodio sate u ispovjedaonici, pružajući ljudima priliku za novi početak. Posebno je istaknuo da jedino njegova ispovjedaonica nije bila uništena prilikom bombardiranja Padove, što je mnogima bio znak posebne Božje prisutnosti.

„Bog je toliko puta pokazao i njemu i nama da je mjesto Božjeg milosrđa i oprost najvrjednije mjesto u životu. Teško je reći ‘oprosti’, ali kada čovjek želi krenuti ponovno, to je prilika za novi početak. To je ljepota

kršćanske vjere – da uvijek možemo krenuti ispočetka. Bog daruje šansu, ali i mi moramo sebi dati šansu“, naglasio je don Siniša.

Govoreći o iskrenosti i potrebi oprost, pozvao je vjernike da ne zaborave koliko je važno vjerovati – i drugima i sebi.

„Neka nam danas sveti Leopold, u svojim vrlinama, iz ispovjedaonice, poruči da je imao povjerenja u ljude i vjeru u čovjeka. On je davao novu šansu čovjeku, preko milosrdne ruke Božje“, poručio je propovjednik.

Istaknuo je kako je svetac u ljudima uvijek prepoznavao znakove Božje bezgranične dobrote i kako Bog neizmjerljivo vjeruje ljudima.

„Velika je vrlina da ne posumnjamo – ni u druge ni u sebe“, zaključio je don Siniša.

Blagdan svetog Leopolda u Herceg Novom svake godine okuplja vjernike iz Boke i šire, koji se s poštovanjem prisjećaju sveca poznatog po blagosti, strpljenju i neiscrpnome milosrđu ■

U Tripovićima slavili svetoga Antuna

„Sveti Antune, pomози nam da svoje oči okrenemo prema Bogu, da Isusa Krista bolje upoznamo i da svojim djelima posvjedočimo svoju vjeru. Budi nam zagovornik da Bog bude naš svjetionik i magnet dobrote za sve koji ga još nisu upoznali“

Tekst i foto: Radio Dux

U Tripovićima, u Tivtu, svečano je proslavljen blagdan svetoga Antuna Padovanskoga, sveca čitavoga svijeta, ujedno i zaštitnika mjesne crkve.

Središnje euharistijsko slavlje predvodio je kotorski biskup u miru **mons. Ilija Janjić**, u zajedništvu sa svećenicima i brojnim okupljenim vjernicima.

U nadahnutoj propovijedi mons. Janjić pozvao je vjernike da se u svijetu punom nesigurnosti i podjela ponovno okrenu temeljnim duhovnim vrijednostima te da poput svetoga Antuna čeznu za Bogom i traženjem istine.

„Moraš čeznuti za životom, za Bogom, kao što sam ja čeznuo i čitav svoj život posvetio izvršavanju Božje volje“, rekao je biskup, prenoseći riječi koje bi nam i sam sveti Antun uputio u današnjem vremenu.

Propovjednik je istaknuo kako u svijetu gdje je „mržnja isplivala umjesto ljubavi“ kršćani moraju iskazivati ljubav – i prema Bogu i prema bližnjemu. Naglasio je važnost autentičnog življenja vjere u svakidašnjici, podsjećajući da je „Isus naš početak i onaj koji je zbog ljubavi dao svoj život za čovjeka“.

„Na nama je da Krist živi u nama, da svjedočimo vjeru djelima, da ne živimo uzalud, nego s pogledom uprtim

prema vječnosti. Stvoreni smo za nebo“, poručio je mons. Janjić potičući okupljene da se oslanjaju na savjest, razum i slobodnu volju u življenju kršćanske odgovornosti.

Posebno je istaknuo potrebu molitve za nova duhovna zvanja: „U crkvi smo svi domaći i zato trebamo moliti za svećenička zvanja – da i odavde imamo svećenike.“

Na kraju propovijedi biskup Janjić uputio je molitvenu misao svetome Antunu: „Sveti Antune, pomози nam da svoje oči okrenemo prema Bogu, da Isusa Krista bolje upoznamo i da svojim djelima posvjedočimo svoju vjeru. Budi nam zagovornik da Bog bude naš svjetionik i magnet dobrote za sve koji ga još nisu upoznali.“

Blagdan svetoga Antuna u Tripovićima tako je proslavljen u duhu molitve, zajedništva i ohrabrenja u vjeri – upravo onako kako je to svojim životom svjedočio ovaj veliki svetac, čiji zagovor vjernici neprestano zazivaju u svim životnim potrebama ■

Lepetani u čast svetog Antuna

S obzirom na to da hrvatski narod ove godine slavi 1100. obljetnicu splitskih crkvenih sabora te 1100. obljetnicu krunjenja prvoga hrvatskog kralja Tomislava, u znak velikih jubileja bile su izvještene zastave Crne Gore, Hrvatske i Vatikana

Tekst i foto: Župa svetog Antuna Padovanskog

Na blagdan svetog Antuna, 13. lipnja, u Lepetanima je bilo posebno svečano, jer je toga dana proslavljen župni blagdan i patron župe, te su služene dvije svete mise.

Jutarnju misu u 10 sati predslavio je don Dražen Kraljić, upravitelj župe koji je u propovijedi upoznao vjernike sa životopisom svetog Antuna te sve pozvao da slijedimo njegov primjer.

Posebno je svečana bila večernja sveta misa koju je predvodio **fra Filip Karadža**, svećenik i franjevac iz susjedne Bosne i Hercegovine, uz koncelebraciju don Dražena Kraljića i **don Pera Burečića**, upravitelja župe Đurići.

U svojoj propovijedi, fra Filip se osvrnuo na život i duhovnu veličinu svetog Antuna, istaknuvši kako postoje datumi koji se u životu ne mogu zaobići, a jedan od njih je upravo dan posvećen ovome velikom svecu.

Posebnu pažnju fra Filip posvetio je Antunovoj ljubavi prema propovijedanju koje je, kako je rekao, bilo jedinstveno i ispunjeno žarom. Sveti Antun bio je toliko upućen u Sveto pismo da ga je papa Grgur IX. nazvao „škrinjom Svetoga pisma“. Njegova svetost bila je prepoznata već za života, a samo godinu dana

nakon smrti, upravo na 13. lipnja, Crkva ga je i službeno proglasila svetim.

Na kraju jutarnje i večernje svete mise, don Dražen je zahvalio svima koji su sudjelovali u proslavi i pomogli da sve protekne dostojanstveno i svečano te je rekao da se nalazimo u Crkvenoj Jubilarnoj godini u kojoj možemo zadobiti potpuni oprost, objasnivši koji su uvjeti za to.

Samoj svečanosti pridonijela je i procesija s kipom svetog Ante nakon večernje mise, a nakon toga druženje je nastavljeno ispred župne crkve.

S obzirom na to da hrvatski narod ove godine slavi 1100. obljetnicu splitskih crkvenih sabora te 1100. obljetnicu krunjenja prvoga hrvatskog kralja Tomislava, u znak velikih jubileja bile su izvješene zastave Crne Gore, Hrvatske i Vatikana ■

U Perastu proslavljen zavjetni dan – Gospa Peraška

U spomen na slavni Peraški boj i čudesnu obranu od brojčano nadmoćne osvajačke sile koju su Peraštani s pravom pripisali Bogorodici, 15. svibnja proslavlja se kao zavjetni dan te se tog dana čudotvorna slika Gospe od Škrpjela prenosi iz njezina svetišta na otočiću u župnu crkvu sv. Nikole

Tekst: Kotorska biskupija
Foto: Marija Gjurović

Zavjetni dan grada Perasta, 15. svibnja, proslavljen je svetom misom i prigodnim kulturnim programom. Ovaj spomendan važan je podsjetnik na vjeru i pouzdanje u zagovor Blažene Djevice Marije katoličkog puka gradića Perasta i Boke kotorske kojemu je u prošlosti, 1654. godine, prijetila opasnost od potpunog zatiranja katoličkog stanovništva, te uobičajene paleži i pljačke turskih osvajača pod vodstvom **Mehmed-age Rizvanagića**.

U spomen na slavni Peraški boj i čudesnu obranu od brojčano nadmoćne osvajačke sile koju su Peraštani s pravom pripisali Bogorodici, 15. svibnja proslavlja se kao zavjetni dan, te se tog dana čudotvorna slika Gospe od Škrpjela prenosi iz njezina svetišta na otočiću u župnu crkvu sv. Nikole. Ovaj događaj bio je od presudnog značaja ne samo za Perast nego i za cijeli zaljev.

Svečanu večernju misu predvodio je kotorski biskup **mons. Mladen Vukšić** u zajedništvu s biskupijskim svećenicima, a u prijepodnevnim satima slavljene su dvije mise. Neposredno prije svečane svete mise, odred Bokeljske mornarice odigrao je kolo svetoga Tripuna.

Na početku euharistijskog slavlja, peraški župnik **mons. Srećko Majić** pozdravio je prisutne i izrazio zahvalnost svima koji su dali svoj doprinos proslavi zavjetnog dana, istaknuvši značaj Bokeljske mornarice u vanjskom dijelu proslave. Mons. Majić izrazio je dobrodošlicu kotorskom

biskupu i svim svećenicima te hodočasnici iz različitih župa biskupije.

Biskup Mladen je u propovijedi naglasio važnost zahvalnosti za primljena i učinjena dobročinstva, podsjetivši da su još grčki filozofi govorili kako se upravo takvo što prvo zaboravlja. Kršćani su se u prijelomim povijesnim trenucima utjecali Gospi za zagovor i pomoć, nastavio je biskup, otuda se i uvriježio litanijски zaziv „Pomoćnica kršćana“.

„Marijina zaštita i pomoć kršćanskom narodu pružena je da pod njezinom zaštitom neustrašivo bježe boj vjere, bude postojan u nauku apostolskom, sigurno korača kroz oluje svijeta dok radostan ne stigne u nebeski grad“, rekao je biskup Mladen, naglasivši da je Krist naš najveći i zapravo jedini pomoćnik, ali je u svakoj njegovoj pomoći i milosti kao zagovornica uključena presveta Bogorodica.

„Poput pobožnih predaka, i mi vjernici današnjice trebamo čuvati svoju povezanost s Bogom i Gospom, ostati vjerni i bez straha gledati u budućnosti“, zaključio je mons. Vukšić.

Nakon mise upriličena je kratka procesija kod Gospine slike u samoj crkvi, a tradicionalni dio vanjske proslave – „Gađanje kokota“, izostao je kao i prethodnih godina zbog pritisaka nevladinih udruga na državne vlasti. Skladnim pjevanjem misno slavlje uveličao je zbor župe svetoga Mateja iz Dobrote pod ravnanjem **prof. Silve Milošević** ■

BOKELJSKA MORNARICA PO TRADICIJI OTPLESALA KOLO SVETOGA TRIPUNA

Bokeljska mornarica ovaj povijesni datum, duboko utkan u identitet Perasta, proslavila je dostojanstveno, uz snažan simbolički značaj.

Na osnovi odluke Admiralata, glavnim odredom Bokeljske mornarice, zbog spriječenosti kapetana, zapovijedao je njezin predsjednik **mr. Denis Vukašinić**. U svečanostima je sudjelovalo 43 člana i 10 članica, svi u tradicionalnim odorama.

Nakon postrojavanja i raporta viceadmiralu **Andru Raduloviću** te smotre odreda uz počasni plotun, ispred crkve svetoga Nikole, prema običaju, u prisutnosti kotorskoga biskupa **Mladena Vukšića**, otplesano je kolo svetoga Tripuna, znakovitoga podsjetnika na vjeru, zajedništvo i bogato nasljeđe.

Ovom prilikom odan je spomen admiralu **Vladislavu Brajkoviću**. Na njegovu grobnome mjestu položeno je cvijeće, a članovi odreda odali su mu počast minutom šutnje.

PROSLAVLJENA STOTA OBLJETNICA ORGANIZIRANOG DJELOVANJA BOKELJA U ZAGREBU

Proslava 100 godina organiziranog djelovanja Hrvata podrijetlom iz Boke u Zagrebu nije bila samo svečani trenutak, već duboko emotivno putovanje kroz vrijeme. Bila je to priča o ljubavi prema zavičaju, o vjernosti tradiciji i o snazi zajedništva koje je, i nakon stoljeća, ostalo neokrnjeno

Tekst: Željko Brguljan

Foto: Dražen Kokorić

Bokelji u Zagrebu proslavili su 10. svibnja visoku obljetnicu – stoljeće prisutnosti „Društva Bokelja“ i Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ u hrvatskoj metropoli. Tom prilikom svojim dolaskom počastili su nas naši Bokelji, posebno dio odreda Bokeljske mornarice

Kotor predvođen admiralom **Mirkom Vičevićem** i malim admiralom **Matiom Radimirijem**.

Uz brojne članove bokeljske zajednice u Zagrebu, građane i turiste, događaj su pratili i brojni visoki uzvanici: u ime predsjednika Vlade RH **Davor Božinović**, potpredsjednik

Vlade i ministar unutarnjih poslova, ministrica kulture i medija **Nina Obuljen Koržinek**, u ime ministra vanjskih i europskih poslova posebna savjetnica **Vanda Babić Galić**, veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori **Veselko Grubišić**, privremena otpravnik poslova Veleposlanstva

Crne Gore u Republici Hrvatskoj **Jelena Ražnatović**, u ime Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Marija Mesnjak**, voditeljica Službe za projekte i programe hrvatske nacionalne manjine, u ime gradonačelnika Grada Zagreba **Cvijeta Grijak**, stručna savjetnica za amaterizam u Gradskome uredu za kulturu i civilno društvo, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelj Crne Gore „Montenegro“ **Alija Šukurica**, tajnik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba **Bojan Radulović**, admiral Bokeljske mornarice Kotor i predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore **Mirko Vičević**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković**, predsjednik Hrvatske građanske inicijative **Adrian Vuksanović** te u ime domaćina intendantica Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu **Iva Hraste Sočo**.

Proslava je započela združivanjem odreda Bokeljske mornarice iz Kotora i Zagreba, predajom prijavka kapetana Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb i Rijeka kapetana **Iva Petkovića** kapetanu Bokeljske mornarice Kotor **Josipu Markoviću**, koji je postrojio združeni odred koji se u koraku uza zvukove koračnice uputio prema mjestu održavanja svečanosti.

Admiral Bokeljske mornarice Kotor **Mirko Vičević** izvršio je pregled starodrevnog odreda uz naklon zastavama i pozdrav. Odzdrav je bio gromoglasan.

Odred mornara Bokeljske mornarice u živopisnim odorama i starinskim oružjem izazvao je velik interes prisutnih. Pred okupljenim građanstvom i uzvanicima, a u glazbenoj pratnji puhačkog orkestra KUD „Lovro Ježek“ iz Marije Bistrice, izvrsno je otplesano Kolo sv. Tripuna, koje se od prošle godine nalazi na UNESCO-ovu Reprezentativnome popisu nematerijalne kulturne baštine

čovječanstva. Uz poznate taktove, koji su postali gotovo zaštitni znak Bokelja, plesači su dostojanstveno izveli dijelove prastarog kola, koje se u srednjem vijeku plesalo u kotorskoj katedrali sv. Tripuna, oko relikvija ovog sveca koji je još početkom 9. stoljeća postao ne samo patronom grada Kotora, nego i Bokeljske mornarice. Taj najljepši trenutak za svakog Bokelja okupljeno mnoštvo popratilo je burnim pljeskom.

Nakon kraćeg koncerta puhačkog orkestra i izvedbe svojevrstne himne Bokelja „Bokeljska noć“, koju je napisala naša draga **Maja Perfiljeva**, a pjevali mnogi, sve do nezaboravne izvedbe **Vice Vukova**, svi zajedno su se uputili u foaje prvog kata HNK gdje je svečanost nastavljena prigodnim govorom predsjednika Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb **Timora Šatare**, koji je započeo svoje obraćanje riječima da danas

proslavljamo više od 100 godina aktivne prisutnosti Bokelja u Zagrebu, u kojem su se istaknule brojne značajne ličnosti u znanosti, umjetnosti, kulturi i društvenim aktivnostima. Njihovo okupljanje u Zagrebu od kraja 19. stoljeća postupno je postajalo sve brojnije, često vezano uz burna povijesna zbivanja, te nastavio: „Boka kotorska je nakon pada Venecije i kraće francuske uprave, dulje od jednog stoljeća bila u sastavu Austro-ugarskog carstva, u zajedničkoj pokrajini s Dalmacijom, pa je tako dijelila istu sudbinu i s ostalim krajevima Hrvatske. Bokeljski pomorci, slavni u doba jedrenjaka, morali su se sredinom stoljeća prilagoditi novom dobu parobrodarstva, pa su se selili s obiteljima u ondašnje austrijske luke, najviše u Trst, Rijeku i Split, a zatim,

usmjeravajući se na nova zanimanja, u sveučilišna središta – u Beč, Prag i posebno, nakon pada Monarhije, u Zagreb.”

Već se na prijelazu stoljeća u Zagrebu okupio znatan broj istaknutih Bokelja koji su u veljači 1921. godine, na večeri prigodom proslave sv. Tripuna, zaštitnika grada Kotora i Bokeljske mornarice, osnovali „Bokeljsku zakladu“ kojom se podupiralo Bokelje koji se školuju na Zagrebačkom sveučilištu. Inicijativu je, govori Štara, pokrenuo tadašnji rektor Zagrebačkog sveučilišta, Bokelj, **prof. dr. Karlo Radoničić**, osnivač i prvi predstojnik Interne klinike Medicinskog fakulteta, a u upravnom odboru Zaklade, uz druge, izabran je i **dr. Josip Jedlowski**, istaknuti političar i publicist.

„Organizirano okupljanje u Društvo Bokelja započelo je godine 1924. U to doba isticali su se u Zagrebu svojim stručnim i političkim djelovanjem i drugi Bokelji. Iz tog niza izdvojit ćemo dvije Bokeljke – knjižničarku **dr. Evu Veronu**, autoricu prvoga Hrvatskoga nacionalnoga kataložnog pravilnika i prvu Europljanku koja je dobila nagradu Američkoga knjižničarskog društva te profesorice političke ekonomije i političarku **Savku Dabčević-Kučar**, jednu od ključnih figura Hrvatskog proljeća, osnivačicu i prvu predsjednicu Hrvatske narodne stranke.”

Nezaobilazan je lik profesora pomorskog prava i dekana Pravnog fakulteta u Zagrebu akademika **Vladislava Brajkovića**, urednika Pomorske enciklopedije LZ, osnivača

više pomorskih institucija u Hrvatskoj, stalnog člana i potpredsjednika Međunarodnoga pomorskog odbora. Živeći i radeći u Zagrebu, nastavlja Šatara, bio je glavna spona zagrebačkog Društva Bokelja i kotorske Mornarice. Kad je nakon poslijeratnih turbulentnih godina 1964. u Kotoru obnovljena Bokeljska mornarica, akademik Brajković je izabran za njezina admirala te je ovu prastaru instituciju vodio iz Zagreba gotovo tri desetljeća. Iste godine zagrebačko Društvo Bokelja reorganizirano je u Društvo Bokeljska mornarica, a njezinim prvim predsjednikom postao je još jedan znameniti Bokelj koji je dao velik doprinos glazbenoj kulturi Zagreba i Hrvatske – skladatelj **Ivan Brkanović**.

„U teškim godinama Domovinskog rata, u vrijeme predsjednika **prof. dr. Zvonimira Janovića**, Društvo se 1991. reorganiziralo u Hrvatsku bratovštinu 'Bokeljska mornarica 809' Zagreb. Od tih godina poseban naglasak u radu Bratovštine su projekti koji promoviraju bogatu kulturnu baštinu Boke kotorske, poput izdanja sabranih djela **Viktora Vide** i izložbe 'Boka kotorska u hrvatskom slikarstvu' autora **Željka Brguljana** i **Tonka Maroevića**, čijoj je realizaciji pridonio dugogodišnji član i podupiratelj Bratovštine, počasni admiral **Anton Simović**. Kulturnoj djelatnosti posebnu je važnost dao novi predsjednik **dr. Josip Gjurović** te je zahvaljujući njegovu entuzijazmu i posvećenosti tradiciji i kulturi te autorskom radu potpredsjednika **Željka Brguljana** zagrebačka Bratovština

postala prepoznata po doprinosima kulturi grada Zagreba. Njihovim predanim radom Bratovština, koja je registrirana kao udruga u kulturi, ostvarila je uz brojna izdanja i velike projekte, među kojima retrospektivnu izložbu portretista brodova **Bazija Ivankovića** u Zagrebu i Dubrovniku, autora **Željka Brguljana** i **Nade Fisković**, izložbu 'Kravata u Bokelja' u Padovi, Trstu, Rijeci, Pulj, Zagrebu i Tivtu, autora **Nikole Albanežea** i **Željka Brguljana**, koncertnu praižvedbu zametnute opere 'Fedra' Ivana Brkanovića trudom **Štefanije** i **Antuna Petrušića**, izložbu 'Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca' autora **Željka Brguljana** i **Arijane Koprićine** i druge.”

Već u Gjurovićevu mandatu, objašnjava Šatara, poduzimaju se nastojanja oko obnove veze s matičnom

ustanovom u Kotoru. U mandatu **Iva Škanate**, a podrškom Ministarstva kulture Republike Hrvatske, 2022. godine Tripundanske svečanosti i Kolo sv. Tripuna, kao tradicije bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj, uvedeni su u UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

„Do ponovnog uspostavljanja partnerskih i prijateljskih odnosa s Bokeljskom mornaricom u Kotoru došlo je u siječnju 2024. Zahvaljujući novoizabranom admiralu Bokeljske mornarice u Kotoru Mirku Vičeviću i predsjedniku Bokeljske mornarice u Kotoru **Denisu Vukašinoviću**, uz suradnju bratovština iz Hrvatske, ostvarilo se dugo željeno približavanje kotorskoj matici. Tada je potpisan Sporazum o suradnji, na temelju kojeg se ubrzo ostvaruju mnogi zajed-

nički događaji, pa se i ovom prilikom potvrđuje naše zajedništvo u promicanju temeljnih vrijednosti, tradicije i kulturne baštine. Vanjska proslava sv. Tripuna u Kotoru 9. veljače 2025. godine, koja okuplja mornare Bokeljske mornarice Kotor s podružnicama iz Tivta i Herceg Novog, kao i hrvatskih bratovština Bokeljske mornarice iz Splita, Rijeke, Zagreba, Pule i Dubrovnika, jedna je od potvrda suradnje u čuvanju i slavljenju naših vrijednosti”, rekao je Šatara.

Među naslijeđenim vrijednostima, koje ne dijele već povezuju Bokelje diljem svijeta, ponajprije je godišnja proslava sv. Tripuna, zaštitnika Kotora i Bokeljske mornarice, kojeg slavimo svake godine 3. veljače, u Kotoru još od 9. stoljeća, a u Zagrebu više od jednog stoljeća. To je najdraži i na-

jsvećaniji dan okupljanja Bokelja, uz plesanje Kola Bokeljske mornarice ispred crkve i izricanje Pohvala/Loda, svojevrstne molitve malog admirala, a zatim, nakon mise, slijedi radost druženja koje se, uz plesanje kola, nastavlja na omiljenim Bokeljskim večerima.

„Od najstarije zabilježene proslave u Zagrebu iz 1921., o kojoj novine izvještavaju kako je ‘Bokeljska kolonija u Zagrebu slavila tradicionalnu svetkovinu sv. Tripuna službom Božjom, prije koje je sinčić gospodina rektora dr. Radoničića odjeven u nošnju Bokeljske mornarice izrekao Pohvale’, to se slavlje, milo svakom Bokelju, održava u kontinuitetu dulje od jednog stoljeća. Našem dragom Zagrebu godinama prenosimo dio povijesti i kulture voljenog zavičaja

– Boke kotorske, ponoseći se na doprinose brojnih Bokelja gradu u kojem živimo i djelujemo, bilo da smo rođeni u Boki ili smo već peta generacija rođenih Zagrepčana.“

Zatim je Šatara, kao predsjednik jedne od najstarijih zavičajnih udruga u Zagrebu, posebno zahvalio Gradu Zagrebu na podršci koju je pružao Bratovštini proteklih desetljeća, a zatim Ministarstvu kulture i medija Republike Hrvatske, koje je također prepoznalo vrijednosti koje gaji Bratovština, zalažući se u očuvanju i promicanju tradicije te izrazio želju za još uspješnijom suradnjom u budućnosti.

Na kraju je posebno srdačno zahvalio intendantici Hrvatskoga narodnog kazališta Ivi Hraste Sočo koja je ljubazno ugostila Bokelje u krovnoj

instituciji glazbeno-scenske kulture u Republici Hrvatskoj, u kojoj su svoje karijere gradili i glazbeno daroviti Bokelji te je također zahvalio svima koji su svojom prisutnošću uveličali proslavu visoke obljetnice, kako institucijama tako i pojedincima.

Okupljenima se obratio i admiral Bokeljske mornarice Kotor Mirko Vičević čestitajući zagrebačkoj bratovštini na jubileju, iskazujući veliku čast na sudjelovanju uz poruke jačanja zajedništva u budućnosti. Okupljenima se u prepunoj dvorani obratio i potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović naglašavajući važnost prisutnosti i očuvanja naše tradicije kao zaloga za opstanak hrvatskoga identiteta u budućim vremenima.

Zatim su dodijeljena prigodna priznanja za doprinose radu zagrebačke Bratovštine, a koja su uručena pojedinim institucijama koje su u proteklom razdoblju podupirale Bratovštinu te zaslužnim članovima i drugim pojedincima, od kojih nekima posthumno.

Nastavak proslave protekao je u okrijepi i ugodnom druženju prisutnih, a posebna je bila prilika za radosni susret zagrebačkih Bokelja i njihovih gostiju iz Boke kotorske.

Proslava 100 godina organiziranog djelovanja Hrvata podrijetlom iz Boke u Zagrebu nije bila samo svečani trenutak, već duboko emotivno putovanje kroz vrijeme. Bila je to priča o ljubavi prema zavičaju, o vjernosti tradiciji i o snazi zajedništva koje je, i nakon stoljeća, ostalo neokrnjeno ■

PREDSEDNIK MILANOVIĆ PRIMIO PREDSTAVNIKE HRVATSKE BRATOVŠTINE „BOKELJSKA MORNARICA 809“ IZ ZAGREBA

Predsjednik Republike Hrvatske **Zoran Milanović** primio je 14. svibnja izaslanstvo Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb u povodu obilježavanja 100. obljetnice organiziranog djelovanja Bokelja i njihove pomorske bratovštine.

Predsjednik Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb **Timor Šatara** rekao je da se time slavi stoljeće očuvanja kulturne baštine, vjere i običaja koje su Hrvati podrijetlom iz Boke kotorske donijeli sa sobom i ugradili u kulturni mozaik Zagreba. Dodao je kako je glavni zadatak Bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb očuvanje tradicije i kulture što se sve ove godine činilo na razne načine, a posebno proslavom svetkovine sv. Tripuna, zaštitnika grada Kotora i Bokeljske mornarice. Zagrebačka Bratovština ima oko 400 članova koji radom na različitim projektima ostvaruju suradnju s brojnim institucijama u Republici Hrvatskoj i Crnoj Gori, a kao posebno važnom navode suradnju s hrvatskom manjinom u Crnoj Gori.

Da bi i dalje mogli nastaviti čuvati tradiciju i kulturu bokeljskih Hrvata, istaknuto je na sastanku, od velike važnosti bi im bila institucionalna i materijalna podrška države i Grada Zagreba. Jer, rad i programi zagrebačke Bratovštine financiraju se isključivo od članarina i donacija, rekli su, iako su nositelji statusa kulturne nematerijalne baštine Hrvatske. Bratovština „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb, zajedno s bratovštinama iz Splita, Rijeke i Pule, svrstana je 2022. na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva čijim upisom je odano priznanje vrijednostima ne samo kao nacionalne baštine, već i kao dijela svjetske baštine.

Uz predsjednika Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb **Timora Šatare**, na sastanku u Uredu predsjednika Republike Hrvatske bila je članica Velikog vijeća i predsjednica Odbora za kulturu **Ivana Mance Cipek** te nositelj projekata u kulturi **Željko Brguljan**.

Uz predsjednika **Milanovića** bila je savjetnica predsjednika za ljudska prava i civilno društvo **Melita Mulić** i savjetnik predsjednika za vanjsku i europsku politiku **Neven Pelicarić**.

TRIPUNOVO KOLO U POVODU DANA SVETOG VIDA

Rijeka je svečano obilježila stotu obljetnicu uspostave biskupijskog sjedišta i blagdan sv. Vida, svoga nebeskog zaštitnika. Slavlje je započelo Tripunovim kolom ispred trsatske bazilike, a nastavilo se misnim slavljem koje je predvodio kardinal Matteo Zuppi, izaslanik Svetog Oca

Tekst i foto: Hrvatska matica iseljenika – podružnica Rijeka

Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka, u subotu, 14. lipnja, uz zvuke Gradske glazbe Trsat pred Bazilikom Majke Božje Trsatske, a uz nazočnost izaslanika Svetog Oca, kardinala **Mattea Zuppija**, riječkog nadbiskupa **Mate Uzinića** i novoizabrane gradonačelnice grada Rijeke **Ive Rinčić**, započela je kolom sv. Tripuna svečanu proslavu sv. Vida,

zaštitnika Riječke nadbiskupije i 100. godišnjice uspostave biskupijskog sjedišta u Rijeci.

Uslijedilo je euharistijsko slavlje koje su popratili združeni zborovi Riječke nadbiskupije, pod dirigentskom palicom **Giovannija Geracija**. Ovom prilikom izvedena je prvi put „Kakav dar“, nova himna Riječke nadbiskupije posvećena svetom Vidu. Skladatelj

je maestro Giovanni Geraci, a tekst je napisala **prof. Mihaela Matešić**.

Misu je predvodio kardinal Matteo Zuppi, izaslanik pape **Lava XIV.**, u koncelecijaciji s kardinalom **Josipom Bozanićem**, riječkim nadbiskupom Matom Uzinićem, apostolskim nuncijem u Hrvatskoj **Giorgiom Linguom**, mnogim nadbiskupima i biskupima iz Hrvatske i susjednih zemalja, ukl-

jučući kotorskog biskupa **Mladena Vukšića** te brojnim svećenicima.

Slavlju su nazočili i predstavnici državnih i lokalnih vlasti, a među njima, uz riječku gradonačelnicu i župan Primorsko-goranske županije **Ivica Lukanović**, kao i predstavnici drugih vjerskih zajednica te znanstvenih i kulturnih institucija, kao što je Hrvatska matica iseljenika – podružnica Rijeka.

Izaslanik Svetoga Oca u propovijedi je osudio tri aktualna rata, u Ukrajini, Gazi i ovaj novi koji se stvara. Istaknuo je da smo svi braća, da se mora prekinuti lanac zla – oko za oko, putem opraštanja jer da sjeme zla suši srce, onemogućuje odnose i uvijek stvara

neprijateljstva i podjele te da je Crkva uvijek sposobna činiti svijet domom, a naš dom svijetom.

Pozvao je na jedinstvo, ljubav prema bližnjem, mir i oprost i rekao da svijet danas treba Kristovo svjetlo, koje svatko od nas može odraziti svojim životom. Zaključio je molitvom starih Riječana: „Pomogao nam sveti Križ svetoga Vida!”

Nadbiskup Uzinić poručio je na kraju svečane mise da je to slavlje zajednička zahvala Bogu za sto godina biskupije u Rijeci. Zahvalio je svima, i papi Lavu XIV. koji je kardinala Zuppija kao svog izaslanika uputio na jubilej riječke Crkve, kao znak svoje blizine.

Isto tako, objasnio je da prisutnost kardinala Zuppija nije samo znak poštovanja Crkve u Rimu prema Crkvi u Rijeci, već i znak da nismo sami. „S nama je Crkva u Rimu s papom Lavom koji nam je poslao svoga izaslanika u osobi kardinala Zuppija”, rekao je.

Podsjetio je da je riječka Crkva unatoč složenim povijesnim okolnostima u kojima je nastala i djelovala, crkva koja se ne zatvara nego otvara, crkva koja ljubi više i crkva otvorenih ruku i mostova, a ne zidova. Crkva koja se usudi voljeti više i povezivati dublje te da ne slavimo samo prošlost nego i budućnost. I da ne završavamo nego nastavljamo ■

BOKELJSKA MORNARICA U ČAST SVETOG DUJMA

Nakon svečanoga misnog slavlja i otvaranja moćnika svetog Dujma, odred Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809” Split postavio je 6. svibnja na Peristilu Kolo sv. Tripuna, u čast zaštitnika Splitsko-makarske nadbiskupije i Grada Splita.

Kolo sv. Tripuna, tradicija bokeljskih Hrvata u Republici Hrvatskoj koja je uvrštena na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva, izvedeno je uz pratnju Limene glazbe Žrnovnica te uz potporu hrvatskih bratovština „Bokeljska mornarica 809” te Bokeljske mornarice Kotor.

Blagoslov kolu udijelio je **mons. Zdenko Križić**, splitsko-makarski nadbiskup.

Na blagdan sv. Dujma, 7. svibnja, članovi Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809” Split i Bokeljske mornarice Kotor, koje je predvodio **Denis Vukašinović**, predsjednik Bokeljske mornarice Kotor, u zajedništvu su sudjelovali u svečanom ophodu s moćima svetog Dujma.

VIŠE OD ŠKOLE, VIŠE OD JEZIKA

Učenici Hrvatske nastave priredili su emotivan i razigran program, bogat recitacijama, glazbenim i scenskim nastupima, kojim su dirnuli prisutne, podsjetivši koliko daleko može dosegnuti ljubav prema identitetu i korijenima

Tekst: Nikola Dončić
Foto: Radio Dux

U tivatskoj Osnovnoj školi „Drago Milović“ nedavno se slavio uspješan završetak nastavne godine i važan jubilej – dvadeset godina Hrvatske nastave u Crnoj Gori. Nije to bila samo proslava dvaju desetljeća predavanja i školskih bilježnica, već slavljenje jezika, identiteta, predanosti i nade.

U školskome amfiteatru okupili su se učenici i njihovi roditelji te svi oni koji godinama čuvaju i njeguju hrvatsku riječ izvan matice. Među njima i oni koji znaju da hrvatski jezik u Crnoj Gori nije samo nastavni predmet, već most koji povezuje prošlost s budućnošću i djecu s korijenima.

Učenici Hrvatske nastave priredili su emotivan i razigran program, bogat recitacijama, glazbenim i scenskim nastupima, kojim su dirnuli prisutne, podsjetivši koliko daleko može dosegnuti ljubav prema identitetu i korijenima.

„Poštovani prijatelji Hrvatske nastave“, započela je govor nastavnica

Maja Širola Pean, „vi ste dio kotača koji već dvadeset godina čuva i jača hrvatski identitet, jezik, kulturno stvaralaštvo i baštinu“. Te riječi odzvanjale su kao tiha himna svima koji su utkali sebe u ovu veliku priču i koji suradnjom njeguju zajedništvo i bogatu tradiciju Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Podsjetila je i na same početke, kada je skupina entuzijasta, tada bez mnogo resursa, ali s velikim srcem, pokrenula nešto što je izgledalo kao san. Danas taj san diše u učionicama, uz priredbe, učeničke radove i pjesme, uz svaku riječ izrečenu na hrvatskome jeziku. Nastava je, istaknula je, mjesto gdje djeca uče tko su, odakle dolaze i kako graditi društvo otvorena srca.

„Pokrenut je sustav Hrvatske nastave koji povezuje generacije i gradi mostove između ljudi, gradova i dviju domovina – Crne Gore i Hrvatske“, rekla je Širola Pean.

Hrvatska nastava potvrđuje kako manjinske zajednice nisu margina, već srce i bogatstvo svakog društva.

„Hrvatska nastava u inozemstvu – nastava hrvatskoga jezika i kulture organizirana je kao izvannastavna aktivnost, istodobno otvorena i otaloj djeci koja žele učiti hrvatski jezik i upoznati hrvatsku kulturu od predškolske dobi do srednje škole.“

Širola Pean uputila je zahvalu svim nastavnicima koji su proteklih dvadeset godina neumorno radili, nerijetko u skromnim uvjetima, ali, kako je istaknula, s velikim entuzijazmom.

„Hvala i roditeljima koji su vjerovali u vrijednost jezika i dali svojoj djeci dar koji nitko ne može oduzeti – znanje tko su i što nas povezuje. I, naravno, najveća hvala ide našim učenicima – vi ste razlog zbog kojeg sve ovo postoji.“

Svečanost je bila i prilika za predstavljanje novoosnovane Udruga roditelja učenika Hrvatske nastave, koju uspješno predvodi **Marija Franović**.

Ova udruga oslonac je svima koji žele sačuvati, njegovati i poticati hr-

vatsku kulturu i jezik, ali i osigurati podršku učenicima i nastavnicima organizacijom terenskih nastava, kulturnih događaja i suradnjom s javnim ustanovama.

Na samome kraju programa učenicima su uručene prigodne knjižice i diplome – mali, ali vrijedni simboli velikog truda, znanja i ljubavi prema jeziku koji njeguju. Bilo je osmijeha, ponosa i nježnih pogleda, onih što znaju da iza svakog djeteta koje prima priznanje stoji zajednica koja ga podržava.

Učenici i njihova nastavnica Maja jubilej su obilježili i druženjem s roditeljima i prijateljima Hrvatske nastave, koji su godinama dio ove lijepe priče.

„Neka vam ova obljetnica bude podsjetnik da svaki sat Hrvatske nastave, svaka riječ, pjesma i priča ima smisla i vrijednost. I neka nas to potakne da zajedno, s još više predanosti, gradimo idućih dvadeset godina u suživotu i zajedništvu“, zaključila je nastavnica Maja ■

OBILJEŽAVANJE DANA DRŽAVNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE

U povodu Dana državnosti Republike Hrvatske, učenici i roditelji Hrvatske nastave u Crnoj Gori, predvođeni učiteljicom Majom Širolom Pean, krajem svibnja boravili su na jednodnevnom izletu u Tuđemilama, iznad Bara.

U jutarnjim satima stigli su u „Adventure camp”, smješten na uzvišici s koje se pruža panoramski pogled na grad Bar. Nakon dobrodošlice i domaćih voćnih sokova, uslijedila je šetnja šumskim stazama do obližnjih vidikovaca, gdje su učenici i roditelji mogli uživati u pogledu, svježem zraku i vodi s izvora.

Nakon povratka u kamp organiziran je ručak pripremljen od domaćih namirnica s lokalnih imanja, a zatim i kviz znanja o Republici Hrvatskoj, u kojem su zajedno sudjelovali roditelji i djeca. Na zabavan i edukativan način kviz je dodatno obogatio doživljaj dana, podsjetivši na važnost znanja jezika, kulture i povijesti.

Iz Udruge roditelja učenika Hrvatske nastave u Crnoj Gori, koja je potmognula ovo jednodnevno putovanje, poručili su kako je izlet protekao u znaku zajedništva, učenja i međusobne podrške.

DJECA UČE PRIMJEROM: RODITELJI UČENIKA HRVATSKE NASTAVE U HUMANITARNOJ AKCIJI

Djelovanje novoosnovane Udruge roditelja učenika Hrvatske nastave u Crnoj Gori ne ogleda se samo u potpori obrazovnim i kulturnim aktivnostima, već i u senzibilitetu prema potrebama zajednice.

Na prijedlog roditelja, ova udruga pokrenula je humanitarnu akciju pomoći Caritasovoj pučkoj kuhinji u Tivtu, iz koje je stigla molba za donaciju perilice za rublje, uređaja koji im je bio potreban za svakodnevni rad.

Odaziv je bio brz i konkretan. Zahvaljujući angažmanu roditelja i njihovih prijatelja, prikupljeno je gotovo 600 eura, čime je kupljena nova, suvremena perilica rublja. Tim činom udruga je potvrdila svoju društvenu osjetljivost i posvećenost vrijednostima solidarnosti, pokazujući da zajedništvo ne poznaje granice ni razlike.

Iz Caritasove pučke kuhinje uputili su iskrenu i srdačnu zahvalnost, istaknuvši kako će ova donacija znatno olakšati njihov svakodnevni rad i pridonijeti dostojnijem pružanju pomoći onima kojima je najpotrebnija.

KAD UMJETNOST GOVORI ZAVIČAJEM

„Spojili smo Hercegovinu, Neretvu, Dubrovnik i Boku. Boku ne damo, kao što je Ljubo KrmeK ne da u ovim stihovima“

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Radio Dux

U veličanstvenome ambijentu crkve Svetog Duha, među kamenim svodovima koji čuvaju stoljetne tajne i molitve, predstavljena je u svibnju pjesničko-slikarska mapa „Patria Nostra“, izdanje koje na poseban način slavi kulturnu i duhovnu baštinu Boke kotorske.

U organizaciji Matice hrvatske Stolac i Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, a uz potporu Ogranka Matice hrvatske u Boki kotorskoj, publika je imala priliku doživjeti večer prožetu emocijama, umjetnošću i dubokim osjećajem pripadnosti.

Večer je otvorila profesorica **Ana Vuksanović**, koja je toplim riječima poželjela dobrodošlicu prisutnima, uvodeći ih u program koji je bio puno više od obične promocije.

Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, zahvalio je okupljenima što su svojom prisutnošću uveličali događaj te istaknuo simboličku težinu mape „Patria nostra“.

„Ona nije samo skup stihova i slika“, rekao je Deković, „ona je iskaz ljubavi prema Boki, zapis identiteta i tiha, ali snažna posveta zavičaju.“

U znak zahvalnosti Deković je uručio i prigodne darove gostima večeri, podsjećajući na važnost zajedništva i kulturne suradnje.

O umjetničkoj vrijednosti izdanja govorila je predsjednica Ogranka Matice hrvatske u Boki **mr. Marija Mihaliček**, koja se osvrnula na vizualni segment mape.

Likovni opus akademskoga slikara **Ernesta Markote**, kako je istaknula, obuhvaća interpretacije najvažnijih sakralnih, umjetničkih i tradicijskih simbola Boke.

„Boka je središte marijanske pobožnosti, a njezini motivi prepoznatljivi su hodočasnici iz cijeloga svijeta“, rekla je Mihaliček, dodajući da Markota u svojoj grafičkoj obradi koristi sedam ključnih motiva: čudotvornu sliku Gospe od Škrpjela, njezinu crkvu u Perastu, katedralu sv. Tripuna, likove sv. Leopolda Mandića i blažene Ozane Kotorske te portrete Bokelja i Bokeljke u narodnoj nošnji.

„Svaka od ovih slika nosi uspomenu, molitvu, identitet. One su tiha, ali trajna svjedočanstva jedne duboke ukorijenjenosti u prostor i vjeru“, zaključila je Mihaliček.

Boris Njavro, predsjednik Društva dubrovačkih pisaca, s mnogo je emocija govorio o snazi stihova **Ljube Krmeka**.

„Spojili smo Hercegovinu, Neretvu, Dubrovnik i Boku. Boku ne damo, kao što je Ljubo Krmek ne da u ovim stihovima“, poručio je Njavro, ističući autorovu iskrenu i emotivnu vezu s Bokom.

Lingvist i znanstvenik **dr. sc. Domagoj Vidović** podijelio je vlastitu priču o Boki kao zavičaju po izboru.

„Rodimo se negdje i to nas odredi, ali ja imam tri zavičaja: neretvanski, brački i Boku“, rekao je Vidović, dodajući kako zbirka „Patria nostra“ ne funkcionira samo kao pjesnička knjiga, već i kao „vodič kroz prostor i vrijeme“.

„Za vas ovdje, domaće ljude, ova knjiga je podsjetnik na temeljne događaje, junaštva i vrijednosti iz prošlosti. Sve što nam ovdje danas treba jest da se osjećamo ponosnima. A mi smo tu da vam pomognemo da taj ponos ne

zaboravite – ni ono što ste bili, a ni ono što danas jeste“, naglasio je Vidović.

Publiku je posebno dirnulo obraćanje samog autora, **Ljube Krmeka**, koji je otkrio da je njegova pjesnička inspiracija rođena iz osobnoga doživljaja svetoga.

„Kada smo došli s ovih strana, sa sobom smo donijeli svetoga Tripuna. Jedino mjesto u Bosni i Hercegovini gdje se štuje sveti Tripun jest moje selo Drijen“, ispričao je Krmek, dodavši da je ideja o pisanju nastala zbog potrebe da se osjeti, proživi i zatim prenese ono što ga se duboko dojmilo.

Predsjednik Matice hrvatske Stolac **dr. Mladen Bošković** govorio je o radu ove institucije i važnosti očuvanja identiteta.

„Naša Matica obnovila je rad prije 25 godina i trudimo se sačuvati svoje blago – jezik, običaje, vjeru, prošlost“, rekao je Bošković. Tom prilikom pozvao je Hrvate iz Boke da budu gosti na sljedećem izdanju „Vidočke pjesničke noći“.

U glazbenome dijelu programa nastupile su flautistice **Bruna Matijević** i **Dunja Nikolić**, čiji su izvedbe dodatno oplemenile večer.

Promociji su prisustvovali brojni uzvanici, među kojima i veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori **mr. sc. Veselko Grubišić**, zastupnik u Skupštini Crne Gore i predsjednik Hrvatske građanske inicijative **Adrijan Vuksanović**, predstavnici hrvatskih udruga i kulturnih vijeća te sam umjetnik **Ernesto Markota** ■

ŠTORIJA KOJA SE NE SMIJE ZABORAVITI

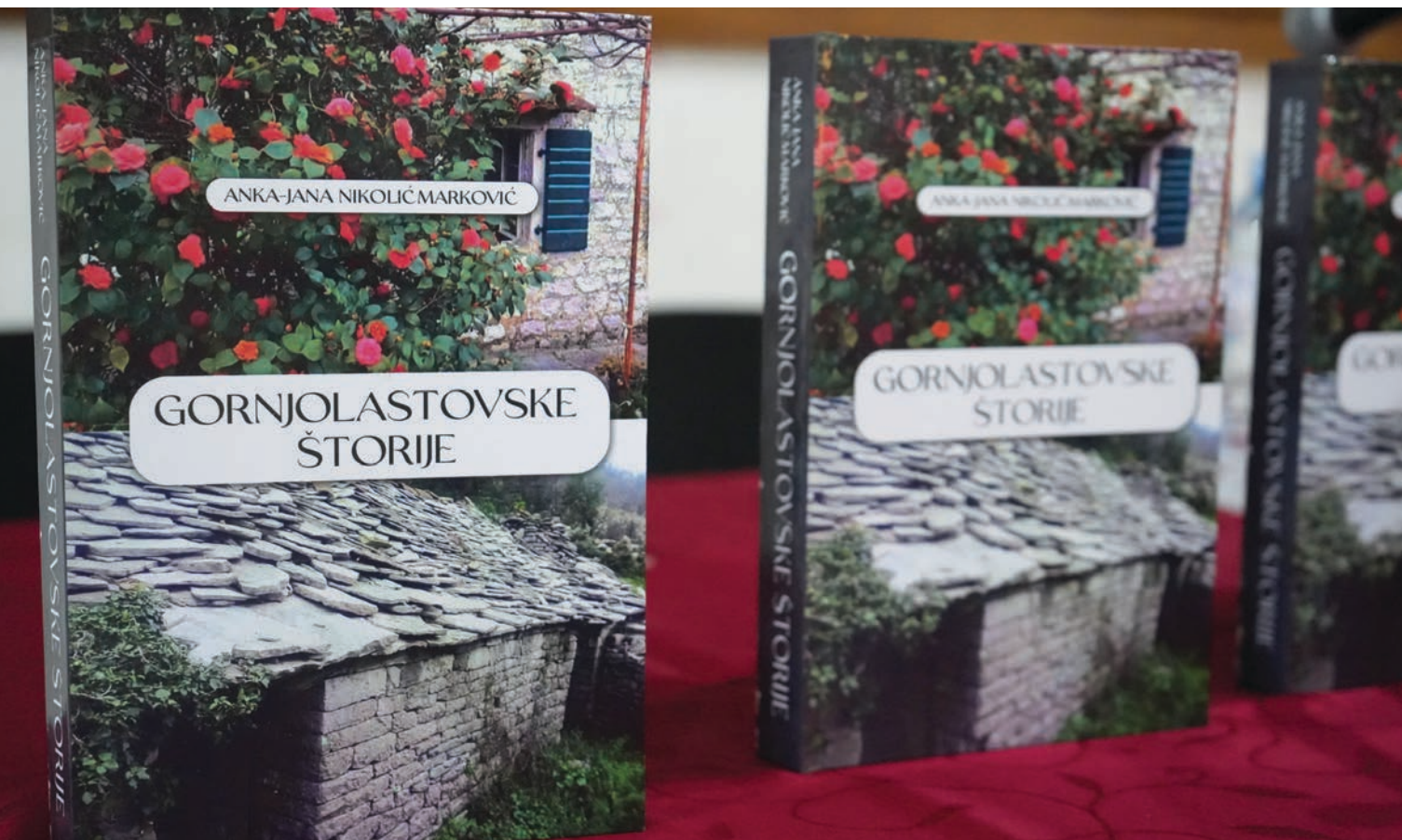
S posebnom ljubavlju i vjerodostojnošću autorica bilježi događaje iz života Gornje Lastve, čuvajući od zaborava ne samo priče, već i jedinstveni govor bokeljskih Hrvata

Tekst: Nikola Dončić

Foto: Radio Dux

U Donjoj Lastvi, u Domu kulture „Josip Marković“, posljednjega dana svibnja održana je promocija knjige koja ne samo da čuva jezik, već brižno skuplja i duh jednoga mjesta. Knjiga „Gornjolastovske štorije“, autorice **Anke-Jane Nikolić Marković**, predstavljena je u organizaciji Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, pred publikom koja je sa sobom ponijela uspomene, radoznalost i poštovanje.

Knjiga donosi upravo ono što joj naslov obećava – štorije. U njih su upisani glasovi predaka, sjećanja, legende i svakodnevne zgode iz Gornje Lastve, napisane na izvornome govoru toga mjesta, bokeljskome dijalektu koji danas sve rjeđe odzvanja među kamenim kućama na padinama Vrmca.

No, upravo tim pisanjem, kako je istaknuto na promociji, autorica nije samo sačuvala govor, nego i samu dušu zajednice.

Večer je otvorila **prof. Ana Vuksanović**, toplo zahvalivši publici na dolasku, posebno obitelji autorice. U ime organizatora obratio se **Zvonimir Deković**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, naglasivši koliko je ova zbirka priča dragocjena.

„Gospođa Anka Marković, rođena Gornjolastovka, s posebnom ljubavlju i vjerodostojnošću bilježi događaje iz života zajednice, čuvajući time od zaborava ne samo priče, već i jedinstveni govor bokeljskih Hrvata”, rekao je Deković, dodavši kako ovakva izdanja ne dokumentiraju samo svakidašnjicu, već čuvaju temelj identiteta, jezika i duha naroda.

Upravo zbog toga, kako je objavio Deković, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, uz dosadašnja izdanja posvećena velikanima iz prošlosti, objavit će do kraja godine još jednu knjigu, posvećenu **Andelku Stjepčeviću**, jednom od najvećih kroničara Boke u novijoj povijesti.

Prof. Neven Staničić knjigu je opisao kao zbirku kolektivnog sjećanja, dokument jednoga mjesta i njegovih ljudi.

„Dijalekt koji čitamo u ovoj knjizi je znak pripadnosti”, rekao je te istaknuo kako je upravo taj lokalni govor ključni simbol identiteta. Osvrnuo se i na kulturnu povijest Gornje Lastve, podsjetivši da su još 1928. godine u tome mjestu igrane prve kazališne predstave, što svjedoči o duboko ukorijenjenoj svijesti o važnosti kulture.

„Takva tradicija živi i danas, uz pisanu riječ i upravo izdanja poput ovog ključna su za razumijevanje i očuvanje lokalnoga identiteta.”

Središnji i najupečatljiviji dio večeri bio je govor **dr. sc. Domagoja Vidovića**. Bogat, slikovit i pun osjećaja, koji je nadilazio akademski ton i prerastao u omaž mjestu, govoru i ženi koja je sve to spojila u riječima.

„Taj život često gorak, i tvrd, i tako škrt, al’ ipak silno drag u ćutanju im dugom”, tim je stihom započeo Vidović pa nastavio u dahu koji je trajao, poput monologa kroničara što uz svijeću zapisuje zadnje tragove vremena.

U svom govoru Vidović je iznio razmišljanje kako je Boki oduvijek nedostajala knjiga koja će objediniti tisućljetnu simbiozu romanskoga i slavenskoga svijeta te kako bi se mnogi kladili da će je napisati netko iz Kotora, Perasta, Dobrote, ali ne i žena iz Gornje Lastve. Ipak, istina je, kako sam kaže, drukčija.

Da se bilo moguće kladiti na to tko će prvi napisati bokeljsku kronisteriju, malo bi tko uložio perper na Lastovljanku, međutim, za Vidovića to i nije toliko neočekivano.

„Nije posve neočekivano ni to što je kroniku 'bivšega života', da parafraziram **Joška Božanića**, napisala žena jer su upravo žene, poput **Ane Marije Marović** i **Ide Verone**, koje je život otisnuo na 'velja mora', okončale svojevrsan muk izazvan time što je nakon četiriju stoljeća prekinuta mletačka vladavina koja nigdje na Jadranu i uz njega nije bila toliko nježna prema domaćemu hrvatskom čovjeku koliko u Boki, a nigdje se ni hrvatski čovjek nije manje otimao iz skuta samo naizgled tuđinske vlasti pod kojom je iskazao neviđen borbeni duh u borbi za vlastitu opstojnost te izgradio vlastiti kulturni identitet u koji je ugradio i baštinu drevnih stoljeća tijekom kojih se na njegovoj rodnoj grudi govorilo davno zaboravljenim jezicima“, rekao je Vidović.

Prisjetio se **Iva** i **Anđelka Stjepčevića** te istaknuo kako Gornja Lastva ima čak i svoju spomenicu, rijetkost u mjestima Boke.

Vidović je zatim detaljno analizirao kompoziciju knjige, naglasivši kako je cijela bokeljska povijest na stanicama „Gornjolastovskih štorija“.

Prvi dio, „Užance za velike blagdane“, opisao je kao lirski kalendar, prožet mirisima, blagdanima, plodovima i običajima. Drugi dio, „Mladost, ljubav, obitelj“, usporedio je s djelima **Luke Brajnovića**, gdje zabranjene i nesretne ljubavi ostaju u kolektivnom pamćenju, „uz sorele, zatvorene funjestre, đeloziije, zle jezike, sudbu i grijeh što nije grijeh“.

U trećem dijelu, „Ostale priče iz života Gornjolastovljana“, evocira se duh prošlih vremena uz slike staraca i teža-ka, žena kraj ognjišta, magaraca koji nose teret sjećanja i sve to, rekao je, „kao nastavak Brajnovićevih memoara“, dok završni dio, „Legende“, donosi mitove i predanja o Pasiglavu i Rozgovcima - epske priče koje, kako je rekao, „bude krv potomaka“.

Na kraju, kao dijalektolog, Vidović je istaknuo da bi se ova knjiga mogla čitati i kao dopuna znanstvenih radova, ali nije, rekao je, večer za studiju, već za osjećaj.

„Ostaviti ću to za neku drugu prigodu, kad se barem zakratko oslobodim osjećaja zanesenoga čitatelja kojega je Anka Marković provela kalama o čijemu nekoć bujnom životu danas svjedoče tek imena s grobova“, rekao je Vidović, pozivajući publiku da zajedno krenu u potragu za blagom koje čuva zmaj s Pasiglava te osluhnu, kako je naveo, „malu noćnu muziku što se probija kroza zatvorene škure i debele zide“.

„Tek tad ćete oćutjeti vonj Boke kao Mediterana kakav je nekad bio i kojega više nitko nikad ne bi oćutio da u Boki nema Hrvata.“

Na samome kraju, pred dirnutom i ponosnom publikom, obratila se i sama autorica. Anka-Jana Nikolić Marković govorila je tiho, s emocijom, zahvalivši svima koji su došli.

„Priče koje su sada objedinjene u knjigu dio su moga osobnog nasljeđa, one koje sam slušala kao dijete, koje su mi prenosili roditelji, baka i djed. Došlo je vrijeme da ih podijelim, da ih zapišem i sačuvam od zaborava“, rekla je autorica „Gornjolastovskih štorija“.

Lijepa večer zaokružena je glazbenim nastupom **Nevile Klakor** i **Alde Dizdarević**. U publici su, među ostalima,

bili zastupnik u Skupštini Crne Gore i predsjednik Hrvatske građanske inicijative **Adrijan Vuksanović**, predsjednica Ogranka Matice hrvatske u Boki **mr. Marija Mihaliček**, brojni članovi hrvatskih udruga te mnogi mještani i ljubitelji pisane riječi, za koje je Gornja Lastva mnogo više od samoga mjesta - pjesma, sjećanje, govor i, na posljetku, štorija koja se ne smije zaboraviti ■

ČUVAR HRVATSKE BAŠTINE BOKE KOTORSKE

Istraživanjem povijesnih dokumenata utvrđeno je kako ova knjižnica nastavlja tradiciju društvene čitaonice u sklopu Pjevačkog društva „Ljudevit Gaj”, koja datira još iz prve polovice 20. stoljeća

Tekst i foto: Radio Dux

U Domu kulture „Josip Marković” u Donjoj Lastvi u lipnju je održana prezentacija pod nazivom „Kulturne prakse hrvatskih zajednica izvan Republike Hrvatske”, koju je održala **dr. sc. Tamara Štefanac** iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Poseban naglasak tijekom predavanja stavljen je na dugogodišnju uspješnu suradnju Nacionalne i sveučilišne knjižnice s Hrvatskim

nacionalnim vijećem Crne Gore, kao i na zajednički projekt posvećen Knjižnici „Ljudevit Gaj” u Donjoj Lastvi.

Ova knjižnica, smještena u prostoru Doma kulture „Josip Marković”, prepoznata je kao ključna ustanova u očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta hrvatske zajednice u Boki kotorskoj. Projekt „Knjižnica ‘Ljudevit Gaj’ u Donjoj Lastvi: čuvar nacionalnog identiteta hrvatskog naroda u

Crnoj Gori”, koji traje od 2021. do 2025. godine, financiran je sredstvima Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, a provodi se u partnerstvu Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore.

Ciljevi projekta bili su pregled, popisivanje i zaštita knjižnične građe, kao i oblikovanje smjernica za njezinu daljnju uporabu. Osim stručno-znanstvenih aktivnosti, osobito je važno

istaknuti izravnu suradnju s lokalnom zajednicom. Članovi hrvatske zajednice u Donjoj Lastvi sudjelovali su u procesu identifikacije i vrednovanja građe, a metapodaci i opis građe prilagođeni su upravo njihovim potrebama i kontekstu.

Tijekom četverogodišnjeg rada provedene su konzervatorsko-restauratorske procjene te donesene preporuke za dugoročno očuvanje zbirke. Projekt je rezultirao stvaranjem jasnih smjernica za rad knjižnice u budućnosti, pri čemu je naglašena važnost knjižnice kao baštinskog i okupljališnog mjesta zajednice.

Istraživanjem povijesnih dokumenata utvrđeno je kako ova knjižnica nastavlja tradiciju društvene čitaonice u sklopu Pjevačkog društva „Ljudevit Gaj“, koja datira još iz prve polovice 20. stoljeća.

Sačuvana dokumentacija – poput dopisa knjižari Stjepana Kuglija iz Zagreba 1940. godine, narudžbi nota hrvatske himne i kataloga knjiga, kao i dopisa u kojemu **mons. Pavao Butorac** donira sredstva za čitaonicu – svjedoči o snažnoj orijentaciji zajednice prema knjizi i kulturi.

Tijekom prezentacije Štefanac je istaknula je i važnost dokumentiranja

ostavštine hrvatskih iseljenika, među kojima je posebno izdvojena glazbena ostavština skladatelja **Antuna Kopitovića**, rođenog u Boki kotorskoj, koji je nakon Drugoga svjetskog rata emigrirao u Argentinu.

Posebno je značajna činjenica da je čitaonica u Donjoj Lastvi djelovala kao jedino takvo mjesto prije osnivanja javne biblioteke u Tivtu nakon Drugoga svjetskog rata. Tako su upravo prostori ove čitaonice bili središnje mjesto informiranja i kulturne razmjene za lokalne Hrvate.

Danas ova zbirka predstavlja vriedan kulturni resurs ne samo za zajednicu u Donjoj Lastvi, već i za istraživače povijesti i kulture bokeljskih Hrvata. Zbirka je sada stručno obrađena, zaštićena i dostupna za daljnje korištenje, a istodobno otvorena za buduće nadogradnje i projekte.

„Nacionalna i sveučilišna knjižnica ovim je projektom još jednom pokazala kako kulturna suradnja s Hrvatima izvan domovine ne smije biti puki simbol, već konkretna i sustavna potpora u očuvanju baštine i identiteta. Donjolastovski projekt potvrđuje kako se i u manjim zajednicama, uz volju i suradnju, mogu razviti modeli

koji odgovaraju na potrebe i izazove 21. stoljeća“, naglasila je Štefanac.

Štefanac je uputila poziv svim članovima zajednice da pregledaju svoje police, albume, fotografije i dokumente.

„Možda upravo u vašoj obitelji postoji materijal koji bi mogao postati dio zajedničke baštine. Nacionalna i sveučilišna knjižnica stoji na raspolaganju za suradnju, a virtualni alati poput izrade digitalnih izložbi omogućuju široku dostupnost i uključivanje novih generacija u očuvanje identiteta“, rekla je Štefanac.

Osim suradnje s hrvatskom zajednicom u Donjoj Lastvi, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu provodi i slične projekte s Hrvatima diljem svijeta.

Tako je 2024. godine realiziran projekt „Iz Pittsburgha s ljubavlju“, u suradnji s Hrvatskom bratskom zajednicom iz Sjedinjenih Američkih Država, kojim je dokumentirana i obrađena knjižnična baština hrvatskih iseljenika u Americi.

Slično se surađuje i s Hrvatima u Mađarskoj, Austriji i Italiji, gdje su uspostavljene lokalne zbirke i arhivi, čime se podupire očuvanje jezika, kulture i identiteta uz pisanu baštinu i dokumentaciju zajednice ■

KULTURNE PRAKSE HRVATSKIH ZAJEDNICA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

MALI GRAD VELIKIH PRIČA

Peraški mađ, gađanje kokota i fašinada, vjekovima stari običaji očuvali su se do današnjih dana, zahvaljujući Peraštanima koji su znali očuvati svoje bogatstvo, kao i onima koji znaju cijeliti svoje nasljeđe, identitet i posebnost, uz zavjet predaka koji ga pronose odano i časno

Intervju vodila: prof. Marina Dulović
Foto: Boka News

Zahvaljujući očuvanoj gradskoj jezgri koju čine palače, crkve, kuće, graditeljstvo i arhitektura u savršenom spoju s prirodnim okruženjem, Perast danas slovi za ekskluzivnu turističku destinaciju. Takvu reputaciju stekao je isključivo zahvaljujući kulturno-povijesnim vrijednostima koje s prirodom čine ambijentalnu cjelinu, možda i najljepšu na jadranskoj obali. Zaslužni za očuvanje takvog

ambijenta su svakako njegovi stanovnici, oni koji su svjesni vrijednosti i slavne povijesti svojih predaka. Posebno mjesto svakako zauzima Društvo prijatelja grada Perasta koje se bavi očuvanjem, zbrinjavanjem i promocijom bogate spomeničke baštine svoga grada.

Počelo je iskreno, s ljubavlju, uz trud nekoliko entuzijasta. Čuvanje baštine, identiteta grada, vrijednosti i sta-

rina zadatak je koji obvezuje, ali i godi. Zahvaljujući njima stari peraški običaji zadržali su se do današnjih dana u obliku i načinu kao prije više stoljeća. To je svakako rijetkost koju treba posebno cijeniti i poštovati.

Barokni grad svjedoči o slavnim precima koji su uz materijalna dobra ostavili duh neuništivosti, ljepote i posebnosti. Svoje bogatstvo stjecali su vještinama u pomorstvu i obrazovanjem, prenoseći s dalekih putovanja nova znanja, trendove i navike. U vrijeme Mletačke Republike, zlatnog doba Perasta, udruženi u svom usponu bili su: dvanaest peraških obitelji (kasada), građanstvo i crkva. Svi zajedno težili su naprednom svijetu, kulturnom uzdizanju, njegovali su književnost, umjetnost i diplomaciju. Bili si mudri, vješti, obrazovani i bogati. Sve stvoreno je ostalo živo jer su vjerovali u buduće generacije da će znati cijeniti, njegovali i pronositi slavu Perasta.

O iznimno vrijednoj peraškoj tradiciji i očuvanju bogatog nasljeđa razgovarali smo s **Marijom Brainović**, predsjednicom Društva prijatelja grada Perasta.

Kada je osnovano Društvo prijatelja grada Perasta?

Društvo je osnovano 1999. godine kao udruženje građana. Inicijativa o osnivanju potekla je od Muzeja grada Perasta, kojoj su se pridružili stanovnici maloga grada kojih je tada

bilo mnogo više nego danas. Poseban doprinos na samom početku, a i kasnije tijekom rada i djelovanja, dala je tadašnja predsjednica **prof. dr. Marija Radulović**. Ujedinjeni u ideji da pridonesemo razvoju našega grada i očuvanju tradicionalnih vrijednosti i kulturne baštine, isto raspoloženje traje do današnjih dana. Članstvo se povećavalo svakodnevno, priključenjem ljudi koji vole Perast i sve zajedno je rezultiralo prepoznatljivošću maloga ali posebnoga grada.

Koji je glavni cilj i zadatak Društva?

Naš osnovni cilj je očuvanje kulturnog nasljeđa Perasta, zaštita nematerijalnih i materijalnih kulturnih dobara, njegovanje tradicionalnih kulturnih običaja i organiziranje kulturnih manifestacija.

Kakva je suradnja s Općinom Kotor, Mjesnom zajednicom, Župnim uredom u Perastu? Je li podrška koju imate dovoljna i na kojem je nivou?

Da bi ostvarilo svoje ciljeve, Društvo je uvijek tražilo i dobivalo podršku društvene zajednice kako Mjesne zajednice Perast tako i Općine Kotor, Turističke organizacije općine Kotor, peraških hotelijera i ugostitelja. Zahvaljujući toj suradnji i razumijevanju opstali smo više od dva desetljeća i ostvarili brojne rezultate te realizirali programe različite vrste.

Kako danas opstajete u eri sve većeg „pohoda“ turista na Perast?

Vrlo teško. Svakodnevno smo izloženi neviđenoj agresiji, velikom broju turista koji žele posjetiti naš grad i otok Gospe od Škrpjela. Perast je često pretijesan da primi sve turiste koji dolaze iz raznih zemalja, izletnike, velike grupe posjetilaca koji dolaze kruzerima u Boku kotorsku, kao i individualne turiste. Nedostaje parkirališnog prostora, a često su popunjeni i svi smještajni kapaciteti. Posljednjih godina je očigledan napredak u smislu hotelske ponude visokog ranga, ali popularnost Perasta je prerasla njegove kapacitete.

Koji se tradicionalni običaji danas njeguju u Perastu?

Jedan od najznačajnijih običaja je „Kićenje mađa“, koji se održava svakog prvog dana u svibnju od 8 sati ujutro, na pjaci ispred crkve sv. Nikole. Nekad je ova svečanost počinjala ranije, u 4 i pol. Na pjaci se podiže hrastovo stablo i kiti s tri bočice vina, šest suhih kolača – koromana i trakica raznih boja, u pravilu crvene, bijele i plave. Tog jutra svira se na tamburice i pjevaju prigodne pjesme. Nakon kratkog pozdrava odlazi se u šetnju duž Perasta, a onda u restoran na bijelu kavu i koromane.

Zavjetni dan Peraštana, u narodu poznatiji kao „Gađanje kokota“, događa se 15. svibnja. To je sjećanje na pobjedu Peraštana nad Turcima 15. svibnja 1654. godine kada su malobrojni Peraštani pobijedili nadmoćnu tursku vojsku i sačuvali Perast i ostatak Kotorskog zaljeva od turske vojske. Danas, „zahvaljujući“ organizaciji za zaštitu životinja, ovaj običaj se

ne njeguje u izvornome obliku jer se ne smije gađati iz puške živa meta. Inače, uvijek je tog dana svečanost počinjala dolaskom Bokeljske mornarice iz Kotora, Tivta i Herceg Novog, igranja njihova kola, naravno uz sudjelovanje Gradske muzike Kotor. Nakon završenoga misnog slavlja u crkvi sv. Nikole bila bi organizirana procesija sa slikom Gospe od kraja na drvenoj dasci. Pobjednik u gađanju bi dobio kokota i ručnik na kojemu bi bio izvezen datum održavanja manifestacije.

Stari zapisi govore da je nekoliko dana nakon ovoga događaja hrvatski velikaš **Petar Zrinjski** prilikom posjeta Kotoru Peraštanima poklonio mač Vuka Ognjenoga kao priznanje za pobjedu. Danas je ispred crkve postavljen metalni kokot i replika ovoga mača.

„Fašinada“ već pet i pol stoljeća bez prestanka se obilježava 22. srpnja, kao sjećanje na dan kada se Peraštanima, braći **Mortešić**, na kamenoj hridi ukazala slika Bogorodice. Oni su u obitelji imali jednoga bolesnog člana, koji je ozdravio. Njegovo ozdravljenje pripisali su čudotvornom djelovanju Bogorodice, pa su odlučili na toj hridi sagraditi crkvu. Na dan sv. Marije Magdalene, 22. srpnja 1452. godine, otpočela je izgradnja otoka dovođenjem starih i isluženih brodova i kamenja. Tijekom stoljeća otok je izgrađen u ovom obliku i u ovoj veličini. Svake godine, 22. srpnja, Peraštani barkama, koje su vezane u konvoj, napunjene kamenjem, veslaju duž Perasta i odvoze kamen do otoka. Tom prilikom pjevaju se dvije pjesme: Oj vesela veselice i Dvoje mi drago zaspalo. U Fašinadi sudjeluju samo muškarci. Nakon što barke okruže otok, uz zvonjavu zvona s crkve, počinje se bacati kamenje

kao znak „podrške“, odnosno statike otoka. Poslije se moli krunica u crkvi Gospe od Škrpjela i za sudionike Fašinade se organizira večera.

Ovaj običaj odolio je svim vlastima i sustavima upravljanja i bez prestanka se organizira 550 godina. Važno je istaknuti da se u prvoj barci nalazi peraški župnik i ugledni Peraštani, u drugoj pjevači, a onda dolazi barka iz obližnjega Strpa.

Koliko su Bokelji vezani uz tradiciju govori primjer jednog pomorca iz Kamenara, koji nije zaplovio novom drvenom barkom prije nego što je došao do otoka Gospe od škrpjela i bacio kamen u more.

Gađanje kokota pretrpjelo je izmjene posljednjih godina na nezadovoljstvo javnosti i brojnih građana. Mislite li da se problem može riješiti?

Društvo prijatelja Perasta pokrenulo je inicijativu u nadležnim državnim institucijama da se Zakon o zaštiti životinja izmijeni, odnosno da se izmijene kaznene odredbe na način da se od kažnjavanja izuzme ubijanje životinja u tradicionalne svrhe. Detaljno smo ih izvijestili o takvim primjerima u čitavome svijetu i odlukama suda u Strasbourgu. Međutim, još nema nikakvog odgovora. Također smo se prije mjesec dana obratili ombudsmanu Crne Gore s molbom da nas sasluša i zaštiti naša prava radi očuvanja našeg identiteta i slobode izražavanja vjekovnih tradicija, ali ni od njega nikakvoga glasa. Svjesni smo da moramo iskoristiti sve mogućnosti u Crnoj Gori pa tek onda se obratiti međunarodnim institucijama, što ćemo, sigurna sam, morati učiniti.

Uz značajni dio organizacije tradicionalnih običaja, surađuje li Društvo s organizatorima festivala koji se održavaju u Perastu tijekom ljeta?

Društvo prijatelja grada Perasta osnovalo je 2002. godine Međunarodni festival klapa koji je od 2007. prerastao u samostalnu organizaciju. Vrlo smo ponosni što je Festival opstao svih ovih godina na radost ljubitelja klapske glazbe i Perasta, koji se prepoznaje i po ovome značajnome glazbenom događaju.

Također, posljednjih godina u Perastu se održava i Festival gudača iz područja klasične glazbe gdje posjetitelji, turisti i domicilno stanovništvo imaju priliku čuti izvrsne koncerte klasične glazbe. Koncerti su održavaju u crkvi sv. Nikole i crkvi Gospe od Rozarija, a Perast tih dana živi za glazbu i mlade glazbenike koji unapređuju svoja znanja na radionicama za sve profile gudača.

Kako danas Društvo funkcionira, jesu li mladi zainteresirani za to da se uključe i daju svoj doprinos održivosti kulturnih praksi i očuvanju tradicionalnih manifestacija?

Jako teško. Mladi nisu baš zainteresirani, a pritom nisu svjesni da ako Perast prepuste nebrizi, ubrzo će postati samo jedno naselje bez svog identiteta i autentičnosti. Perast je do sada bio najočuvanije barokno središte na južnome Jadranu i ako svi ne pridonesemo da takav i ostane, onda će naša dosadašnja misija biti uzaludna. Toplo se nadam da do toga neće doći, jer Perast je jedan, jedinstven i poseban. Voljela bih da takav i ostane, što je svakako dug prema našim precima i neprocjenjivu bogatstvu koje nam je ostavljeno na čuvanje ■

„SRETNNA ZEMLJA I VI SRETNI IZDANCI“

Iz povijesnoknjiževne literature dosad je bilo poznato Lucićevo dopisivanje s Kotoraninom Ludovikom Paskalićem, no objava Lucićeve talijanskoga opusa pokazala je da se veze toga Hvaranina s Kotoranima nisu svodile samo na jedno ime

Tekst: dr. sc. Domagoj Vidović
Foto: Aukcijska kuća Barac&Pervan

I ako točna godina rođenja hrvatskoga renesansnog književnika **Hanibala Lucića** nije pouzdano utvrđena, većina povjesničara književnosti navodi da je na svijet stupio 1485., pa se ove godine slavi 540. obljetnica rođenja toga Hvaranina najpoznatijega po „Robinji“, jednomu od najstarijih hrvatskih dramskih tekstova, te pjesničkoj zbirci „Skladanja izvarsnih pisan razlicih“, iz koje se izdvaja antologijska pjesma *Jur nijedna na svit vila*. Godine 2023. u ediciji *Stoljeća hrvatske književnosti* Matice hrvatske objavljena je knjiga „Hanibal Lucić: Djela“ koju je priredio i izvrsnim pogovorom popratio **Ivan Lupić**. U toj su knjizi objavljeni i prevedeni soneti pisani talijanskim jezikom koji otvaraju novu dimenziju Lucićeve stvaralaštva, a vrlo su važni i za povijest bokeljskoga odvjetka hrvatske književnosti.

Iz povijesnoknjiževne literature dosad je, naime, bilo poznato Lucićevo dopisivanje s Kotoraninom **Ludovikom Paskalićem**, no objava Luciće-

va talijanskoga opusa pokazala je da se veze toga Hvaranina s Kotoranima nisu svodile samo na jedno ime. Pisao je, naime, Luci i sonete na talijanskome posvećene **Jurju Bizantiju** (poje Luci: „Iskazujem neutaživu žed da Vas proslavim“), **Marinu Grubonji** (kojega kori što prešućuje slavu kotorskoga providura **Giovannija Mattea Bemba**), **Aleksandru Bizantiju** (jedna je Bizantijeva pjesma uvrštena u Lucićeve zbirke, a u njoj Lucića smatra toliko dostojnim, koliko i savršenim hvarskim kancelarom) i **Vicku Bući** (čije urođeno znanje, po Lucićevim riječima, nadmašuje njegovu nezrelu dob). Jedan je pohvalni sonet Lucić posvetio kotorskomu providuru Giovanniju Matteu Bembu koji se istaknuo u obrani Kotora tijekom osmanlijske opsade pod vodstvom **Hajrudina Barbarosse** 1539. Nije zgreška istaknuti ni kako je kotorski providur nećak **Pietra Bemba** začetnika bembizma, petrarkističkoga smjera koji je nasljedovao Hanibal Lucić.

Osim pjesničkih poveznica Hvar su i Kotor u 16. stoljeću dijelili sličan

povijesni usud. Oba su se grada našla u vrtlogu mletačko-osmanlijskih ratova gotovo na prvoj liniji bojišnice s tim da je otok Hvar branila njegova razvedenost, a Kotor gradske zidine i zagovor **blažene Ozane Katorske**. I dok je Hanibal Lucić najvjerojatnije neko vrijeme tijekom najžešćih osmanlijskih napada proveo na kopnu, Ludovik Paskalić bio je zarobljenik afričkih Maura, poslije izravni sudionik mletačko-osmanlijskih ratova na Kreti te svjedok osmanlijske opsade Kotora. Koliko su čvrste bile veze Hvara i Kotora, pokazuje i to da su dvojica Kotorana kojima Lucić posvećuje sonete obavljala različite dužnosti u hvarskoj kancelariji (Vinko Buća bio je pomoćnik hvarskoga kancelara 1531. – 1535., a Juraj Bizanti spominje se kao hvarski kancelar 1536.).

Ovu malu crticu, koju imamo zahvaliti Ivanu Lupiću, završimo Lucićevim pohvalnim stihovima upućenim Kotoru u sonetu posvećenome Ludoviku Paskaliću u prijevodu **Borne Treske**:

Paskaliću, u našem podneblju uzalud tražim
 Grad ili kaštel koji bi više časti sebi priskrbio
 Od Kotora rađajući tolike što su tragali
 Za lijepim skrovištima devet sestara,

Pa ipak, nakon što sam već tražio, još tražim
 Misleći o onom što sam čuo i što sam pročitao.
 I uzalud bih možda tražio kad bi i uokolo
 Do drugih strana moj pogled dopirao.

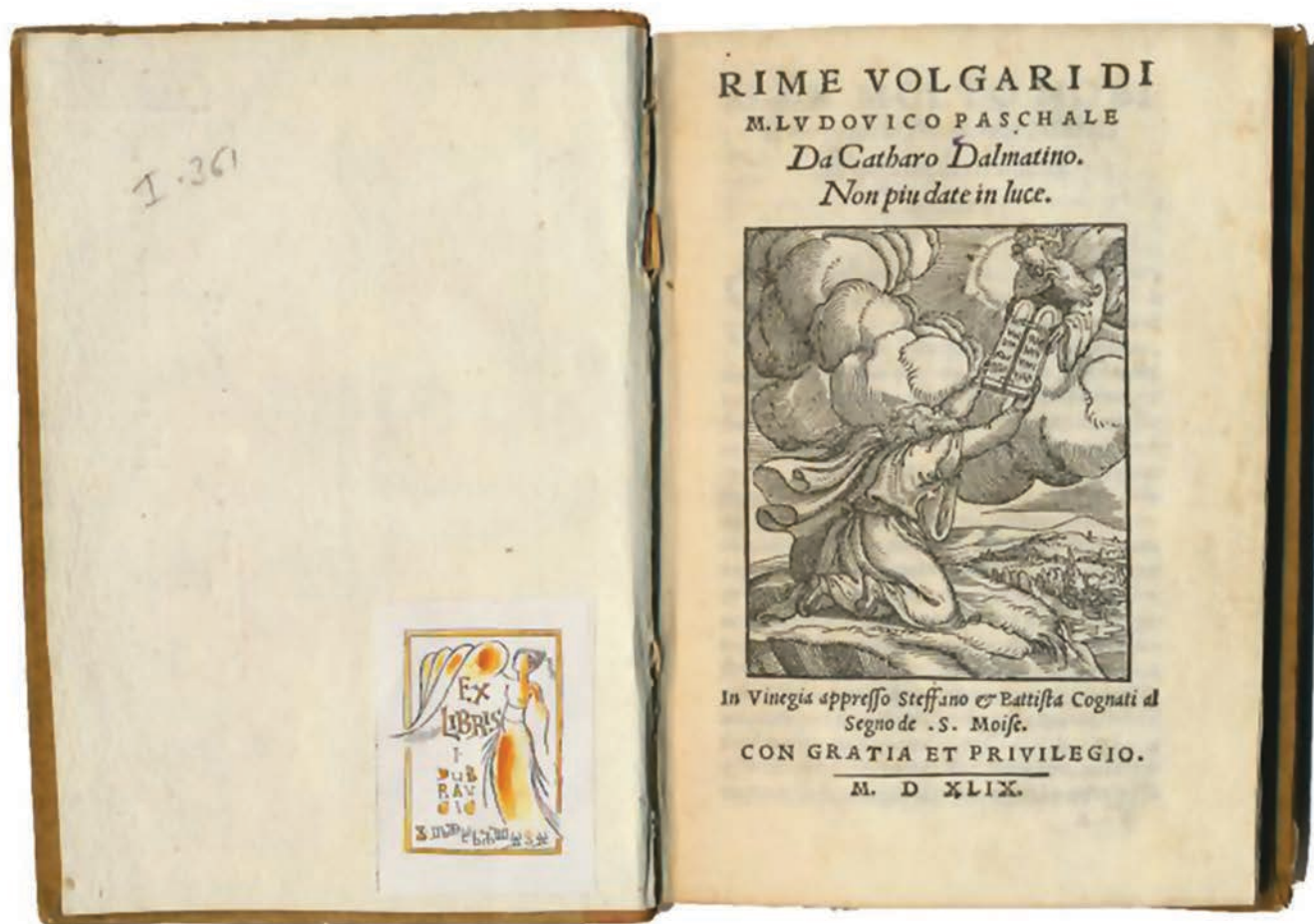
Ovdje su se rodili Buće i Pelegrinovići,
 Bizanti i Pontani i mnoštvo još
 Uz tebe drugih koje ovdje sve ne mogu izreći.

Što bi to bilo, ne znam, što ga na toliko dobro navodi
 Osim ako nije njegova rodna zvijezda,
 Sretna zemlja i vi sretni izdanci.

Zar ne bi bila šteta, parafrazirajmo
 Lucića ovom zgodom, *da se misal* o hvar-
 sko-kotorskim vezama, pjesniku ratniku

Paskaliću i kotorskoj „živoj pjesničkoj
 kulturi“ (kako veli Lupić) *zabila tamo
 tja u kutu?* Nema li i Kotor poput Peras-

ta svoj boj kojemu će za 14 godina biti
 500. obljetnica? Sretna li je Boka zemlja
 i sretni li ste vi što ste joj izdanci! ■

MELODIJA DUGA VIŠE OD STOLJEĆA

Čak pet generacija obitelji Fažo nisu čuvali samo tradiciju, već su svojim primjerom izgradili stupove kulturnog identiteta Tivta

Tekst i foto: Miroslav Marušić (Boka News)

Nije novost da je za brojne tivatske obitelji Glazbeno-prosvjetno društvo Tivat više od običnog udruženja, da su u tu instituciju utkani tradicija, ljubav i druženje više generacija koje je ona glazbeno i kulturološki oblikovala.

O tome danas svjedoči i obitelj Ane i Ivice Faža, čija su tri sina peta generacija koja svira u Glazbeno-prosvjetnom društvu Tivat. S ponosom ističu da im je bavljenje glazbom dalo jednu posebnu životnu dimenziju i život bez glazbe ne bi mogli ni zamisliti.

Ovom pričom vješto nas vodi pomorski kapetan Ivica Fažo, koji je i sam svojedobno bio član tivatskoga glazbenog društva. On nam sa zadovoljstvom otkriva slojevit u obiteljsku priču i tradiciju sviranja u Glazbeno-prosvjetnom društvu Tivat, koja se prenosila s koljena na koljeno. Njegova tri sina, Kristijan, Dražen i Nikola, danas sviraju u ovom orkestru i održavaju obiteljski kontinuitet.

„Sve je počelo osnivanjem Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat 1909., u čijem orkestru je svirao šukundjed Ivo, onda pradjed Niko, moj djed Ivo i ja koji nosim njegovo ime. Danas sviraju i moji sinovi, Kristijan (15), Dražen (14) i Nikola (11), kao peta generacija. Imam jedan dokument o šukundjedu Ivu kada je bio vijećnik, nadzornik i član glazbe, kao i nekoliko fotografija koje svjedoče o počecima Društva, dakle o kontinuitetu od prije nekih 117 godina”, priča Ivica Fažo za Boka News.

U toplini obiteljskoga doma, u kojem se osjeća radosna atmosfera, Ivica se u razgovoru prisjeća prošlih vremena i okupljanja glazbenika u staroj obiteljskoj kući u Kalimanju, u kojoj se uvijek družilo, sviralo, pjevalo.

„Dio članova Glazbeno-prosvjetnog društva Tiva svraćao je na čašu vina u našu kuću, odakle se kretalo na probe ili na promenade koncerte, kao i na sprovode. Tu tradiciju okupljanja održavao je djed Ivo koji je bio jako

društven, a baba Leonida s radošću je sve dočekivala. Još su uvijek žive te slike druženja i šala, o čemu mogu posvjedočiti i pojedini članovi Društva, koji i danas prepričavaju brojne dogodovštine.”

Listajući obiteljski album sa starim fotografijama, Ivica se prisjeća priče djeda Iva, koji je kolektivno s ostalim članovima glazbenog društva otišao u partizane, da bi se pridružili Prvoj bokeškoj narodnooslobodilačkoj udarnoj brigadi.

„Glazbenici su s instrumentima krenuli iz Tivta pod okriljem noći i napustili Boku, preko Vrmca ka Cetinju, odakle su se kasnije s oslobođenog teritorija oglasili, da bi put nastavili do Sandžaka i Metohije. Krenuli su noću kako okupatori ne bi vidjeli odsjaj metalnih instrumenata. Nakon završetka rata vratili su se preko Kosovske Mitrovice nazad i ušli u oslobođeni Kotor s istim tim instrumentima i zasvirali”, priča Ivica.

Istaknuo je i zanimljiv događaj o tome kako su glazbenici prošli minsko polje, koji je u publikaciji Društva opisao Miljenko Sindik.

„Krećući se od Brodareva prema Bijelom Polju, ušli su u minsko polje, a u centru je upravo bio djed Ivo koji je vodio natovarenu mazgu. Uslijedila je zapovijed da se istim stopama vrata nazad, i uz mnogo sreće se uspio izvući kao i ostali članovi.”

Ivica ističe da je njegov djed svirao tri instrumenta kao aktivni član punih 50 godina.

Ivica Fažo, pomorski kapetan, danas je inspektor u jednoj pomorskoj kompaniji. Zbog profesionalnih obveza trenutno nije u mogućnosti nastupati s Glazbeno-prosvjetnim društvom Tivat, ali mu je drago da njegova i ostala djeca s radošću sviraju. Prisjetio se i svojih glazbenih početaka.

„Sa zadovoljstvom smo išli na probe, pa manje-više kao i danas, recimo dva puta tjedno. Samo su bili drugi uvjeti, vježbali smo u montažnoj baraci Sportsko-ribolovnog društva 'Pagar' koja je srušena. Sada su djeca u vježbaonici Doma 'Gracija Petković' i uvjeti su im odlični. Tu možete osjetiti pravi duh prošlosti i sadašnjosti Društva, vidjeti partiture, monografije, stare i nove fotografije, stare instrumente... Puno je mladosti, naravno, te smijeha, šala i

vježbanja. Dakle, nisu samo moja djeca ta koja s radošću dolaze na probe, nego i druga, što je jako dobro za sve nas i za grad.”

Ivica kaže da se radovao svakom koncertu te da je jako ponosan što je taj osjećaj uspio prenijeti i na svoju djecu.

„Živjeli smo za nastupe. To je bio poseban osjećaj koji se teško može opisati. Moji sinovi postali su članovi Društva sa sedam, odnosno osam godina. Najmlađi Nikola bio je još mali, ali na inicijativu predsjednika Društva Borisa Lancerotija, obojica su krenuli svirati i prije nego što su upisali glazbenu školu. To je bila ljubav na prvi pogled pa su odmah nakon toga dva starija sina, Kristijan i Dražen, upisali glazbenu školu kako bi dobili šire glazbeno obrazovanje. I Nikola ih je kasnije pratio”, kaže tata Ivica.

Zanimljivo je, nastavlja on, kako sviraju iste instrumente kao njihov pradjed - udaraljke, odnosno bubnjeve, đenis, danas rog.

„Tada rog nije ni postojao, to je relativno novi instrument koji je zamijenio na neki način đenis. Najmlađi Nikola svira trubu, što je i djed svirao, tako da se ta tri instrumenta vrte u našoj obitelji, sasvim slučajno”, kaže Ivica, dodajući kako se obiteljska tradicija nastavlja.

Tri brata Fažo vježbaju i u stanu. Bubnjeve i puhačke instrumente rjeđe zbog poštovanja prema susjedima. Bili su primijećeni i na tradicionalnome Novogodišnjem koncertu, koji za Tivčane predstavlja poseban kulturni događaj.

Glazbeno-prosvjetno društvo i grad Tivat, naglašava Ivica, ne idu jedno bez drugoga.

„U lijepim i tužnim trenucima, obilježavajući najznačajnije datume našega grada, koja god manifestacija da se održavala u Tivtu, počevši od 21. studenoga, Dana općine Tivat, pa do Dana Bokeške mornarice, podružnice Tivat, promocije grada Tivta, promenadnih koncerata, članovi GPD Tivat su uvijek tu da svojim nastupom daju jedan dostojanstveni i profesionalni pečat kontinuiteta, profesionalizma, i pokažu glazbenu kulturu koja krase ove prostore...”

Dok je Ivica, poput većine pomoraca, često bio odsutan zbog posla, ključnu ulogu u odrastanju djece preuzela je supruga. Vodila ih je na probe, pratila njihove prve korake i strpljivo gradila temelje ljubavi prema glazbi.

„Uvijek ih je trebalo malo pogurati, dati im samopuzdanja, rješavati neke dvojbe. Znae kako je to kod

djece, često bi preskočili probe. Ali su ipak odlazili. Jednostavno se razgovorom sve rješavalo i oni su sada upili to da je svirati lijepo, rodila se u njima velika ljubav prema glazbi. To im je usađeno i mi ih više ne moramo nimalo poticati, podsjećati na obveze, probe, nastupe. Oni sami idu svojim putem, definitivno. I naravno, moram reći, pohađaju glazbenu školu. Nadam se da će nastaviti i srednju te sami uvidjeti kako je život uz glazbu ljepši", govori Ivica.

Kao pomorac koji je obišao cijeli svijet i upoznao brojne kulturne scene, vjeruje da je Tivat sazrio za jedan profesionalni orkestar.

„Priča i ideja postoji i od Glazbene škole Tivat i od Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat, također. Školovanih glaz-

benika imamo. Ta djeca su, u svakom slučaju, dobila jednu drugu dimenziju: obrazovanje, odgoj, šire vidike. Glazbena kultura je vrlo značajna, a naša gradska glazba ostavila je jedan jaki pečat na ovim prostorima, kao i srednja i osnovna glazbena škola u Tivtu koje imaju mali i veliki orkestar. Sva tri sina su uključena u oba orkestra", istaknuo je Ivica te dodao kako je važno da djeca u Tivtu nisu na ulici, već da se zanimaju za glazbu i ostala lijepa zanimanja.

Za Ivicu Faža Glazbeno-prosvjetno društvo Tivat nije samo institucija, već srce i duša kulturnog života grada. Njegova obitelj, protkana ljubavlju prema glazbi, živi i diše uz svaku notu, čuvajući time most između prošlih i budućih generacija Tivta ■

HRVAT IZ SPIČA U SLUŽBI IRANSKOGA ŠAHA

Ovo je priča o čovjeku iz maloga mjesta u Crnoj Gori, koji je svojim talentom i predanošću uspio ostaviti snažan trag na jednom od najvažnijih kraljevskih događaja u modernoj povijesti Irana. Franjo M. Perić bio je kuhar, ali i simbol kako predan rad i znanje iz jedne male sredine mogu pronaći put do svjetske scene

Tekst i foto: Božidar Proročić

U pitomome mjestu Šušanj, koje je u prošlosti bilo dio Spiča i najjužnijega dijela Kotorske biskupije (zaseok Perići), gdje se ljepota barske rivijere susreće s bogatstvom kulturnoga i duhovnoga nasljeđa,

rodio se **Franjo M. Perić** – čovjek čije ime danas odjekuje tišinom zaborava i ponekad nepravednim kotačem povijesti koji nas potisne u prošlost.

Rodna kuća Franja M. Perića

Njegova sudbina dijeli se sa sudbinama mnogih drugih Hrvata koji su u povijesti obogatili multikulturalni mozaik Crne Gore, ali su, na žalost, ostali zaboravljeni i nedovoljno prepoznati. Ipak, priče o njima, barem one rijetke koje su sačuvane, svjedoče o veličanstvenosti njihova doprinosa i ljepoti njihovih tragova.

Spič, kruna barske multikulturalnosti i simbol međuvjerskoga sklada, ostaje svjedokom jedne epohe u kojoj su različitosti živjele u harmoniji. Suživot naroda i vjera u ovome biseru crnogorske obale bio je oživotvoren u čak dvanaest dvooltarskih crkava – simbolima zajedništva i međusobnoga poštovanja. Danas ih je ostalo samo četiri, ali njihova tišina i dalje govori o vremenima kada su se različite vrijednosti spajale u jedno, stvarajući jedinstvenu kulturnu i duhovnu dimenziju.

Dok se Crna Gora razvijala kao država uz mnoge teške okolnosti i izazove, u njezinoj povijesti ostale su zabilježene brojne fascinantne iseljeničke priče koje svjedoče o snazi, umijeću i duhu njezinih ljudi. Među tim pričama jedna posebno privlači pažnju – priča o Hrvatu iz Spiča, Franju M. Periću, čije je kulinarsko umijeće bilo predstavljeno u dalekim krajevima i steklo poštovanje iranskoga šaha **Muhameda Reze Pahlavija**.

Ovo je priča o čovjeku iz maloga mjesta u Crnoj Gori, koji je svojim talentom i predanošću uspio ostaviti snažan trag na jednome od najvažnijih kraljevskih događaja u modernoj povijesti Irana. Franjo M. Perić bio je kuhar, ali i simbol kako predan rad i znanje iz jedne male sredine mogu pronaći put do svjetske scene.

Njegova priča nije samo svjedočanstvo o individualnome uspjehu, već i dokaz da ljudi iz Crne Gore, pa i najmanjih mjesta poput Spiča, imaju snagu i potencijal da se upišu u svjetsku povijest.

U svibnju 1939. godine šah Muhamed Reza Pahlavi (1919. – 1980.), posljednji šah Irana, sklopio je brak s princezom **Favzijom Fuad** (1921. – 2013.). Favzija je bila egipatska princeza, kći kralja **Fuada I.** i kraljice **Nazli Sabri**, poznata po svojoj iznimnoj ljepoti i aristokratskom držanju.

Pripreme za ovu veličanstvenu svadbenu ceremoniju bile su pažljivo organizirane, uključujući i izbor najboljih svjetskih kuhara. Službena vlada Irana raspisala je natječaj u Istanbulu, tražeći deset najboljih kuhara koji bi se pobrinuli za pripremu svečanog veselja. Među odabranima bio je i Hrvat iz Spiča, Franjo M. Perić. Spič, tada dio Zetske Banovine (Crna Gora), time je dao svoj doprinos ovome važnom događaju, ponosno se upisujući u svjetsku povijest.

Franjo M. Perić, istaknuti kuhar, u to vrijeme radio je i boravio u Istanbulu, gdje je usavršavao svoje kulinarske vještine. Nakon što je primljen među deset najboljih kuhara, postavljen je za glavnoga kuhara u carskom dvoru Golestanu u Teheranu. Ova slavna palača, simbol perzijske kulture i raskoši, zahtijevala je vrhunsku kulinarsku vještinu i organizaciju, što je Perić uspješno ostvario. Uz Perića, važnu ulogu u organizaciji putovanja imao je i **Jakov Milović**, nadzornik u istanbulskome klubu „Serkla Orientaa“.

Franjo M. Perić krenuo je na ovo značajno putovanje 31. ožujka 1939. godine, koristeći „Taurus ekspres“, poznati vlak koji je povezivao Istanbul s Bliskim istokom. Ruta je vodila preko Ankare i Alepa do Mosula, gdje je zbog nedostatka željezničke infrastrukture morao nastaviti automobilom do Kirkuta. Od Kirkuta je putovao željeznicom do Konikina, a zatim automobilom preko Kažvina do Teherana. Ovo iscrpljujuće i komplicirano putovanje je svjedoči o izazovima tog vremena, ali i o Perićevu posvećenom angažmanu.

Od 16. do 21. travnja 1939. godine u carskim dvorima održavani su domaći prijami. Narod je priređivao velike manifestacije u čast kraljevskoga para koji je iz Egipta stigao u Teheran. Grad je bio u svečanome duhu – slavluci su podizani na svakom koraku, a ulice prijestolnice bile su ukrašene zelenilom, svjetlosnim ukrasima i zastavama. Teheran je tih dana poprimio izgled prvorazrednoga kozmopolitskoga grada. Na ulicama su se miješali turban s cilindrima, a orijentalne nošnje s elegantnim frakovima, stvarajući prizor nalik bajci.

Prava svadbena ceremonija započela je 22. travnja 1939. godine. Istog dana, u 15 sati, Njegovo Veličanstvo kralj Šahin-šah („Kralj kraljeva“) zajedno s prestolonasljednikom krenuo je prema staroj palači Golestanu, simbolu perzijske kulture i povijesti.

Predsjednik vlade, ministri, predsjednik parlamenta, delegacija skupštine i specijalne delegacije iz svih okruga Irana bili su prisutni na audijenciji. Ovaj događaj nije bio samo vrhunac svadbene ceremonije, već i simbol ujedinjenja društvenih slojeva i regionalnih predstavnika Irana u čast kraljevskoga para. U 20 sati održana je prva velika večera, koja je nastavljena svečanim prijamom i balom.

Posebno svečana večera organizirana je 25. travnja, također uz bal. Carska palača Golestan, iako impresivnih dimenzija, jedva je mogla primiti sve pozvane goste. Govori šaha i šefova delegacija dodatno su skrenuli pažnju svjetske javnosti na Iran. O svečanostima se pričalo diljem svijeta.

Sa svadbene ceremonije šaha Reze Pahlavija u Teheranu 25. travnja 1939. godine

KRALJEVSKA VEČERA

Večera je zaista bila kraljevska, a pod kulinarском palicom Franja M. Perića glavno mjesto zauzela su ras-košna jela. Među specijalitetima našli su se razni mezet-luci, kraljevska juha, kuhana riba, pečeno meso, pečene guske, fazani i jarebice. Posebno su se isticali janjeći kotleti i šparoge, praćeni bogato garniranim salatama. Nakon glavnih jela, na red su došli sladoled, svježe voće, kolači i svjetska pića, s naglaskom na šampanjac.

Nakon završetka svadbenih ceremonija, strani kuhari, uključujući i Franja M. Perića, vratili su se u Istanbul. Perić je iz Teherana ponio više od uspomena – šah Reza Pahlavi dodijelio mu je posebno priznanje za kulinarску izvrsnost, koju mu je svečano uručio šef protokola carske palače, što je bio vrhunac njegove profesionalne karijere.

Potomci slavnoga kuhara Franja M. Perića danas žive u Hrvatskoj, ali je zanimljivo da njihova obiteljska kuća u

Šušanju i dalje pripada njegovim nasljednicima, čuvajući ne samo uspomenu na njegov život i kulinarску tradiciju, već i priču o iznimnome talentu koji je prešao granice rodnoga kraja. Ova kuća, svjedok vremena i obiteljske povijesti, iako danas stoji oronula poput stare ljepotice, nosi duh prošlih vremena i priču o čovjeku čija su jela bila dostojna kraljevskih trpeza.

Ne smijemo zaboraviti da je upravo iz ovoga doma potekao majstor ukusa koji je svoje kulinarско umijeće usavršavao i bio u službi iranskoga šaha, stekavši međunarodno priznanje i poštovanje u elitnim gastronomskim krugovima onoga vremena.

Priču o ovome značajnom događaju zabilježio je **Đorđe Bukilica** i objavio je u Glasu Boke, čuvajući uspomenu na Franja M. Perića i njegov doprinos ovome povijesnom trenutku. Autor ovoga teksta potrudio se da od potomaka Perića dobije odobrenje da snimi njegovu kuću ■

ALŽIR – PUSTINJSKI DIV AFRIKE

Alžir, najveća afrička država i deseta po veličini u svijetu, prostire se na impresivnih 2.381.000 km². Više od 90 posto teritorija pokriva nepregledna Sahara, dok se sjever zemlje pruža uz obalu Sredozemnog mora

Tekst i foto: Branka Bezić Filipović

Alžir graniči sa čak sedam država: Tunisom, Libijom, Nigerom, Malijem, Mauritanijom, Zapadnom Saharom i Marokom, čime se potvrđuje kao pravo zemljopisno raskrižje sjeverne Afrike.

U zemlji danas živi oko 48 milijuna stanovnika. Službeni jezik je arapski, no otprilike 20 posto populacije koristi berberski jezik, uz čak 17 dijalekata. Francuski, premda nije službeni, i dalje je snažno prisutan u

obrazovanju, medijima i državnoj administraciji.

Dominantna religija u zemlji jest sunitski islam, no alžirsko društvo nije jednoznačno. Kršćansku manjinu čini oko 150 tisuća vjernika, mahom pri-

padnika evangeličkih zajednica. Unatoč tradicionalnim vrijednostima koje prožimaju svakodnevni život, gotovo 47 posto žena posjeduje visoko obrazovanje – podatak je koji svjedoči o položaju žena. U prilog tome ide i činjenica da Alžir u Hrvatskoj predstavlja veleposlanica **Nakhla Kechacha**.

Povijest Alžira iznimno je bogata – od berberske kraljevine Numidije, preko rimskog osvajanja i osmanske uprave, do francuske kolonizacije koja je trajala od 1830. do 1962. godine. Neovisnost je stečena nakon krvavog rata, a današnji državni ustroj definira ga kao Narodnu Demokratsku Republiku.

Valuta u zemlji je alžirski dinar (DZD), a 1000 dinara približno vrijedi oko 6,83 eura. Cijene su za hrvatske uvjete vrlo povoljne. Primjerice, za 19 eura može se uživati u rib-eye odresku s prilogom i bezalkoholnim mojitom u restoranu. Vožnja taksijem u trajanju od petnaestak minuta stoji između 2 i 4 eura, ovisno o tome koristi li vozilo taksimetar. Turisti, naravno, ponekad dobiju nešto viši račun. U zemlji koegzistiraju službeni i „crni“ tečaj, koji je prešutno toleriran, a razlika između njih gotovo je dvostruka.

Zahvaljujući pristupačnim cijenama i zadivljujućim pejzažima, Alžir se s pravom može nazvati rajem za turiste. Ipak, putovanja vlastitim vozilom po unutrašnjosti zemlje ne preporučuju se zbog sigurnosnih rizika. Za žene putnice preporučuje se odijevanje u skladu s lokalnim običajima te, iako ne strogo, savjetuje se putovanje u muškom društvu. No osobno iskustvo autorice ovih redaka, koja je putovala sama, demantira sve sumnje – putovanje je proteklo bez ikakvih neugodnosti. Iako je povremeno postojala dilema treba li ući u neki taksij, stvarnih problema nije bilo.

GLAVNI GRAD ALŽIR – BIJELI DRAGULJ SREDOZEMLJA

Najgušće naseljen dio zemlje smješten je uz more, gdje se nalazi glavni grad – Alžir. Riječ je o gradu u kojemu se susreću arapska duša, osmanska raskoš i francuska elegancija. Među

nezaobilaznim znamenitostima ističu se Spomenik mučenicima, veličanstvena bazilika Notre Dame d'Afrique, Kasba – stari dio grada sa slikovitim uličicama i UNESCO-ovom baštinom iz 17. stoljeća, kompleks palača Bastion 23 iz 16. stoljeća te zgrada pošte u neomaurskom stilu.

Stanovnici Alžira ponosno ističu i park Le Jardin d'Essai, golemi botanički kompleks podijeljen na britanski i francuski dio. U britanskom dijelu rastu impresivna stabla fikusa, a zanimljivo je i da je upravo ondje snimljen prvi holivudski film o Tarzanu. Glavnu ulogu tumačio je peterostruki olimpijski pobjednik u plivanju **Johnny Weissmuller**, dok je Jane glumila **Maureen O'Sullivan**. Nasuprot džungli britanskog vrta, prostire se njegovani francuski vrt koji odiše pariškim šarmom.

Šetnja centrom Alžira neprestano je oduševljenje – bijele fasade zgrada i raskošni balkoni podsjećaju na francuske gradove. Ipak, nadolazeći muslimanski blagdan Kurban-bajram podsjeća da se nalazimo u zemlji u ko-

joj se isprepliću različite kulture. Slike Alžiraca koji vode jarce na ispašu po gradskim parkovima, a zatim ih smještaju na balkone, teško se uklapaju u ugođaj milijanskoga grada. Posebno šokira činjenica da će te životinje biti zaklane – nerijetko na pločnicima. Kurban-bajram, ili Praznik žrtve, obilježava spremnost proroka Ibrahima (Abrahama) da žrtvuje svoga sina kao čin poslušnosti Bogu. Prema islamskoj predaji, Bog mu je poslao ovna kao zamjensku žrtvu. Blagdan traje četiri dana – trećina mesa namijenjena je obitelji, druga rodbini i prijateljima, a treća siromašnima. Žrtva se ne ogleda samo u životinji, već i u financijskoj žrtvi – cijena jednog ovna doseže oko 600 eura, što predstavlja dvije do tri prosječne plaće, i nije dostupno svima.

OKUSI ALŽIRA – SPOJ MEDITERANA I PUSTINJE

Alžirska kuhinja spaja mediteransku raskoš s jednostavnošću pustinskog-nomadskih tradicija. Njezinu osnovu čine lokalne namirnice, bogatstvo začina i stoljećima prenošena umijeća pripreme hrane. Iako naizgled jednostavna, alžirska jela obiluju okusima i simbolikom.

Među osnovnim jelima ističu se kus-kus, kebab i kesra – tradicionalni domaći kruh. Kus-kus se najčešće poslužuje s povrćem i mesom, dok se kebab priprema od janjetine ili pile-tine. Kesra je kruh bez kvasca, pečen na tavi, koji prati gotovo svaki obrok.

Jedno od najvažnijih jela u svečanim prilikama je rechta. Ri-

ječ je o domaćim finim rezancima koji se kuhaju na pari i poslužuju s blagim umakom od pilettine, povrća i slanuttka. Umak je aromatiziran cimetom i đumbirom, a zbog svijetle boje poznat je pod nazivom marqa bayda (bijeli umak). Rechta je simbol obiteljskog okupljanja i gostoljubivosti.

U svakodnevnoj prehrani često se priprema i šakšuka, jednostavno jelo od pirjanog povrća – rajčice, luka i paprike – u koje se pred kraj dodaju jaja. Poslužuje se uz kruh i konzumira kao doručak ili lagani obrok. Ovisno o regiji, šakšuka može biti blaga ili blago ljuta, uz dodatak začina poput kumina i paprike.

Riba zauzima važno mjesto u alžirskoj prehrani – izbor je raznovr-

stan, uključujući i kozice, a osobito se cijene fine riblje juhe.

Među najčešćim napitcima su čaj od metvice i kava, koji su važan dio svakodnevne kulture i gostoprimitstva. Alkoholna pića nisu široko prisutna u svakodnevnoj ponudi, ali su dostupna u specijaliziranim trgovinama i restoranima. U Alžiru se proizvode vina, viski i votka.

Začini su ključni dio alžirske kuhinje – koriste se umjereno, kako bi jelu dali dubinu bez prekrivanja prirodnih okusa. Među najčešćima su kumin, korijandar, kurkuma, đumbir i cimet, a često se koristi i domaći umak harissa.

Alžirska kuhinja rezultat je susreta berberske, arapske, otomanske i francuske tradicije. Iako su utjecaji

raznoliki, temelj ostaje isti: sezonske namirnice, jela koja se pripremaju polako i s pažnjom te kultura zajedničkog blagovanja. Obroci nisu samo hrana – oni su oblik izražavanja identiteta, povezanosti i gostoprimitstva.

Francuski utjecaj se osjeća u slasticama i pecivima, a nisu zakinuti ni ljubitelji orijentalnih slastica. Pripremaju se s bademima, orasima, pistacijama, medom i ružinom vodićom, a često su ukrašeni pažljivo i s puno estetskog osjećaja. Među najpoznatijima su makrout (od griza s datuljama), kalb el louz (bademasti kolać sa sirupom) i razne vrste briketta punjenih suhim voćem. Poslužuju se uz čaj i predstavljaju nezaobilazan dio blagdana i gostinskih stolova.

POZNATI ALŽIRCI – SVJETSKA IMENA S KORIJENIMA U PUSTINJI

Brojne poznate ličnosti potječu iz Alžira ili su s njime povezane. Sveti Augustin (354. – 430.), rođen kao **Aurelius Augustinus**, sin poganskog oca i kršćanske majke, ostavio je neizbrisiv trag u kršćanskoj teologiji – propovijedao je mir i toleranciju, a smatra ga se ocem rimskog katolicizma i učiteljem milosti.

U 20. stoljeću u Alžiru je rođen **Albert Camus** (1913. – 1960.), francuski književnik i filozof, dobitnik Nobelove nagrade za književnost 1957. godine. Njegovo se djelo i danas proučava diljem svijeta.

Još jedan velikan, filozof **Jacques Derrida** (1930. – 2004.), rođen je u Alžiru. Osnivač je dekonstrukcije i duboko je utjecao na suvremenu filozofiju i teoriju književnosti.

Alžirsko podrijetlo po roditeljima imaju i slavna francuska glumica **Isabelle Adjani** (1955.), te nogometaška legenda **Zinédine Zidane** (1972.), bivši kapetan francuske reprezentacije.

Alžir su tijekom 20. stoljeća posjećivale brojne znamenite osobe: Che Guevara, Winston Churchill, Dwight Eisenhower, barun de Rothschild, Edward VII., pisci Jean Cocteau, Rudyard Kipling, André Gide, Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir i pjevačica Édith Piaf. Luchino Visconti snimao je u Alžiru film „Stranac“ prema romanu Alberta Camusa, s **Marcellom Mastroianijem** u glavnoj ulozi.

U hotelu El Djazair, izgrađenom 1889., još uvijek se čuvaju fotografije slavnih gostiju. Upravo je ondje, 10. studenoga 1942. godine, potpisan prekid vatre između savezničkih snaga i Višijevske Francuske. General Dwight Eisenhower koristio je sobu 141 kao zapovjedno središte za operacije u Sredozemlju.

HRVATI U ALŽIRU – OD GRADILIŠTA DO DIPLOMACIJE

Između dvaju svjetskih ratova u Alžiru je živjelo nekoliko stotina Hrvata. U drugoj polovici 20. stoljeća, za vrijeme Pokreta nesvrstanih, hrvatski radnici sudjelovali su na brojnim infrastrukturnim projektima. Tragičan događaj iz 1993., kada je u teroris-

tičkom napadu poginulo 12 radnika Hidroelektre, ostavio je dubok trag u odnosima dviju zemalja.

Danas se suradnja ponovno intenzivira, jer je 2022. osnovano Poslovno vijeće s ciljem jačanja trgovinskih, turističkih, poljoprivrednih, energetske i sportske veze. Stvara se i nova, mala hrvatska zajednica.

HRVATSKO VELEPOSLANSTVO – MOST SURADNJE I KULTURE

Hrvatsko veleposlanstvo u Alžiru predvodi izvanredni i opunomoćeni veleposlanik **Ilija Želalić**. U povodu Dana državnosti Republike Hrvatske organiziran je prijam za oko 150 uzvanika, među kojima su bili gospodarstvenici, diplomati i lokalni dužnosnici. Među gostima su bili ministrica turizma i obrta Alžira **Houria Meddahi** te generalni direktor protokola Ministarstva vanjskih poslova, **Khelifi**. Veleposlanik Želalić tom je prigodom istaknuo intenziviranje suradnje i najavio nove političke i gospodarske

susrete. Prigodom proslave predstavljeno je i novo sjedište veleposlanstva.

U sklopu proslave, dvadeset i peti put, a drugi put na afričkom kontinentu, predstavljeni su knjiga i izložba „Hrvati ujedineni kravatom“ autorice **Branke Bezić Filipović**, suradnice za međunarodne odnose Veleučilišta Aspira, kao dio Projekta Kravata koji je pokrenula hrvatska iseljenica **Nada Pritisanac Matulich** iz Kalifornije.

Sljedećeg dana, u organizaciji veleposlanstva, u bazilici Notre Dame d'Afrique održan je koncert hrvatskih skladatelja. Publiku su pozdravili rektor bazilike **otac Kogh** i drugi tajnik veleposlanstva **Goran Vidošević**. Trubač

Vedran Kocelj i pijanist **Krešimir Starčević**, u povodu desetljeća zajedničkog djelovanja, izveli su djela **Dubravka Detonija**, **Bruna Bjelinskog**, **Stjepana Šuleka**, **Dubravka Palanovića**, **Tomislava Uhljika** i **Bruna Vlaheka**.

Alžir je zemlja suprotnosti – od pješčanih prostranstava Sahare do obale Sredozemlja, od duboko ukorijenjenih tradicija do suvremenih inicijativa koje pokreću žene. Odnosi između Hrvatske i Alžira možda napreduju polako, ali upravo u toj tišini rađa se prostor za stvaranje čvrstih kulturnih i gospodarskih mostova među dvjema zemljama ■

Hrvatski glasnik

Časopis Hrvatski glasnik, nakladnika Hrvatskoga građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore.

Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim, ali je i u stalnoj misiji povezivanja Hrvatske i Crne Gore.

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Časopis možete pronaći u:

- katedrali sv. Tripuna u Kotoru,
- uredu Hrvatskoga građanskog društva,
- Tivtu, u uredu Hrvatskoga nacionalnog vijeća,
- Župnom uredu sv. Nikole na Prčanju.

Tiskanje časopisa pomogli:

- Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske,
- Dubrovačko-neretvanska županija,
- Marko Franović, hrvatski dobrotvor, Sydney, Australija.

Medijski partneri:

- Radio Kotor, radiokotor.info
- Radio Dux, radiodux.me
- Radio Tivat, radiotivat.me
- Boka News, bokanews.me

www.hrvaticg.org

**Središnji državni ured za Hrvate
izvan Republike Hrvatske**

Puna povijesti i kulture

Ne ispunjavajte život danima, ispunite dane životom.

HRVATSKA

Puna života

PHOTO: DANIEL PAVLINOVIĆ

